

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Úloha Probační a mediační služby v trestním řízení

Hana Kubáčová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana KUBÁČOVÁ**
Osobní číslo: **R11M0179P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Úloha Probační a mediační služby v trestním řízení**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Vysvětlení základních pojmů
3. Vznik a vývoj probace a mediace v České republice
4. Probační a mediační činnosti
5. Probace a mediace v mezinárodním kontextu
6. Statistiky činnosti Probační a mediační služby v souvislosti s trestním řízením
7. Závěr

Rozsah grafických prací:

Rozsah kvalifikační práce:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

HOLÁ, L. *Mediace v teorii a praxi*. Praha: Grada Publishing, 2011, 270 s. ISBN 978-80-247-3134-6

SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., ŠÁMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, xv. 468 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-350-7

ŠTEFUNKOVÁ, M., ZEMAN, P.: *Zkrácené řízení statistiky a realita*. *Trestněprávní revue*, 2014, 7-8, Praha: C.H. Beck, s.186-190. ISSN 1213-5313

ŠTERN, P., OUŘEDNÍKOVÁ, L., DOUBRAVOVÁ, D., (eds.) *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, 212 s. ISBN 978-80-7367-757-2

TOMÁŠEK, J., ROZUM, J.: *Zkušenosti poškozených a pachatelů s mediací*. *Trestněprávní revue* 2010, 10, Praha: C.H. Beck, s.319-326. ISSN 1213-5313

VĚTROVEC, V. *Zákon o mediaci a probaci: komentář*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 115 s. Komentované zákony (Eurolex Bohemia). ISBN 80-86432-32-7

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář. 3. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011, xx, 968 s. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-350-9

ZEHR, H. *The Little Book od Restorative Justice*. Intercourse. PA: Good Books, 2002, 76 p. ISBN 1-56148-376-1

ŽATECKÁ, E. *Postavení a úkoly probační a mediační služby*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2007, 136 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-87071-55-7

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Simona Stočesová, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce:

15. května 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2016

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

JUDr. Petr Kybic, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 26. srpna 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Úloha Probační a mediační služby v trestním řízení“ zpracovala samostatně a že jsem označila všechny prameny, ze kterých jsem v práci čerpala, v poznámkách pod čarou a uvedla je v seznamu použitých zdrojů.

V Krupce dne 29. 3. 2016

.....
Hana Kubáčová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL. M. za odborné vedení a cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování této práce a dále mé rodině za podporu během celého mého studia.

Obsah

1. Úvod	8
2. Vysvětlení základních pojmů	10
2.1. Pojem retribuční (odplatné) justice	10
2.2 Pojem restorativní (obnovující) justice	11
2.3 Pojem probace	13
2.4 Pojem mediace	15
3. Vznik a vývoj probace a mediace v České republice	18
3.1 Vývoj probace a mediace do roku 1989	18
3.2 Vývoj probace a mediace po roce 1989	20
3.2.1 Vyjádření vyšší soudní úřednice k alternativním trestům	21
3.2.2 Vznik a vývoj Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici.....	23
4. Probační a mediační činnosti.....	25
4.1 Současná právní úprava PMS.....	25
4.1.1 Organizační struktura PMS	26
4.2 Poslání, cíle, hodnoty a principy činnosti PMS.....	28
4.3 Činnosti PMS v trestním řízení	29
4.3.1 Mediace v trestním řízení	31
4.3.2 Obstarávání podkladů k osobě obviněného	34
4.3.3 Vytváření podmínek pro rozhodnutí o odklonech.....	36
4.3.4 Výkon probačního dohledu nahrazující vazbu	42
4.3.5 Výkon probačního dohledu v ostatních případech	43
4.3.6 Kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody a sledování výkonu ochranných opatření	47
4.3.7 Sledování a kontrola chování podmíněně propuštěného z výkonu trestu odnětí svobody (PAROLE)	57

4.4 Podpora a poradenství obětem trestných činů	61
4.5 Rozhovor se soudci, státními zástupci a probačními úředníky	62
4.4.1 Shrnutí poznatků z rozhovorů	69
5. Probace a mediace v mezinárodním kontextu	71
5. 1 Počátky probace	71
5.2 Probace v Anglii a Walesu	71
5.3 Probace v Evropě.....	74
5.4 Počátky mediace.....	76
5. 5 Mediace v Evropě.....	76
6. Statistiky činnosti PMS v souvislosti s trestním řízením	79
6. 1 Statistiky činnosti PMS v severočeském soudním kraji.....	82
6.1.1 Úkony v přípravném řízení a v řízení před soudem, věková kategorie 18+	82
6.1.2 Úkony ve vykonávacím řízení, věková kategorie 18+	83
6.1.3 Úkony v přípravném řízení a v řízení před soudem, věková kategorie 0 - 18.....	83
6.1.4 Úkony ve vykonávacím řízení, věková kategorie 0 - 18.....	84
6.2 Souhrnné statistiky činnosti PMS pro celou ČR	85
7. Závěr.....	87
8. Resumé	90
9. Seznam použitých zdrojů	92
10. Seznam příloh.....	97

1. Úvod

Probační a mediační služba ČR (dále jen „PMS“) je poměrně novou institucí působící na poli trestního práva. PMS je nerepresivní složkou systému trestní justice, která dle zákona¹ provádí úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení. PMS zaměřuje svou činnost na oběti a pachatele trestných činů a spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení.

Toto individuální téma jsem si zvolila proto, že jsem se již dříve zajímala o činnost PMS a dle mého názoru není v současné době této službě věnována dostatečná pozornost, ačkoliv je její činnost velmi důležitá – ať z hlediska alternativních trestů, na jejichž výkon pracovníci PMS dohlíží, tak z hlediska uplatnění mediace v trestním řízení, kterou pracovníci se souhlasem stran provádí. Dále nelze opomenout její činnost z hlediska prevence trestné činnosti, na které se významně podílí.

Cílem této práce je analýza platné právní úpravy PMS a její zhodnocení v praxi, konkrétně jak PMS naplňuje úkoly dané právní úpravou v praxi, zdali jsou tyto úkoly realizovatelné nebo s jakými problémy se může PMS v praxi potýkat. Zajímat mě bude dále otázka úlohy PMS v jednotlivých fázích trestního řízení. K dosažení cíle této práce využiji dále metodu komparace zahraniční právní úpravy, rozhovoru s odborníky z praxe a statistik činnosti PMS.

Při zpracování této práce budu čerpat z odborné literatury a dále z internetových zdrojů, které mi poskytnou aktuální informace o vyvíjené činnosti PMS. Soudní judikaturu využiji jako zdroj pro svou práci jen okrajově, neboť k tomuto tématu není příliš soudních rozhodnutí k dispozici.

V úvodní kapitole se zaměřím na vymezení základních pojmů, které s PMS souvisejí. Probace a mediace jsou základními stavebními kameny PMS a vycházejí z koncepce restorativního pojetí trestní spravedlnosti. Proto se budu zabývat výkladem těchto pojmů a tohoto pojetí a zmíním také pojetí retribuční trestní spravedlnosti, které dříve v naší justici převládalo. Následně zaměřím svou pozornost vzniku a vývoji probace a mediace na našem území, zejména 90. létům

---

¹ Ustanovení § 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě

minulého století, která byla klíčová pro zpracování zákona č. 257/2000 Sb., o PMS a formování nově vznikající instituce.

Stěžejní část mé práce bude tvořit kapitola o probačních a mediačních činnostech, ve které se zaměřím na platnou právní úpravu PMS a její organizační strukturu. Součástí bude dále rozbor konkrétních činností, které tato instituce vykonává v souvislosti s trestním řízením. V této části práce také uvedu rozhovor se soudci, státními zástupci a probačními úředníky, kteří mi poskytnou určitý náhled na vyvíjenou činnost PMS v praxi.

Dále se budu stručně zabývat vznikem probace a mediace ve světě a jejím vývojem v Evropě, kde se blíže zaměřím na probaci v Anglii a Walesu, která byla inspirací pro vznik a rozvoj PMS v ČR. V závěrečné části práce se budu věnovat statistikám činnosti PMS za uplynulých pět let. Tyto statistiky mi umožní zjistit, v jaké fázi trestního řízení se PMS nejvíce uplatňuje či jaké úkony v trestním řízení nejčastěji provádí. V závěru práce bych chtěla shrnout poznatky, na které jsem během psaní práce přišla, a navrhnout případné změny v právní úpravě PMS.

2. Vysvětlení základních pojmů

Již v dávné historii lidé vytvářeli určitá pravidla, která se ve společnosti musela dodržovat. Pokud byla porušena, vyvolalo to reakci a tou byl trest. V tradičním pojetí to byli jednotlivci, kteří si chránili svá práva svémocí. Spravedlnost se zde získávala krevní mstou nebo válkami mezi rody. Neexistoval ucelený systém trestní spravedlnosti, ale to se mělo změnit. Kolem 13. století se na našem území začal utvářet systém tzv. odplatné neboli retribuční spravedlnosti, který již vykonával stát.² Tento systém se postupně vyvíjel a v určité podobě je v naší trestněprávní úpravě obsažen dodnes. Vedle tohoto systému se však v naší úpravě začal prosazovat nový systém trestní spravedlnosti - restorativní justice. Probace a mediace jsou založené na restorativním pojetí spravedlnosti a jsou to nástroje alternativního řešení trestních věcí.

2.1. Pojem retribuční (odplatné) justice

V tomto pojetí trestní justice má ústřední roli stát, který nese odpovědnost za řešení trestných činů, které spočívá v dopadení a v následném spravedlivém potrestání pachatelů těchto trestných činů. Retribuční justice klade důraz na práva na spravedlivý proces a zaměřuje se na formální stránku trestného činu. Účelem tohoto pojetí je pachatele trestného činu především potrestat. Takovým trestem bývá nejčastěji trest odnětí svobody, který je doprovázen morálním zavržením a stigmatizací. Odplatná justice se však zaměřuje i na prevenci trestné činnosti pachatele. Tento model využívá k naplnění účelu metodu trestní represe.³ Stát je v tomto pojetí primární obětí trestného činu, respektive společnost, kterou stát zastupuje. Je kladen důraz na ochranu společnosti před pachateli, kteří ohrožují veřejný zájem. Individuální oběť trestného činu se na výkonu justice spíše neparticipuje. V trestním řízení vystupuje oběť pouze jako poškozená, která může uplatnit nárok na náhradu škodu v tzv. adhezním řízení.⁴ Základní rysy retribuční justice jsou následující:

- trest má účel spravedlivé odplaty – *punitur quia peccatum est* – trestá se, neboť bylo spácháno zlo⁵

² HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 838.

³ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003, s. 838.

⁴ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 8.

⁵ ŠÁMAL, Pavel, a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012, s. 489.

- obětí je na prvním místě stát
- pravé oběti se věnuje malá pozornost
- není kladen zřetel na interpersonální charakter trestné činnosti
- přehlíženy jsou i specifické zájmy osob, které jsou trestným činem zasaženy
- v kontinentální evropské kultuře je uplatňován typ inkvizičního řízení, ve kterém má významnou roli veřejný žalobce a další orgány činné v trestním řízení a obviněný má spíše pasivní postavení
- obviněný má v tomto typu řízení široká obhajovací práva, ale k objasnění skutkového stavu jsou zejména povolány orgány činné v trestním řízení
- aktivita obviněného v průběhu dokazování působí v řízení spíše obtíže
- v řízení je dokazování formální povahy
- striktní dodržování zákonnosti a principů spravedlivého procesu ztěžuje nalézt motiv chování a příčinu trestné činnosti obviněného
- obviněný nemá prostor, aby vyjádřil své pocity
- obviněný, který se zaměřuje pouze na svou obhajobu, si neuvědomuje důsledky svého činu ve všech jeho souvislostech
- ani průběh celého řízení, ani uložený trest obviněného zpravidla nemotivuje k tomu, aby upustil od další trestné činnosti⁶

2.2 Pojem restorativní (obnovující) justice

Tento koncept vznikl jako protipól retribuční justice, ale v dnešní době se i propagátoři tohoto konceptu přiklánějí k tomu, že systémy nemusí působit proti sobě, ale naopak si lze z nich vzít to nejlepší a spojit je v jeden fungující systém.⁷ Restorativní justice má odlišný přístup v nazírání na trestný čin. Vidí v něm útok na konkrétní osobu, nikoliv na stát. Zaměřuje se na konflikt vznikající mezi obětí trestného činu a jeho pachatelem. V tomto modelu se oběť spolu s pachatelem trestného činu aktivně zapojuje do řešení tohoto konfliktu. V trestním řízení je přikládán zvláštní význam oprávněným zájmům a potřebám nejen oběti trestného

⁶ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 8.

⁷ MASOPUST ŠÁCHOVÁ, Petra.. *Trestněprávní revue: Restorativní potenciál trestního práva hmotného*, Praha: C.H. Beck, 2014(10), s. 233.

činu, ale i dalších dotčených subjektů. Těmito subjekty jsou především rodina oběti a pachatele a další lidé, kterých se trestný čin nějakým způsobem dotkl.⁸

Hlavní myšlenkou restorativní justice je tzv. obnovující přístup. Tento přístup dle Howarda Zehra, duchovního otce restorativní justice, v sobě zahrnuje především „morální a materiální nápravu škody, uvedení věci do původního stavu i hledání a odstraňování příčin, které vedly pachatele ke spáchání trestného činu.“ Zehr vymezil tři základní pilíře restorativní justice. Prvním pilířem jsou *újmami a potřeby*. Již název napovídá, že pozornost se zaměřuje na oběť trestného činu. Zkoumá se, jaká újma jí byla způsobena, popřípadě komu dalšímu bylo trestným činem ublíženo. Dále jaké potřeby vznikly oběti či dalším osobám, které byli trestným činem zasaženy. Druhým pilířem jsou *závazky a povinnosti*. Tento pilíř se upírá k pachateli trestného činu, který má nejen závazek, ale také povinnost odčinit újmu, kterou způsobil oběti a dalším dotčeným osobám. Třetím pilířem je *angažovanost a účast*. Jak již bylo zmíněno výše, řešení konfliktu se účastní nejen pachatel, ale také oběť a další dotčené osoby. Jejich aktivní účast je nezbytná k úspěšnosti celého procesu obnovy.⁹

Každý spáchaný trestný čin je specifický. Specifické jsou motivy chování a příčiny, které vedly pachatele ke spáchání trestného činu. Dále jsou specifické oběti či dotčené osoby trestného činu. Záleží také na tom, jak moc bylo trestným činem zasaženo do jejich práv a jaká jim byla způsobena újma.

Tyto všechny skutečnosti bere koncept restorativní justice v úvahu. Je více než jasné, že neexistuje univerzální řešení na všechny případy. Ale i přesto existují určité hodnoty a principy, které jsou nápomocny k řešení těchto konfliktů. Hodnoty a principy jsou tyto:

- *respekt*
- *odpovědnost*
- *dialog*
- *participace*
- *vyváženost*

---

⁸ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 9.

⁹ ZEHR, Howard. *The Little Book of Restorative Justice*. Good Books. 2002. cit. In: ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 31.

- *dobrovolnost*
- *pospolitost*
- *individualita*

Respekt musí fungovat oboustranně. Musí být projevován jak vůči oběti, tak i vůči pachateli trestného činu. *Odpovědnost* má pachatel za důsledky svého jednání. Restorativním přístupem je podporován, aby se tyto nežádoucí důsledky snažil napravit. *Dialog* je veden mezi stranami konfliktu a je klíčovou metodou k dosažení cíle. *Participace* neboli účast obou stran je nezbytná. Je zde však důraz na to, že celý proces není řízen shora, ale naopak je řízen právě zúčastněnými. Princip *vyváženosti* je nezbytný, neboť se snaží o určitou rovnováhu zájmů zúčastněných stran a napomáhá v hledání konečného řešení výhodného pro obě strany. Princip *dobrovolnosti* souvisí s principem *participace*. *Participace* účastníků procesu je nezbytná, ale musí být dobrovolná, jinak by celý proces ztratil smysl. Zapojení do celého procesu blízké osoby, se kterými oběť a pachatel žijí, vyjadřuje princip *pospolitosti*. Princip *individuality* musí být na stejné úrovni s principem *pospolitosti*. V tomto pojetí je *individualita* podporována všemi účastníky navzájem.¹⁰

2.3 Pojem probace

Pojem probace pochází z latinského slovesa *probare*, které v překladu znamená ověřovat či zkoušet. Probace byla poprvé vytvořena zákonem z roku 1878 v americkém státě Massachusetts a později byla přejata v Anglii a je tedy institutem angloamerické právní kultury. „Její podstatou je konstruktivní metoda převýchovy a jiného pozitivního ovlivňování chování pachatele trestného činu, která je založena na účelné kombinaci prvků kontroly, pomoci a poradenství“. Tato metoda představuje určitou rovnováhu mezi prevencí a trestní represí a přináší větší účinnost trestní sankce. Probace také využívá určitého speciálního přístupu, který spočívá v humánnějším zacházení s pachatelem trestného činu. Tento přístup je využíván v méně závažnějších případech trestné činnosti, kdy je možné využít alternativy k nepodmíněnému trestu odnětí svobody.¹¹ Uplatněním probace tak není

¹⁰ ZEHR, Howard. *The Little Book of Restorative Justice*. Good Books. 2002. cit. In: ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 33-34.

¹¹ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 24-25.

pachatel vystaven prostředí ve vězení. Vězení je konstruováno na myšlenku odplaty a zastrašení od další trestné činnosti. Dále také na nápravě pachatele. V mnohých případech se však ukazuje, že je věznice především tzv. „školou zločinu“. Odsouzení zde mohou navázat určité kontakty a naučit se různým praktikám, které jim v budoucnu mohou napomoci k páčání další trestné činnosti. Pobytem ve vězení ztrácí naopak sociální kontakty. Odsouzení mohou přijít nejen o práci, ale také o svou rodinu a přátele. Někteří i z těchto důvodů začnou nenávidět společnost a myšlenka recidivy jim není ani zdaleka cizí. Většina z nich si nedokáže představit svůj život po propuštění z vězení. Najít si práci je pro bývalé trestance velice složité. I z těchto důvodů nemusí být jejich resocializace ve vězení účinná a proto se vrátí ke svému starému způsobu života.

Probaci v širším slova smyslu tvoří výše uvedený systém služeb a funkcí vykonávaných PMS. Probace v užším slova smyslu je chápána jako určitý typ trestu nebo opatření u mladistvých, které není spojeno s odnětím svobody. Probace v tomto smyslu zahrnuje podmíněné odložení trestu či opatření nebo jen jeho výrok a dále dohled, který je nařízen soudem obžalovanému, který byl shledán vinným, že spáchal určitý trestný čin. Dohled soud může uložit u podmíněného trestu odnětí svobody dle § 84 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „TrŘ“) a podmíněného upuštění od potrestání dle § 48 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále jen „TrZ“). U mladistvých pachatelů je dohled nařízen u podmíněného odsouzení dle § 33 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (dále jen „ZSM“) a dále u podmíněného upuštění od uložení trestního opatření dle § 14 ZSM.¹² Dohled vykonává probační úředník nebo jeho asistent.

Dle ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen „ZPMS“) se rozumí probací kromě výše zmíněného dohledu i „kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, dále

---

¹² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s.4518.

individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních i společenských vztahů.“ Výkon kontroly může být nařízen u trestu domácího vězení, u obecně prospěšných prací, u zákazu pobytu a dalších trestů vymezených v TrZ a ZSM. Soud může také uložit určité povinnosti a omezení, která povedou pachatele k tomu, aby začal žít řádným životem. Mezi ně patří nejen povinnost nahradit škodu, ale také například povinnost podrobit se výcviku pro získání vhodné pracovní kvalifikace, zdržet se návštěv nevhodného prostředí, sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a styku s určitými osobami či povinnost uhradit dlužné výživné nebo jinou dlužnou částku. Přiměřená omezení a přiměřené povinnosti jsou demonstrativním výčtem uvedeny § 48 odst. 4 TrZ. Mladistvým pachatelům může soud nařídit výchovná opatření uvedená v § 15 odst. 2 ZSM, kterými jsou kupříkladu probační program nebo výchovná omezení.¹³

Parole je specifickou formou probace. Probační úředník zde spolupracuje s odsouzeným, který chce požádat o podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Probační úředník po zhodnocení rizik recidivy a vzniku újmy blízkých osob či širší veřejnosti buď soudu doporučí podmíněné propuštění anebo nedoporučí. Pokud je odsouzený podmíněně propuštěn na svobodu, probační úředník mu pomáhá s opětovným začleněním do běžného života a to metodou pomoci, vedení a kontroly.¹⁴

2.4 Pojem mediace

Pojem mediace opět pochází z latiny, konkrétně z latinského slovesa *mediare*, což znamená zprostředkovat. Mediace je v obecném slova smyslu určitý proces zprostředkování vedoucí k urovnání vzniklého sporu mezi jednotlivými stranami. V trestním řízení je mediace mimoprocesní metodou řešení trestních věcí, která vychází z konceptu restorativní justice.

V pojetí restorativní justice jde o řízenou komunikaci mezi pachatelem, obětí trestného činu a dalšími subjekty vedenou mediátorem, tj. prostředníkem.

---

¹³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 4519.

¹⁴ Blíže viz PMS: *Parole- podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody*. [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminene-propustenymi/> [cit. dne 13. 11. 2015]

Cílem této komunikace je pachatelovo uvědomění si svého činu a jeho následků a dále převzetí odpovědnosti za tento čin a hlavně za jeho nápravu. Mediace by měla dále vést ke zlepšení zdravotního stavu oběti po psychické stránce, tzn., že by se měla alespoň částečně zbavit strachu, bezmocnosti a dalších pocitů, které v ní vyvolával spáchaný trestný čin.¹⁵

Právní definice mediace je uvedena v § 2 odst. 2 ZPMS a rozumí se jí „mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu vykonávaná v souvislosti s trestním řízením. Mediaci lze provádět jen s výslovným souhlasem obviněného a poškozeného.“ Mediace tedy probíhá mimosoudně, ale nelze ji zaměňovat s odklony v trestním řízení. Odklony jsou alternativní způsoby řešení trestních věcí ve vztahu k běžnému projednávání v trestním řízení. Výsledkem odklonu je plnohodnotné rozhodnutí ve věci. Mediace také zahrnuje alternativní způsob řešení trestních věcí, ale neprobíhá procesním způsobem. Jejím předmětem není otázka viny ani trestu. Mediace nemůže nahrazovat rozhodnutí soudu, její výsledek však může být podkladem pro takové rozhodnutí.¹⁶

Mediace je dobrovolnou formou řešení konfliktu mezi pachatelem a obětí trestného činu. Mediátor se snaží vést komunikaci mezi zúčastněnými takovým způsobem, aby obě strany měly možnost vyjádřit své pocity a své postoje k projednávané věci. Běžné soudní přelíčení jim takový prostor nedává.¹⁷ Mediátor musí zůstat nestranný, jeho úkolem je pouze pomoci zúčastněným najít takové řešení věci, které by vyhovovalo oběma stranám. K dosažení tohoto cíle využívá mediátor různých metod a technik postupů. Tyto postupy zahrnují vyjednávání se stranami, kladení dotazů či prosté naslouchání. Rozhovor je klíčovou metodou mediace. Mediátor by měl být mistrem rozhovoru podobně jako jím je dobrý psycholog. Nejen metody, které mediátor použije, ale i jeho zkušenosti a odborné znalosti vedou k úspěšnosti celého procesu mediace.¹⁸ Právě zkušenosti a odborné znalosti mediátora mohou být určitými předpoklady pro výkon této profese. Institut

---

¹⁵ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 12.

¹⁶ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 16-17.

¹⁷ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 21.

¹⁸ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 4521-4522.

pro kriminologii a sociální prevenci se věnoval výzkumu narovnání, v rámci kterého vymezil určité vlastnosti, které by měl mít budoucí probační úředník, tedy mediátor. K těmto vlastnostem mimo jiné patřil dostatečný věk, který činí minimálně 25 let, dále celková vyzrállost osobnosti, vysoká morální kvalita nebo vnější projev.¹⁹

Mediace je v ČR nejčastěji využívána u podmíněného upuštění od potrestání s dohledem dle § 48 TrZ, u podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 TrŘ a u narovnání dle § 309 TrŘ. Lze ji však využít i v případech, kdy soud uloží alternativní trest nebo v trestních věcech mladistvých.

---

¹⁹ROZUM, Jan, Petr KOTULAN a Jan VŮJTĚCH. *Výzkum institutu narovnání: výzkum uskutečněný v rámci programu účinky transformace trestního zákonodárství na stav kriminality a zvyšování efektivnosti justice ve vztahu k bezpečnosti občanů v horizontu roku 2000*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999. cit. In: HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 217-218.

3. Vznik a vývoj probace a mediace v České republice

Probace a mediace nemá v ČR dlouholetou historii. PMS vznikla až v roce 2001. Prvky probace a mediace se však v právní praxi začaly objevovat daleko dříve. Pro lepší seznámení se s problematikou vzniku a vývoje probace a mediace na našem území je žádoucí se zaměřit na období existence Československého státu. Následující odstavce se proto budou zabývat obdobím ČSR před sametovou revolucí a následným vývojem probace a mediace již v ČR.

3.1 Vývoj probace a mediace do roku 1989

Právní systém byl na našem území vždy ovlivňován politickými a sociálními změnami. Poté co vznikl samostatný Československý stát, byla zavedena do trestní legislativy řada opatření, která byla na tuto dobu velmi pokroková. Po druhé světové válce byl však rozvoj trestní politiky ovlivněn nastupujícím totalitním komunistickým režimem. Ale i přesto jsou v této době zavedeny do trestněprávní úpravy některé hmotně-právní a procesně-právní metody, které jsou velmi podobné probaci. Zvláště se jednalo o podmíněný trest a podmíněné propuštění. Tato opatření byla doprovázena soudem nařízeným dohledem nad pachatelem trestného činu ve zkušební době. Dohled vykonávala policie a případná porušení hlásila soudu. V hlavě IV. zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, byly upraveny zájmové společenské skupiny, jako například odborové organizace či kolektiv pracovníků, které mohly poskytnout záruku za nápravu pachatele trestného činu. Taková záruka mohla ovlivnit odsouzení obviněného. Mohla vést až k podmíněnému odsouzení či dokonce k propuštění.²⁰

V roce 1960 vznikl Výzkumný ústav kriminalistiky, který byl zřízen Ministerstvem vnitra, Ministerstvem spravedlnosti a Generální prokuraturou. Tento ústav se zaměřoval i na kriminologické výzkumy. V roce 1966 však byl přejmenován na Výzkumný ústav kriminologický (dále jen VÚK) a byl spravován pouze Generální prokuraturou. Jeho činnost se již zaměřovala pouze na kriminologické výzkumy.²¹ V letech 1968 až 1971 vzniklo experimentální středisko postpenitenciární péče, které bylo zřízeno díky spolupráci VÚK a

---

²⁰ ANTON M. VAN KALMTHOUT .. *Probation and probation services in the EU accession countries*. Nijmegen: WLP, 2003. p. 71-72.

²¹ Blíže viz IKSP: *Historie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci*. [online] dostupné z: www.ok.cz/iksp/historie_iksp.html [cit. dne 12. 11. 2015]

Národního výboru hlavního města Prahy. V rámci tohoto střediska vznikl projekt tzv. *Výzkumu faktorů recidivy*, který se zaměřoval na sociálně nepřízpůsobivé občany včetně bývalých vězňů v podmínkách velkého města. Cílem bylo prověření metod práce s těmito občany. Tento projekt byl realizován tzv. sociálními kurátory, které bychom mohli považovat za předchůdce probačních úředníků z dnešní doby. Výzkum se následně rozšířil i do dalších větších měst. Výzkum byl inspirací pro další projekty, které se již zaměřovaly na delikventní mládež. Po tomto vzoru tak byla zřízena profese kurátorů pro mládež. Kurátoři pro mládež působili u tehdejších okresních národních výborů a jejich činnost byla především kontrolní.²²

Počátkem 80. let se činnost kurátorů pro mládež změnila. V této době začali poskytovat pomoc trestně stíhaným mladistvým a jejich rodinám. Vývoj se dotkl i oblasti vězenství, ve kterém začali působit sociální pracovníci, kteří pomáhali vězňům udržovat sociální kontakty se svou rodinou a přáteli. Sociální pracovníci dále připravovali podmínky pro propuštění některých vězňů z výkonu trestu odnětí svobody. Také usilovali o lepší zacházení s pachateli trestných činů.²³

Pro vytvoření těchto změn využívali odborníci zkušenosti a znalosti ze zahraničí. Tento stav však nevydržel dlouho, neboť ruskou okupací v roce 1968 a s nástupem období normalizace došlo k zastavení projektů a naděje na modernizace československé trestní justice postupně umíraly.²⁴ Přísnější režim se dotkl také VÚK. Výsledky ze studií o recidivě, trestu smrti či prostituci zůstaly nevyužity. Mnozí odborníci byli nuceni odejít do zahraničí, mezi nimi byl i tehdejší ředitel VÚK pan profesor JUDr. Oto Novotný, CSc. I přesto se však v 70. a 80. letech minulého století podařilo některým pracovníkům VÚK dovést do cíle kvalitní kriminologické výzkumy, které nebyly ovlivněny totalitním režimem. Jednalo se například o výzkumy o osobnosti mladistvého pachatele nebo o skupinové trestné činnosti.²⁵

V 80. letech minulého století byly do trestněprávní legislativy zavedeny další opatření s prvky probace. Jednalo se o tzv. ochranné dohledy, které byly

---

²²ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 10.

²³Viz IKSP: *Historie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci*. [online] dostupné z: www.ok.cz/iksp/historie_iksp.html [cit. dne 12. 11. 2015]

²⁴ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 11.

²⁵50 let IKSP. [online] dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/50let.html> [cit. dne 12. 11. 2015]

původně koncipované jako specifické formy probace, ale v době totalitního režimu byly vykonávány policejními organizacemi a byly zcela regulační a represivní povahy. Tyto dohledy byly využívány k omezování lidských a občanských práv. Dohledy byly namířeny hlavně proti disidentům například proti aktivistům z Charty 77. V roce 1990 byly ochranné dohledy zrušeny.²⁶

3.2 Vývoj probace a mediace po roce 1989

Díky sametové revoluci padl komunistický režim a v ČSR bylo třeba nastolit nový právní řád, který by reflektoval lidská práva a svobody, které byly v totalitním režimu zapovězené. Samozřejmě i trestní právo začalo procházet změnami. Kriminalita v našem státě neustále rostla, a proto bylo zapotřebí přijmout nová opatření v naší trestní politice.

V roce 1991 byl odstartován projekt tzv. *Mimosoudní alternativa pro delikventní mládež*, ve kterém byly poprvé využity prvky mediace. Autoři projektu byli odborníci Ústavu státu a práva z Československé akademie věd a další odborníci, kteří měli zkušenosti se sociální prací s mládeží. Inspiraci brali autoři projektu opět ze zahraničí, konkrétně z rakouské úpravy. Projekt využíval aktivního zapojení pachatele do procesu odstranění následků vzniklých jeho jednáním a dále poškozeného, který mohl být účasten na odškodnění vlastní újmy. Celému procesu byl přítomen mediátor, který vedl zúčastněné strany k vyřešení celé věci mimosoudní cestou.²⁷

V roce 1993 nabyla účinnosti novela trestního řádu, která zavedla odklon v trestním řízení v podobě podmíněného zastavení trestného stíhání. V roce 1995 byl zaveden další odklon - narovnání. Odklony byly revoluční v tom, že představovaly alternativu k běžnému projednání věci v hlavním líčení. Výhodou je jejich rychlost a efektivnější vyřízení věci, která není příliš skutkově a právně složitá. Další podmínkou pro jejich užití je, že se nesmí jednat o závažnou trestnou činnost. Využití odklonů od standardních řízení velmi podporuje také mezinárodní organizace Rada Evropy. Již v roce 1987 vydal výbor ministrů Rady Evropy

---

²⁶ ANTON M. VAN KALMTHOUT .. *Probation and probation services in the EU accession countries*. Nijmegen: WLP, 2003. p. 71-72.

²⁷ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 11.

Doporučení č. R (87)18, které se týká zjednodušení trestní spravedlnosti.²⁸ V roce 1996 byl novelizován trestní kodex²⁹ zákonem č. 152/1995 Sb., který zavedl nový druh trestu - alternativní trest obecně prospěšných prací.³⁰ O 2 roky později pak byly zákonem č. 253/1997 Sb. zavedeny nové alternativní tresty a opatření - instituty podmíněného upuštění od potrestání s dohledem probačního úředníka a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Na základě zákona č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, mohli některé probační úkony vykonávat vyšší soudní úředníci, pokud byli pověřeni předsedou senátu. Jednalo se o poučení poškozeného a obviněného o náležitostech dohody o narovnání.³¹ V roce 1996 dále byly ministrem spravedlnosti na základě usnesení vlády zřízeny funkční místa pracovníků při všech okresních soudech v ČR.³² Tyto funkce zastávali především dosavadní vyšší soudní úředníci. Byli pověřeni, aby zajišťovali výkon trestu obecně prospěšných prací a dále ke kontrole chování obviněných, kteří byli ve zkušební době. V této souvislosti bych zde ráda uvedla vyjádření vyšší soudní úřednice paní Simony Antropiusové, která patřila právě k těmto pověřeným úředníkům.

3.2.1 Vyjádření vyšší soudní úřednice k alternativním trestům

Paní Antropiusová již mnoho let pracuje jako vyšší soudní úřednice na trestním oddělení Okresního soudu v Teplicích. K problematice alternativních trestů a jejich aplikaci v praxi uvedla následující: „Po novele trestního zákona, která zavedla trest obecně prospěšných prací a probační dohled při podmíněném odsouzení, museli úkony související s realizací těchto trestů provádět vyšší soudní úředníci, protože v Teplicích probační úředník nebyl. Dohled probíhal tak, že jsme si odsouzené zvali k výslechům, kde jsme v podstatě zjišťovali jen to, jaké mají zdroje obživy a zda nepáchají další trestnou činnost, případně zda platí poškozeným náhradu škody. Na jakoukoliv další práci s odsouzenými vzhledem k velkému množství další agendy nezbyval čas. Trest obecně prospěšných prací byl velký

---

²⁸ ŠTEFUNKOVÁ Michaela, ZEMAN Petr. *Trestněprávní revue: Zkrácené řízení – statistiky a realita*. Praha: C. H. Beck, 2014 (7-8), s. 186.

²⁹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

³⁰ NEČADA, Václav. *Přehled novel trestních kodexů v období od listopadu 1989 do konce roku 1999*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000, s. 8-9.

³¹ JARKOVSKÁ, Lucie a Petr KOTULAN, ROZUM, Jan (ed.). *Institut dohledu u podmíněného propuštění: závěrečná zpráva z výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004, s. 15.

³² ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 12.

problém – trest sice v zákoně existoval, ale dosud neexistovala vyhláška, která by jeho výkon upravovala. Pokud se dobře pamatuji, ještě předtím, než jsem začala pracovat jako vyšší soudní úřednice, se podařilo panu Františku Erbertovi přemluvit Město Teplice, aby dvěma odsouzeným výkon trestu umožnilo. Dopadlo to špatně, odsouzení nic neodpracovali a navíc prodali svěřené náradí. Po této zkušenosti spolupráce samozřejmě ihned skončila. Všechny městské a obecní úřady, na které jsme se obrátili, viděly v umožnění výkonu trestu spoustu problémů – jaké postavení ve vztahu k nim budou vlastně odsouzení mít, jak to bude s odpovědností za případnou způsobenou škodu při výkonu trestu nebo s úrazem odsouzeného při výkonu trestu, kdo a jak bude odsouzené kontrolovat? To zatím nikdo nevěděl. Možné komplikace tak převyšovaly užitek, který by obec z práce odsouzeného případně mohla mít. Šanci pro výkon trestu poskytl zpočátku pouze starosta obce Žalany, ten byl ochoten v případě potřeby si na odsouzené dohlédnout i sám. Později přibyla Židovská obec Teplice, která umožňuje odsouzeným pracovat na úpravě židovských hřbitovů, ale to bylo myslím už v době, kdy v Teplicích začal pracovat probační úředník pan Emil Fleischmann.“

Jak je patrné z vyjádření paní Antropiusové, kromě vyšších soudních úředníků vykonávali tuto činnost také pracovníci z oboru sociální práce. Byla pro ně zřízena speciální místa u obvodních a okresních soudů, nejprve v Praze, ale později také v Karlových Varech a v Brně.³³ Mgr. Emil Fleischmann byl prvním úředníkem, který působil u Okresního soudu v Teplicích.

V tomto období probíhaly práce na návrhu nového zákona o zřízení PMS. Na návrhu zákona pracovali mimo jiné zástupci právnické obce, především z Nejvyššího soudu ČR dále odborníci z Ministerstva spravedlnosti ČR a také zástupci akademické obce a nevládní organizace. Důležitou nevládní organizací, která se podílela na návrhu zákona a na vzniku PMS, bylo Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici. Více bude o tomto sdružení pojednáno až v následující podkapitole. Snahy všech těchto odborníků vyvrcholili v roce 1999, kdy byl tehdejším ministrem spravedlnosti Otakarem Motejlem předán vládní návrh zákona o PMS Parlamentu ČR. Parlament tento návrh konsenzuálně schválil

---

³³ANTON M. VAN KALMTHOUT ..*Probation and probation services in the EU accession countries*. Nijmegen: WLP, 2003. p. 71-72.

a dne 1. 1. 2001 nabyl ZPMS účinnosti a byla zřízena státní organizace PMS.³⁴ V roce 2002 nabyla účinnosti novela TrŘ provedená zákonem č. 265/2001 Sb., která přinesla důležité změny. Dle § 309 TrŘ se zvýšily pravomoci státních zástupců, neboť mohli nově rozhodnout o schválení narovnání v přípravném řízení. Novela také vymezila postavení probačního úředníka a jeho autoritu při činnosti probačního dohledu nad pachatelem trestného činu.³⁵

3.2.2 Vznik a vývoj Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici

Rozvoji probace a mediace v naší zemi velkým dílem přispěla katedra sociální práce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Právě přednášející a studenti této katedry založili v květnu roku 1994 nevládní organizaci pod názvem *Sdružení pro rozvoj sociální práce v trestní justici* (dále jen „SPJ“). Zakladatelé této instituce chtěli především vytvořit ucelený systém alternativních trestů, který v ČR chyběl. Také chtěli docílit rozvoje sociální práce v trestní justici a s tím spojených alternativních přístupů k řešení trestních věcí a dále prosadit nové formy řešení kriminality. V roce 1999 byl SPJ ve spolupráci s Institutem pro další vzdělávání soudců a státních zástupců zpracován projekt *Kvalifikačního vzdělávacího programu pro úředníky a asistenty Probační a mediační služby*. Projekt byl schválen Ministerstvem spravedlnosti ČR a finančně podpořen Nadací Open Society Fund Praha. Tento pilotní projekt byl realizován v letech 1999 až 2000. Projekt se osvědčil a tak byl přijat do koncepce vzdělávání PMS. Díky tomuto projektu tak byli vyškoleni první pracovníci, kteří se mohli ucházet o místo na pozici probačního úředníka či asistenta v budoucí instituci PMS. V roce 2001 navázalo SPJ partnerství se švýcarskou organizací VEBO – *Verein zur Entwicklung der Bewährungshilfe in Osteuropa*, v překladu *Sdružením pro rozvoj probační služby ve východní Evropě*. Díky tomuto partnerovi tak SPJ získalo cenné zkušenosti a také finanční podporu ve svých nadcházejících projektech. V tomto roce také vznikl Institut pro probaci a mediaci (dále jen „IPM“), jehož cílem byl další rozvoj probace a mediace v ČR a také zprostředkování komunikace mezi jednotlivými odborníky, kteří se zabývají alternativním řešením trestních věcí.

---

³⁴ BAJER, Pavel. Sociální práce / Sociálna práca: Zrod Probační a mediační služby souvisí se zaváděním alternativních postupů. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2005(4), s. 4.

³⁵ ANTON M. VAN KALMTHOUT .. *Probation and probation services in the EU accession countries*. Nijmegen: WLP, 2003. p. 73.

Činnosti IPM zahrnovaly mimo jiné spoluúčast na vzdělávání nových probačních úředníků a asistentů, pořádání regionálních konferencí, spoluúčast na vytváření standardů pro výkon probace a pro poskytování mediačních služeb v rámci trestní justice či zprostředkování důležitých zkušeností ze zahraničí. Je třeba zmínit také Informační centrum, jehož činnost se zaměřuje především na občanskou veřejnost.³⁶

V roce 2002 změnilo SPJ název na *Sdružení pro probaci a mediaci v justici, o. s.* Od roku 2002 probíhaly významné projekty na podporu zvýšení zájmu nevládních neziskových organizací o výkon trestu obecně prospěšných prací. Dále probíhaly různé přednášky a odborné semináře nejen pro veřejnost, ale také pro státní zástupce a soudce. SPJ realizovalo a realizuje některé projekty i ve spolupráci s PMS. Patří mezi ně například projekt „Učební programy - mladiství“, „Motivační programy ZZ (získej zaměstnání)“, „Mentor“, „PUNKT rodina“, „Motivační a učební programy pro osoby s kriminální minulostí jako opatření ekonomické a sociální integrace a prevence recidivy“ či „Systém mentoringu v trestní justici“. S ohledem na výše uvedené projekty je patrné, že se SPJ zabývá různými aktivitami využívající probaci a mediaci. Sdružení se zaměřuje hlavně na mladistvé pachatele a na osoby s kriminální minulostí, kterým pomáhá s opětovným začleněním do společnosti, například jim pomáhají získat zaměstnání. Nesmím zapomenout také na dluhové poradenství, které pracovníci SPJ poskytují lidem s finančními problémy. V roce 2011 založilo SPJ spolu s PMS a Ministerstvem vnitra Alianci proti dluhům. O rok později změnilo SPJ název na *RUBIKON Centrum* a založilo pracovní agenturu Rubikon. V roce 2014 oslavila tato organizace již 20 let své existence. Sdružení má za sebou mnoho úspěchů a také se mu dostalo náležitých ocenění, kupříkladu získalo cenu Křišťálové váhy spravedlnosti či Národní cenu kariérového poradenství. Pro tuto organizaci pracuje nyní nejméně 40 zaměstnanců, z nichž cca 20% jsou osoby s trestní minulostí.³⁷

---

³⁶ DOUBRAVOVÁ Dagmar, *Výroční zpráva SPJ 2001*. [online] dostupné z: http://www.rubikoncentrum.cz/download/vyrocní_zprava_2001-pdf.pdf [cit. dne 23. 11. 2015]

³⁷ DOUBRAVOVÁ Dagmar, *Výroční zpráva 2014*. [online] dostupné z: http://www.rubikoncentrum.cz/download/vyrocní_zprava_2014-pdf.pdf [cit. dne 23. 11. 2015]

4. Probační a mediační činnosti

Probační a mediační činnosti jsou v praxi uskutečňovány PMS. Tyto činnosti jsou velice různorodé. Mediace může být využívána například i v oblasti práva občanského³⁸, avšak s ohledem na téma této práce je kapitola zaměřena jen na mediaci související s trestním řízením. Probační a mediační činnosti upravuje ZPMS, který svěřuje provádění probace a mediace PMS. Tato kapitola se proto bude zabývat platnou právní úpravou PMS, její organizační strukturou a dále posláním, cíli, hodnotami a principy, na kterých je její činnost založena. V závěru kapitoly bude charakterizována konkrétní činnost PMS v trestním řízení a budou zde uvedeny názory odborníků z praxe na tuto vyvíjenou činnost.

4.1 Současná právní úprava PMS

PMS je institucí, která je založena na spolupráci mezi dvěma rozličnými obory, kterými jsou sociální práce a právo, zejména trestní. Právě spojením těchto oborů mohla vzniknout nová organizace působící v trestní justici. Zákon o PMS vychází z restorativního pojetí trestní justice.³⁹

PMS je dle § 1 odst. 2 ZPMS organizační složkou státu a účetní jednotkou. Organizační složka státu není dle § 3 zákona o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích právnickou osobou, proto nelze považovat PMS za právnickou osobu. Její jednání při výkonu předmětu činnosti jsou dle zákona připisována státu. Skutečnost, že je PMS účetní jednotkou znamená, že může hospodařit a nakládat s majetkem státu v rámci své působnosti a výkonu předmětu činnosti.⁴⁰ PMS provádí úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení a to v rozsahu, který stanoví tento nebo zvláštní zákon.⁴¹ Zvláštním zákonem se zde myslí zvláště TrZ, TrŘ a ZSM. PMS je oddělená od organizační struktury orgánů činných v trestním řízení. Důvodem jsou rozsáhlé úkony probace a mediace, které je zapotřebí činit během celého průběhu trestního řízení. Proto není výkon těchto úkonů zákonem svěřen orgánům činným v trestním řízení. Dalším důvodem je

---

³⁸ Mediaci v soukromoprávních vztazích upravuje zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci

³⁹ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 14.

⁴⁰ Viz § 8 a násl. Zákona č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích

⁴¹ Viz § 1 odst. 1 ZPMS

zajištění PMS určité nezávislosti na těchto orgánech, aby mohla svou činnost vykonávat samostatně.⁴²

4.1.1 Organizační struktura PMS

Organizační strukturu PMS upravuje ZPMS a Statut PMS⁴³. V čele PMS stojí ředitel, který jedná jménem PMS a je volen a odvoláván ministrem spravedlnosti. Ředitel je povinen řídit, organizovat a kontrolovat činnost PMS a za tuto činnost je odpovědný ministru spravedlnosti. K zajištění činnosti PMS vydává ředitel vnitřní předpisy a předkládá *Studijní program vzdělávání úředníků a asistentů Probační a mediační služby*, který schvaluje ministr spravedlnosti. Ředitel může pověřit své zástupce řízením určitých úseků činnosti, z nichž jeden zastupuje ředitele v jeho nepřítomnosti a to v plném rozsahu práv a povinností. Zástupci ředitele působí například na úseku pro ekonomicko-správní záležitosti nebo na úseku pro probaci a mediaci. Ředitel také spolupracuje s Radou pro probaci a mediaci, která je poradním orgánem Ministerstva spravedlnosti ČR.⁴⁴

Podle § 3 odst. 1 ZPMS zajišťuje ředitel chod PMS po stránce personální, organizační, hospodářské, materiální a finanční. Tyto a další činnosti zajišťuje však dle čl. 3 Statutu PMS ředitelství sídlící v Praze. Ředitelství dále řídí a organizuje vlastní činnost vzdělávací, informační, koncepční, metodickou a analytickou. Navazuje mezinárodní spolupráci s institucemi, které působí v oblasti probace a mediace a dále s institucemi, jejichž činnost se zaměřuje na sociální práci v trestní justici a sociální služby. Zaměstnancem ředitelství je dle čl. 3a regionální vedoucí, který byl pověřen ředitelem k výkonu své funkce. K tomuto pověření však dojde až po předchozím zmocnění ředitele ministrem spravedlnosti.

Úkoly PMS, které jsou plněny ve vztahu k soudům, stáním zastupitelstvím a orgánům Policie ČR zajišťují střediska působící v sídlech okresních soudů a jim naruvených obvodních či městských soudů. Střediska, která působí v sídlech okresních soudů, kde mají zároveň svá sídla i krajské soudy či Městský

---

⁴² ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 4515.

⁴³ Statut Probační a mediační služby ze dne 19. 12. 2007, který vydalo s účinností od 1. 8. 2008 Ministerstvo spravedlnosti

⁴⁴ Viz PMS: *Statut PMS ČR* [online] dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/02_STATUT_PMSCR_aktual_2008.pdf [citováno dne 30. 11. 2015]

soud v Praze plní úkoly PMS i ve vztahu k těmto soudům, státním zastupitelství a orgánům Policie ČR.⁴⁵ Regionální vedoucí řídí a koordinuje činnost středisek v příslušném regionu neboli soudním kraji. Dle čl. 3a Statutu PMS je přímým nadřízeným vedoucích všech středisek v regionu. Dle čl. 4 Statutu PMS nejsou střediska samostatnou účetní jednotkou. Také nemají právní subjektivitu. Střediska mohou být členěna na různá oddělení, je-li to zapotřebí. Zákon⁴⁶ vyjmenovává například oddělení pro mladistvé obviněné, obviněné ve věku blízkém věku mladistvých či pro uživatele omamných a psychotropních látek. Příslušnost středisek k provádění probace a mediace je dána příslušností soudu a v přípravném řízení státního zástupce, v jehož obvodu dané středisko působí.⁴⁷ V čele středisek stojí vedoucí, který je jmenován a odvoláván ministrem spravedlnosti na návrh ředitele a po předchozím projednání s Radou pro probaci a mediaci. Jeho náplní práce je řízení, organizace a kontrola činnosti střediska. Pracovníci střediska jsou probační úředníci a asistenti a při své činnosti jsou podřízeni vedoucímu střediska, který je metodicky vede.⁴⁸ Po projednání s regionálním vedoucím může ředitel ministru spravedlnosti navrhnout rozdělení nebo sloučení středisek v obcích, které jsou sídly dvou a více okresních soudů. Ředitel projednává s regionálním vedoucím i návrh vedoucího střediska na vnitřní členění tohoto střediska.⁴⁹

---

⁴⁵ Viz § 3 odst. 2 ZPMS

⁴⁶ Viz § 3 odst. 5 ZMPS

⁴⁷ Viz § 3 odst. 3 ZPMS

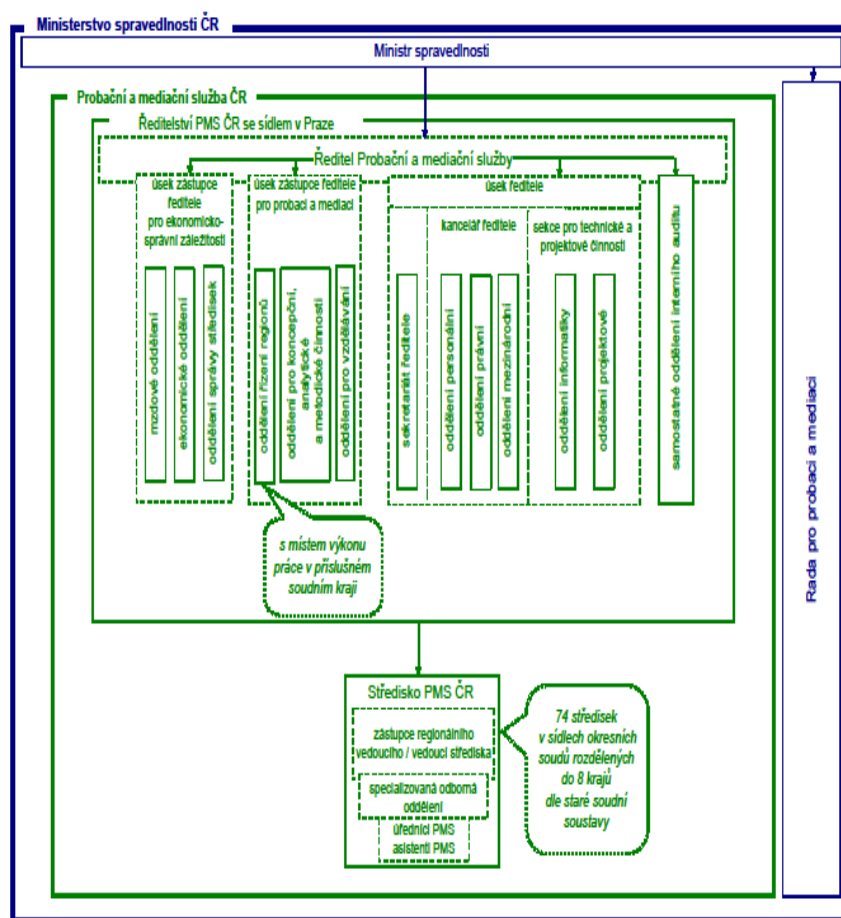
⁴⁸ Viz PMS: *Statut PMS ČR* [online] dostupné z:

https://www.pmscr.cz/download/02_STATUT_PMSCR_aktual_2008.pdf
[citováno dne 30. 11. 2015]

⁴⁹ Viz PMS: *Statut PMS ČR* [online] dostupné z:

https://www.pmscr.cz/download/02_STATUT_PMSCR_aktual_2008.pdf
[citováno dne 30. 11. 2015]

Pro přehlednější popis organizační struktury PMS zde přikládám schéma organizace PMS.⁵⁰

Příloha č.1

4.2 Poslání, cíle, hodnoty a principy činnosti PMS

Základním posláním PMS je zprostředkování efektivního a společensky prospěšného řešení konfliktu, který nastal v důsledku trestné činnosti. Dále usiluje o účinný a důstojný výkon alternativních trestů a opatření a klade důraz na zájmy poškozených a dalších dotčených osob, také na prevenci kriminality a na ochranu komunity. PMS má tři hlavní cíle své činnosti. Jedná se o *integraci pachatele*,

⁵⁰ PMS: *Organizační struktura PMS* [online] dostupné z:

https://www.pmscr.cz/download/03_ORG_RAD_PMSCR_struktura_21052010.pdf [cit. dne 30. 11. 2015]

participaci poškozeného a ochranu společnosti. Integrace pachatele je zde chápána jako určitý proces, na jehož konci bude pachatel začleněn do života společnosti a již nebude páchat další trestnou činnost. Cílem tohoto procesu je také rozvoj pachatelova respektu k dodržování právních norem společnosti a jejich hodnot. Druhým cílem je *participace poškozeného*. Tento cíl reflektuje poškozeného jako osobu, které se celý konflikt nejvíce dotýká, z toho důvodu musí být právě ona součástí procesu vlastního odškodňování. Cílem je také obnova její víry ve spravedlnost a jejího pocitu bezpečí a integrity. A třetím cílem PMS je *ochrana společnosti*, kterou PMS zabezpečuje právě svou činností spojenou s trestním řízením a dále také účinným zajištěním výkonu alternativních trestů a opatření.⁵¹ PMS svou činnost vyvíjí na základě určitých hodnot a principů. Jednou ze základních hodnot je respektování lidských práv. Práce s klienty PMS musí být v souladu se základními lidskými právy a svobodami a musí respektovat jejich důstojnost a autonomii. Další důležitou hodnotou je legalita. Probační a mediační činnost musí být prováděna v souladu s příslušnými právními předpisy. Hodnota tzv. moderace intervence vyjadřuje, že míra intervence probačního úředníka vůči pachateli nesmí překročit působnost a pravomoc soudu nebo státního zástupce. Mezi základní principy PMS patří také transparence.⁵²

4.3 Činnosti PMS v trestním řízení

Činnost PMS je upravena primárně v ZPMS. Ovšem před přijetím tohoto zákona bylo potřeba provést určité novelizace, aby byly stávající právní úpravy v souladu s novým zákonem o PMS. Novela provedená zákonem č. 265/2001 Sb., přinesla důležité změny v trestním zákonu i v trestním řádu. V trestním zákonu zavedla definici dohledu a dále rozšířila možnost využití alternativních trestů. Velkou změnou bylo i zavedení institutu podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem, tzv. parole. V TrŘ přinesla změny v podobě institutu nahrazení vazby dohledem probačního úředníka nad obviněným a vymezila postavení probačního úředníka v trestním řízení.⁵³

---

⁵¹Viz PMS: *Poslání a cíle PMS*. [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/> [cit. dne 30. 11. 2015]

⁵² ANTON M. VAN KALMTHOUT .. *Probation and probation services in the EU accession countries*. Nijmegen: WLP, 2003. p. 76.

⁵³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 4527.

Ustanovení § 4 odst. 1 ZPMS uvádí, že činnost PMS spočívá na vytváření předpokladů, které slouží k tomu, aby ve vhodných případech mohla být věc projednávána ve zvláštních druzích trestního řízení. Činnost PMS také vytváří předpoklady pro uložení a vykonání trestu či trestního opatření, které není spojeno s odnětím svobody či nahrazení vazby jiným opatřením. K dosažení těchto cílů poskytuje PMS obviněnému odborné vedení a pomoc. Dále sleduje a kontroluje jeho chování a spolupracuje s lidmi pocházejícími z rodinného a sociálního prostředí, ve kterém obviněný žije a pracuje, to vše za účelem, aby obviněný nadále žil řádným životem.

Řádný život byl mnohokrát předmětem judikatury. Obviněný žije řádným životem, pokud dodržuje právní řád a další základní normy občanské společnosti, jak ve svém rozhodnutí judikoval Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky⁵⁴. K vedení řádného života dále patří plnění povinností vůči státu i společnosti, například vůči svému zaměstnavateli, vůči své rodině (vyživovací povinnost)⁵⁵, dále obviněný nesmí zneužívat svých práv proti ostatním spoluobčanům či nenarušovat občanské soužití a to ani v místě svého bydliště ani v místě zaměstnání. Obviněný se musí vyvarovat páchaní přestupků a jiných správních deliktů a samozřejmě dalších trestných činů. V ustanovení § 4 odst. 1 ZPMS jsou zmíněny zvláštní druhy trestního řízení. V odst. 2 jsou dále vymezeny. Jedná se o podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání a o odstoupení od trestního stíhání mladistvého. Tresty a trestní opatření nespojené s odnětím svobody jsou vymezeny v TrZ a v ZSM. Jejich společným znakem je skutečnost, že jejich výkon není prováděn bezprostředním odnětím svobody. Mezi tyto tresty a trestní opatření řadíme:

- domácí vězení
- obecně prospěšné práce
- zákaz činnosti
- peněžitý trest
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty
- vyhoštění
- zákaz pobytu

---

⁵⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 8. 1. 1975, sp. zn. 2 To 51/74.

⁵⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 8. července 1971, sp. zn. 1 Tz 16/71.

- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem

Dva poslední tresty sem řadíme také, ačkoliv v § 52 odst. 2 TrZ jsou vymezeny jako trest odnětí svobody. Trest ztráty vojenské hodnosti a propadnutí majetku sem řadíme výjimečně. Tyto tresty však nelze uložit mladistvým. Stejně tak nelze mladistvým uložit zákaz pobytu.⁵⁶

Opatření, která nahrazují vazbu, vymezuje TrŘ v § 73 a následující. Jedná se o opatření nahrazující vazbu zárukou zájmového sdružení občanů uvedeného v § 3 odst. 1 TrŘ anebo důvěryhodnou osobou schopnou příznivě ovlivňovat chování obviněného. Dalším opatřením je písemný slib obviněného, ve kterém slibuje, že bude vést řádný život a dále dohled probačního úředníka nad osobou obviněného. Lze také uložit předběžné opatření. Důležitým opatřením je také peněžitá záruka. U mladistvého je nahrazení vazby vymezeno v § 49 a 50 ZSM. ZSM odkazuje na TrŘ, kdy lze využít i u mladistvého institutu záruky, dohledu, slibu i peněžitě záruky. Speciální opatření je uvedeno v § 50 ZSM – náhrada vazby mladistvého jeho umístěním v péči důvěryhodné osoby. Důvěryhodná osoba musí být schopná a ochotná se ujmout péče o mladistvého a dohledu nad ním. Mladistvý však musí s tímto opatřením předem souhlasit.

4.3.1 Mediace v trestním řízení

Mediační činnost PMS se v trestním řízení uplatňuje zejména v přípravném řízení a v řízení před soudem. Mediace může být však využívána i ve vykonávacím řízení. Následující podkapitola se bude věnovat postupu probačních středisek při mediaci mezi obětí a pachatelem trestného činu v rámci trestního řízení. Tento postup upravuje Metodický standard činnosti PMS.⁵⁷ Dále budou zmíněny další mediační postupy, které PMS v praxi využívá.

PMS zahajuje mediaci na základě podnětu, pokynu nebo z vlastní iniciativy. Mediace je prováděna na základě pokynu orgánů činných v trestním řízení.

⁵⁶ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 4527.

⁵⁷ Viz PMS: *Metodický standard činnosti PMS v oblasti přípravného řízení a řízení před soudem*. [online] dostupné z: http://tmp1.webget.cz/pmscr/download/MEDIACE_metodika_textova_cast_bez_priloh.pdf [cit. dne 30. 11. 2015]

Střediska PMS jsou vyrozumívána o vhodných případech k mediaci policejním orgánem nebo státním zástupcem již v přípravném řízení. Zejména v trestních věcech mladistvých musí policejní orgán nebo státní zástupce vyrozumět PMS, aby byla mediace u mladistvých využita již v přípravném řízení.⁵⁸ V případě mediace prováděné na pokyn orgánů činných v trestním řízení, je probační úředník ze zákona vázán těmito pokyny. Tyto pokyny však nesmějí zasahovat do způsobu provádění a výsledku mediace. Probační úředník musí však při své činnosti dodržovat právní předpisy a postupovat objektivně, nestranně a odpovědně. Pokud by tak nepostupoval, státní zástupce nebo soudce má pravomoc mu věc odejmout. Postup tohoto způsobu zahájení mediace upravuje také *Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně* v čl. 102.⁵⁹ Probační úředník může dále zahájit mediaci na podnět obviněného, poškozeného či jeho zmocněnce. Shledá-li, že je případ pro řešení prostřednictvím mediace vhodný, započne s mediací. Poté o tom vyrozumí příslušný orgán činný v trestním řízení.⁶⁰

Metodický standard PMS vymezuje mediaci mezi obětí a pachatelem trestného činu ve dvou fázích – v individuální konzultaci s obětí a s pachatelem trestného činu (obviněným) a ve společném jednání stran.⁶¹

1) Individuální konzultace s obviněným a s poškozeným

V této fázi se probační úředník osobně setká samostatně s obviněným a samostatně s poškozeným. Během setkání úředník vyhodnocuje všechny možnosti realizace mediace. Také poskytuje obviněnému i poškozenému všechny důležité informace o mediaci, aby se mohli rozhodnout, zda chtějí využít mediace či ne. Důležitou informací je například poučení o tom, že mediace je zcela dobrovolná a že je možné ji kdykoliv ukončit. Probační úředník dále zvažuje, zda je vhodné společné setkání obviněného a poškozeného. O provedené individuální konzultaci

---

⁵⁸ Viz § 4 odst. 9 ZPMS

⁵⁹ *Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně o trestním řízení*, č. 8/2009, ze dne 21. 9. 2009 [online] dostupné z:

<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6oc7obxxaljz> [cit. dne 30. 11. 2015]

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 2435.

⁶¹ Viz PMS: *Metodický standard činnosti PMS v oblasti přípravného řízení a řízení před soudem*, s. 3- 4. [online] dostupné z:

http://tmp1.webget.cz/pmscr/download/MEDIACE_metodika_textova_cast bez_priloh.pdf [cit. dne 30. 11. 2015]

vyhotoví probační úředník záznam o úkonu. V záznamu je shrnuté celé setkání včetně souhlasů či nesouhlasů stran s mediací a popřípadě termínu další konzultace.⁶²

2) Společné jednání stran - mediace

Po úspěšné individuální konzultaci s oběma stranami – s obviněným a poškozeným, následuje jejich společné setkání – mediace. Kromě těchto stran se mohou mediace zúčastnit i další osoby. Po souhlasu obou stran mohou být do mediace přizváni například rodinní příslušníci stran či obhájce obviněného nebo zmocněnec poškozeného a dále úředníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí a další osoby. „Během společného jednání úředník PMS napomáhá oběma klientům (obviněnému, poškozenému) vzájemně komunikovat, otevírat společná témata, vyjasňovat sporné oblasti, podporuje strany v aktivním hledání vzájemně prospěšného způsobu řešení celého případu a objasňuje vyváženým přístupem trestně právní kontext prováděné mediace.“ Probační úředník je odpovědný za celý proces mediace. Pokud se povede stranám uzavřít dohodu, úředník PMS dbá na to, aby byla v souladu s právem a s dobrými mravy. K dohodě nesmí být žádná ze stran nucena a její obsah musí odrážet potřeby a zájmy stran. Povinnost vyplývající z dohody musí být uskutečnitelná, přiměřená okolnostem případu a kontrolovatelná. Kontrolu pak bude provádět středisko PMS. Konečný výsledek celého procesu mediace zaznamená probační úředník do zprávy o výsledku mediace, jíž přílohou je také dohoda stran. Pokud se nepodařilo stranám dohodu uzavřít, bude tato skutečnost zaznamenána ve zprávě o výsledku mediace.⁶³

Další mediační postupy PMS

PMS využívá v trestním řízení kromě obecného mediačního postupu i další metody, kterými jsou *rodinné skupinové konference* a *tandem*. Metoda rodinné skupinové konference vychází z restorativního pojetí trestní justice, o kterém je více pojednáno ve 2. kapitole této práce. Rodinná skupinová konference se

---

⁶² Viz PMS: *Metodický standard činnosti PMS v oblasti přípravného řízení a řízení před soudem*, s. 3. [online] dostupné z: http://tmp1.webget.cz/pmscr/download/MEDIACE_metodika_textova_cast_bez_priloh.pdf [cit. dne 30. 11. 2015]

⁶³ Viz PMS: *Metodický standard činnosti PMS v oblasti přípravného řízení a řízení před soudem*, s. 4- 5. [online] dostupné z: http://tmp1.webget.cz/pmscr/download/MEDIACE_metodika_textova_cast_bez_priloh.pdf [cit. dne 30. 11. 2015]

nejčastěji uplatňuje v případech trestné činnosti mládeže. Do procesu mediace se v tomto mediačním postupu zapojují další osoby. Může se jednat o rodinné příslušníky oběti i pachatele trestného činu, o jejich přátelé a vrstevníky či o osoby z komunity, kde k trestnému činu došlo. Právě setkání všech výše uvedených osob je nejdůležitější částí celého procesu mediace. Účast těchto dalších osob při setkání má na mladistvého výchovně působit a má pomoci k přijetí odpovědnosti mladistvého za provinění. Dalším metodou mediace je tandem. Tento mediační postup převzala PMS od rakouských kolegů a uplatňuje se nejčastěji v případech rvaček či dopravních nehod, ve kterých došlo ke konfliktu mezi osobami, které se většinou předtím navzájem neznali. Ačkoliv by se dle názvu tohoto postupu mohlo zdát, že se jedná o mediaci vykonávanou více probačními úředníky, při tomto mediačním postupu je přítomen pouze jeden probační úředník neboli mediátor. Tandem se liší od obecného postupu mediace způsobem vedení rozhovoru mezi stranami v počátečních fázích mediace. Nejprve vede probační úředník dialog s obětí, při kterém je přítomen i obviněný. Probační úředník zajistí usazení stran takovým způsobem, aby neměli mezi sebou oční kontakt. Poté vede dialog a pokládá oběti otázky typu - jak se cítila během konfliktu, jaké jsou následky konfliktu, jak si představuje kompenzaci vzniklé újmy atd. Zároveň klade úředník důraz na to, aby oběť vyjádřila své pocity. Poté přikročí k dialogu s obviněným. Oběť do tohoto dialogu nesmí nijak zasahovat. Obviněný podá úředníkovi autentickou výpověď o průběhu celého konfliktu. Úředník ho usměřňuje a snaží se ho vést k tomu, aby se na celý konflikt podíval očima oběti. Po těchto výpovědích následuje stejný postup, jaký je uveden v metodickém standardu výše zmíněném.⁶⁴

4.3.2 Obstarávání podkladů k osobě obviněného

Následující podkapitoly budou pojednávat o konkrétních probačních a mediačních činnostech PMS, které jsou uvedeny v ustanovení § 4 odst. 2 ZPMS. Dle odst. 2 písm. a) jde o *obstarávání podkladů k osobě obviněného, jakož i k jeho rodinnému a sociálnímu zázemí*. Tuto činnost může vykonávat jak probační úředník, tak i jeho asistent. Tuto činnost bychom mohli charakterizovat jako tzv. soudní pomoc, která slouží soudu k posouzení obžalovaného z hlediska dalšího rozhodování ve věci, zvláště pak o uložení trestu. Ve vhodných případech může

---

⁶⁴ ROZUM, Jan. *Uplatnění mediace v systému trestní justice II*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 160- 163.

soud rozhodnout o uložení alternativního trestu. Právě probační úředníci provádějí na pokyn soudu předběžná šetření o tom, zda je vhodné uložit obviněnému například trest domácího vězení nebo trest obecně prospěšných prací. Probační úředníci vypracují zprávu, ve které zhodnotí všechna pro a proti a závěrem doporučí nebo nedoporučí soudu alternativní trest uložit. Tato činnost se však nevyčerpává jen na výše vymezenou soudní pomoc. V § 27b TrŘ je tato činnost zmíněna v souvislosti s tím, že v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem předseda senátu, může probačního úředníka pověřit, aby obstaral podklady o osobě obviněného a o jeho rodinných a sociálních poměrech. V řízení v trestných věcech mladistvých může být tato činnost realizována dvěma způsoby. Jedná se o *zjištění poměrů mladistvého* a o *zprávu o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého*.⁶⁵ Dle § 55 ZSM může být probační úředník pověřen zjištěním poměrů mladistvého. Cílem je zjistit stupeň rozumového a mravního vývoje mladistvého, dále se zkoumá prostředí, ve kterém mladistvý vyrůstal a byl vychováván, jeho povaha a jeho chování před spácháním trestního provinění a po něm a další okolnosti, které jsou důležité pro rozhodnutí o uložení vhodného opatření za spáchání trestního provinění, které povede k nápravě mladistvého. Soud může v závislosti na těchto zjištěních uložit výchovná, ochranná či trestní opatření. Druhým způsobem realizace této činnosti je dle § 56 ZSM zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého. V této zprávě, která má být vypracována písemně, pokud předseda senátu nebo státní zástupce neurčí jinak, je uveden věk mladistvého, stupeň jeho zralosti, také jeho postoj k provinění a jeho ochota napravit způsobenou škodu a jiné následky. Dále jsou zde popsány rodinné poměry mladistvého, je zde zmíněn jeho vztah k rodičům a stupeň jejich vlivu na něj. Zpráva pojednává také o vztazích, které má mladistvý se svými vrstevníky a s lidmi z blízkého sociálního okolí. Zpráva musí obsahovat také údaje o školní docházce, o prospěchu ve škole, a pokud je mladistvý zaměstnán tak i popis jeho chování na pracovišti, je-li to důležité pro posouzení dané věci. Ve zprávě nesmí chybět také přehled předchozích provinění a opatření, která byla proti mladistvému užita. Tato zpráva slouží soudu jako podklad pro rozhodnutí o uložení nejvhodnějšího opatření pro mladistvého.

---

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 4528-4529.

4.3.3 Vytváření podmínek pro rozhodnutí o odklonech

PMS má důležitou úlohu při uplatnění odklonů. Těmito odklony se míní hlavně podmíněné zastavení trestního stíhání a narovnání. ZPMS ovšem hovoří v § 4 odst. 2 písm. b) o *dalších takových procesních postupech*. Tato část ustanovení tak vytváří prostor pro užití dalších procesních odklonů či zjednodušených řízení, u kterých se může uplatnit PMS. Může se jednat například o podmíněné odložení návrhu na potrestání a v případě mladistvých o odstoupení od trestního stíhání.⁶⁶

1) Podmíněné zastavení trestního stíhání

Zvláštním způsobem řízení, tedy odklonem, je podmíněné zastavení trestního stíhání, které je vymezeno v § 307 a v § 308 TrŘ. Podmíněné zastavení trestního stíhání je vlastně dvoufázovým procesem, kdy v první fázi je vydáno rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání a v druhé fázi je toto rozhodnutí buď potvrzeno dalším rozhodnutím či nastává fikce vydání rozhodnutí o tom, že se obviněný ve zkušební době osvědčil nebo je vydáno nové rozhodnutí o pokračování v trestním stíhání obviněného, v případě, že se ve zkušební době obviněný neosvědčil. Návrh na uplatnění tohoto odklonu může podat kterákoliv strana trestního řízení, ale také probační úředník, mediátor či například orgán pověřený péčí o mládež. Ovšem odklon může také iniciovat státní zástupce nebo soud, aniž byl takový podnět podán.⁶⁷ Pro využití tohoto odklonu je třeba, aby se jednalo o přečin⁶⁸, a dále musí obviněný splnit určité zákonné podmínky, kterými jsou:

- přiznání obviněného k činu
- úhrada vzniklé škody či dohoda o náhradě škody či jiná potřebná opatření k náhradě
- vydání bezdůvodného obohacení činem získané nebo uzavření dohody o tomto vydání či jiná vhodná opatření k jeho vydání

---

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 4529.

⁶⁷ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 39- 40.

⁶⁸ Zákonná definice je obsažena v § 14 odst. 3 TrZ – jedná se o všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let

- vzhledem k osobě obviněného a s ohledem na jeho dosavadní život a s přihlédnutím k okolnostem případu lze toto rozhodnutí považovat za dostačující⁶⁹
- dále je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného se obviněný zaváže, že po dobu zkušební doby se zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu nebo složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství určitou peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti dle zvláštního právního předpisu
- a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující, to platí jen tehdy, pokud obviněný splnil všechny podmínky uvedené v odst. 1⁷⁰

Podmínky v odst. 1 musí být splněny kumulativně. Poslední podmínka z odst. 1 musí být posuzována individuálně. Je třeba se zaměřit na všechny okolnosti případu, které jsou spjaté s trestným činem, který je předmětem odklonu, ale také s osobou obviněného z tohoto trestného činu. Zjišťování těchto rozhodujících okolností zajišťují úředníci PMS. Probační úředníci se konkrétně zaměřují na pozitivní a negativní stránky chování obviněného ve společnosti. Kupříkladu v rodině, v zaměstnání či na veřejnosti. Dále se zajímají o rodinné, sociální, majetkové a další poměry obviněného. Úředníci PMS přihlížejí také k tomu, zdali je obviněný plně přičetný, dále jestli není recidivista či nejedná-li se o mladistvého. Význam mají i další okolnosti, které mohou mít zásadní vliv na posouzení daného případu. Významné může být posouzení chování obviněného před spácháním trestného činu i bezprostředně po něm. Pro posouzení okolností, které se vztahují k samotnému trestnému činu, vezmou úředníci v úvahu, zejména způsob provedení trestného činu, jeho následky, pohnutky ke spáchání trestného činu, společenské poměry v době a v místě spáchání trestného činu a další důležité skutečnosti.⁷¹

Činnost úředníků PMS se uplatňuje před rozhodnutím o podmíněném zastavení trestního stíhání a dále až do okamžiku, kdy končí zkušební doba,

⁶⁹ Viz § 307 odst. 1 písm. a), b), c) TrŘ

⁷⁰ Viz § 307 odst. 2 písm. a), b) TrŘ

⁷¹ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 40- 41.

respektive je vydáno rozhodnutí o osvědčení či neosvědčení obviněného. Výše uvedená činnost je důležitá pro vytipování konkrétních případů, u kterých je možné využít tohoto odklonu. Ale také se může jednat o shromáždění důležitých podkladů, na základě kterých, rozhodne státní zástupce nebo soudce o tom, zda jsou splněny zákonné podmínky pro uplatnění odklonu. Probační úředníci mohou mít důležitou roli také při stanovení délky zkušební doby, či při volbě vhodných přiměřených omezení a přiměřených povinností⁷², které mohou být uloženy ve zkušební době s cílem působit na obviněného, aby žil řádným životem. Po právní moci rozhodnutí o podmíněném zastavení mohou probační úředníci působit jako mediátoři a vést účastníky k urovnání konfliktu, který vznikl v důsledku trestného činu. Mediátor se snaží o urovnání vztahu mezi obviněným a obětí trestného činu. Dále může probační úředník sledovat chování obviněného ve zkušební době v návaznosti na rozhodnutí o osvědčení či neosvědčení obviněného dle § 308 TrŘ. Probační úředník může být obviněnému nápomocen při plnění podmínek během zkušební doby. Pokud jsou obviněnému uloženy přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, probační úředník zprostředkuje obviněnému kontakt pro zajištění určité pracovní kvalifikace, či mu zprostředkuje účast na vhodném programu psychologického poradenství, nebo sociálního výcviku a dalších vhodných programech.⁷³

2) Narovnání

Dalším odklonem, na kterém se výrazně podílí úředník PMS, je narovnání. Narovnání je upraveno v § 309 až 314 TrŘ. Narovnání je dohodou mezi obviněným a poškozeným o urovnání narušených vztahů, které zapříčinilo trestné jednání obviněného. Tuto dohodu může schválit v přípravném řízení státní zástupce a v řízení před soudem samosoudce či senát. Tento odklon stejně jako u podmíněného zastavení lze užít pouze u přečinů. Ke schválení narovnání musí obviněný splnit následující podmínky:

- prohlásí, že spáchal skutek, pro který je trestně stíhán, a zároveň zde nejsou důvodné pochybnosti o tom, že toto prohlášení učinil svobodně, vážně a určitě

---

⁷² Demonstrativní výčet uveden v § 48 odst. 4 písm. a) až k) TrZ

⁷³ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 64- 66.

- uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem nebo učiní potřebné úkony k její náhradě či jinak nahradí újmu způsobenou přečinem
- vydá bezdůvodné obohacení, které získal přečinem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání
- složí na účet soudu nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a výše této částky není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu
- a takový způsob vyřízení věci je vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům považován za dostačující⁷⁴

Iniciovat narovnání může obviněný, buď sám nebo prostřednictvím svého obhájce, poškozený,⁷⁵ také sám nebo prostřednictvím svého zmocněnce. Návrhu však nemusí státní zástupce či soud vyhovět. V takovém případě je dle § 314 TrŘ vyloučeno použít prohlášení obviněného o tom, že spáchal přečin jako důkaz proti němu v dalším konaném řízení. Pokud státní zástupce nebo soud schválí dohodu o narovnání, vydá o tom usnesení. Před rozhodnutím o schválení narovnání však musí nejdříve státní zástupce či soud vyslechnout obviněného a poškozeného o způsobu a o okolnostech uzavření dohody o narovnání a dále o tom, zda s dohodou opravdu souhlasí. Před tímto výsledkem je obviněnému a poškozenému poskytnuto poučení o jejich právech a povinnostech a dále jim je vysvětlena podstata tohoto odklonu. Zákon nevylučuje užití narovnání i u právnických osob.⁷⁶ V usnesení o schválení narovnání a zastavení trestního stíhání musí být přesně vymezen skutek, který je předmětem narovnání. Dále musí být v tomto rozhodnutí popsáno právní posouzení tohoto skutku a součástí je též samotné narovnání vymezující konkrétní škodu, rozsah vydání bezdůvodného obohacení a další skutečnosti, které uvádí ustanovení § 311 TrŘ. Opravným prostředkem proti usnesení je dle § 309 odst. 2 TrŘ stížnost, jež má odkladný účinek.

---

⁷⁴ Viz § 309 odst. 1 písm. a), b), c), d) TrŘ

⁷⁵ Pojem je vymezen v § 43 odst. 1 TrŘ- ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil

⁷⁶ Viz § 310 odst. 1, 2, 3 TrŘ

Činnost probačního úředníka je u tohoto odklonu omezena pouze na stádium před rozhodnutím o tomto odklonu, neboť po právní moci rozhodnutí je trestní stíhání definitivně zastaveno. V této skutečnosti tkví rozdíl mezi narovnáním a podmíněným zastavením trestního stíhání.⁷⁷ Probační úředník se prostřednictvím mediační činnosti snaží vést obviněného a poškozenému k tomu, aby se pokusili o urovnání narušených vztahů vzniklých trestným činem. Mediace je bezplatná a dobrovolná. Je tedy vázaná jak na souhlas obviněného, tak poškozeného.

Probační úředník při svém postupu nejprve zjišťuje stanoviska obviněného a poškozeného o udělení souhlasu k narovnání. Dále probační úředník shromažďuje důležité informace o konkrétním případě. Tyto informace poté analyzuje a navrhe možná řešení případu oběma stranám. Celý proces jako mediátor vede. Mediátor mimo jiné usiluje o usnadnění komunikace mezi stranami, vysvětluje účastníkům nejasné věci a osvětluje jim vzniklá nedorozumění, pomáhá jim pochopit samotnou podstatu mediace, to vše činí s cílem nalezení vhodného řešení celého problému. Výsledkem mediace je pak navržená dohoda stran o způsobu řešení následků vzniklých trestným činem.⁷⁸

3) Podmíněné odložení návrhu na potrestání

Návrh na potrestání je určitou zjednodušenou obžalobou, kterou podává státní zástupce soudu, aby ukončil zkrácené přípravné řízení. V určitých případech může státní zástupce rozhodnout, že tento návrh nepodá a podmíněně ho odloží. Toto podmíněné odložení je rozhodnutí sui generis, neboť trestní stíhání není díky tomuto rozhodnutí vůbec zahájeno. Účelem tohoto odklonu je opět určité urovnání narušených vztahů mezi obviněným a poškozeným. V tomto případě však mluvíme o podezřelém z trestného činu. Odklon je možné uplatnit taktéž u mladistvých provinilců i u právnických osob. Podmíněné odložení návrhu na potrestání má mnoho shodných rysů jako podmíněné zastavení trestního stíhání. Ovšem podmíněné odložení bude doléhat spíše na méně závažné trestné činy a podmíněné zastavení se uplatní ve standardním zkráceném řízení. Zákonné podmínky pro uplatnění jsou v podstatě shodné s ustanovením § 307. U tohoto odklonu lze využít probační i mediační činnosti. Shodně jako u předešlých odklonů může působit

---

⁷⁷ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 109.

⁷⁸ SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000, s. 116- 117.

probační úředník jako mediátor, který vede strany k urovnání sporů vzniklých trestným činem. Probační činnost se uplatní pak ve vztahu k podezřelému, u kterého probační úředník posuzuje, zda jsou v jeho případě splněny podmínky pro uplatnění tohoto odklonu. Dále je využívána probace u podezřelého, který je ve zkušební době. Probační úředník ho vede a pomáhá mu ke splnění podmínek zkušební doby a byla-li mu uložena přiměřená omezení a přiměřené povinnosti za účelem vedení řádného života, i v tomto ohledu na podezřelého úředník působí.⁷⁹

4) Odstoupení od trestního stíhání mladistvého

Tento odklon je upraven v § 70 a 71 ZSM. Pokud lze účelu trestního stíhání mladistvého dosáhnout jinak, státní zástupce nebo soud pro mládež rozhodne o odstoupení od trestního stíhání. U mladistvých pachatelů je kladen větší důraz na jejich budoucnost, kdy je třeba na ně co nejúčinněji působit, aby se vyvarovali dalšímu páchání trestné činnosti. Zákon⁸⁰ vymezuje určité předpoklady pro uplatnění odstoupení od trestního stíhání, které jsou následující:

- jde o řízení o provinění, na které TrZ stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující 3 roky
- chybí veřejný zájem na dalším stíhání mladistvého
- s přihlédnutím k osobě mladistvého a k povaze a závažnosti provinění je trestní stíhání neúčelné a potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchání dalších provinění

Dále zákon uvádí demonstrativním výčtem v § 70 odst. 3 ZSM další skutečnosti, díky kterým může státní zástupce nebo soud pro mládež užít tohoto odklonu. Těmito skutečnostmi jsou kupříkladu vykonání vhodného probačního programu či nahrazení celé či částečné škody, která vznikla poškozenému v důsledku spáchaného provinění a poškozený s tímto odškodněním souhlasil, či vydání bezdůvodného obohacení poškozenému nebo bylo mladistvému uloženo napomenutí s výstrahou a toto opatření je dostačující. Součástí rozhodnutí o odstoupení je dle odst. 2 téhož paragrafu také výrok o zastavení trestního stíhání pro provinění, které je předmětem odklonu.

---

⁷⁹ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 2379- 2385.

⁸⁰ Viz § 70 odst. 1 ZSM

Před rozhodnutím o odstoupení od trestního stíhání musí nejprve státní zástupce nebo soudce posoudit, zda je toto opatření dostačující vzhledem k osobě mladistvého a také vzhledem k jeho dosavadnímu životu. Pro posouzení těchto skutečností jsou zapotřebí podklady. Tyto podklady může opatřit kromě orgánu sociálně-právní ochrany dětí též probační úředník, který tak činí zjištěním o osobních, rodinných a sociálních poměrech mladistvého. Důležitým podkladem může být také již výše zmiňovaná zpráva o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého, kterou probační úředník vypracovává. Státní zástupce či soudce může rozhodnout o odstoupení od trestního stíhání a zároveň rozhodne o nahrazení trestního postihu přijetím určitého opatření, který bude směřovat do budoucna. Tímto opatřením může být výchovné opatření v podobě probačního dohledu, probačního programu, výchovné povinnosti či omezení nebo splnění budoucího požadavku, který na sebe mladistvý převzal. Výkon těchto opatření může být státním zástupcem či soudem svěřen PMS. Probační úředník pak v závislosti na tom kterém uloženém opatření vykonává dohled nad mladistvým, nebo vede mladistvého k tomu, aby žil řádným životem.⁸¹

4.3.4 Výkon probačního dohledu nahrazující vazbu

Probační dohled, který nahrazuje vazbu je upraven primárně v § 73 TrŘ. Dle Nejvyššího soudu má tento dohled specifickou povahu, neboť jeho smyslem je kontrolovat chování obviněného, aby nenařil trestní stíhání a nedopustil se další trestné činnosti a zároveň ovlivňovat životní postoje obviněného a vést ho k urovnání jeho osobních poměrů.⁸²

PMS se může účastnit již před rozhodnutím o tomto opatření neboť soud nebo státní zástupce potřebuje pro své rozhodnutí určité podklady. Právě podklad k osobě obviněného může zajistit úředník nebo asistent PMS. Je-li usnesením nad obviněným stanoven dohled probačního úředníka, musí vykonávat obviněný zákonem mu stanovené povinnosti. Mezi tyto povinnosti dle § 73 odst. 3 TrŘ patří zvláště dostavení se ve stanovených lhůtách k probačnímu úředníkovi a zákaz změny místa pobytu bez předchozího souhlasu probačního úředníka. Tyto povinnosti však nejsou již ve výroku usnesení implicitně stanoveny. Pokud orgán rozhodující o vazbě uloží jiná omezení směřující k tomu, aby obviněný nenarušoval

---

⁸¹ *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011, s. 577- 589.

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2004, sp. zn. 11 Tdo 509/2004.

průběh trestního řízení a nepáchal další trestnou činnost, musí být ve výroku přesně stanovena a obviněný se jim musí podrobit. Opis tohoto usnesení je poté doručeno i středisku PMS, které je příslušné k probačnímu dohledu.⁸³ Probační dohled nad mladistvým, který byl propuštěn z vazby, je upraven v § 75 odst. 1 písm. a) ZSM.

Tento typ dohledu je uskutečňován před samotným rozhodnutím o vině a trestu, proto musí být ctěna presumpce nevinny. Na druhé straně toto opatření má nahradit vazbu, proto je nutné, aby byla setkání obviněného s probačním úředníkem častá. Na konci tohoto dohledu vypracuje probační úředník zprávu, kterou předá soudci, který poté rozhodne o vině a trestu. Ve zprávě vylíčí probační úředník průběh celého dohledu, kdy se zaměří na aktuální osobní situaci obviněného dále na jeho osobní a rodinné poměry a také na jeho zaměstnání a finanční situaci. Ve zprávě dále probační úředník popíše, jak si obviněný poradil s řešením následků své trestné činnosti a může doporučit soudu, pokud je to v daném případě vhodné, uložení některého z alternativních trestů či přiměřených omezení a přiměřených povinností, který by vedly ke snížení rizika recidivy obviněného.⁸⁴

4.3.5 Výkon probačního dohledu v ostatních případech

Ostatními případy, ve kterých je vykonáván dohled, se míní podmíněné upuštění od potrestání s dohledem, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem a podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody s dohledem tzv. parole. Problematice parole bude věnována celá podkapitola 4.3.7.

Dohled může být uložen i po ukončení ochranné léčby dle § 99 odst. 6 TrZ ve spojení s odst. 2 písm. a), pokud byla uložena pachateli, který zneužívá návykovou látku, spáchal trestný čin pod jejím vlivem nebo v souvislosti s jejím zneužitím a během výkonu ochranného léčení bylo zjištěno, že nelze účelu dosáhnout touto léčbou. Pokud je zde nebezpečí, že by odsouzený po propuštění z léčení páchal další trestnou činnost, je mu stanoven dohled až na pět let. U mladistvých se dohled uplatňuje zvláště při podmíněném upuštění od uložení trestního opatření, při výchovném opatření, kterým je dohled přímo uložen a při odnětí svobody, jehož výkon je podmíněně odložen na zkušební dobu

---

⁸³ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 870.

⁸⁴ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 83- 84.

s dohledem.⁸⁵Dohled může být dále uložen v případě mladistvého, kterému má být nařízena ochranná výchova, ale z nějakého důvodu nemůže být vykonána ihned. Může to být například z důvodu nedostatečné kapacity výchovného zařízení, kam má být mladistvý umístěn.⁸⁶

Zákonnou definici dohledu uvádí § 49 odst. 1 TrZ. Dohledem, je dle zákona, pravidelný osobní kontakt pachatele s úředníkem PMS, dále se jím rozumí spolupráce při vytváření a realizaci probačního plánu dohledu ve zkušební době a kontrola dodržování podmínek uložených pachateli soudem a dalších podmínek, které vyplývají ze zákona. Definici dohledu obsahuje v § 16 odst. 1 i ZSM. Probační dohled je zde charakterizován jako pravidelné sledování chování mladistvého v jeho rodině, a způsobu výchovného působení rodičů na něj, dále je probačním dohledem kontrola dodržování uloženého probačního programu a výchovných povinností a omezení, která byla uložena mladistvému soudem pro mládež a v přípravném řízení státním zástupcem a dalších povinností, které mu vyplývají ze zákona a jeho pozitivní vedení probačním úředníkem k životu v souladu se zákonem.

Vlastní dohled začíná prvním setkáním klienta s probačním úředníkem. Klientem může být obviněný či odsouzený, označován je podle toho, o jaký případ dohledu se jedná. Před tímto prvním setkáním si však musí probační úředník zjistit určité informace o klientovi. Informace získává z podkladů, které si sám opatří či z dalších písemností, kterými jsou například pověření od soudu, rozsudek, zpráva o vykonání předchozího alternativního trestu nebo opis z rejstříků trestů. Úředník si při své přípravě k případu také musí rozmyslet cíl, kterého chce svým působením na klienta dosáhnout a zvážit svou roli v celém procesu dohledu. Poté nastává první setkání. Pokud se klient nedostaví na příslušné středisko PMS sám, úředník ho písemně vyzve prostřednictvím pozvánky, která je vypracována dle metodického standardu PMS. Na prvním nebo dalším setkání vysvětlí probační úředník klientovi podmínky dohledu. Po seznámení se s podmínkami klient podepíše poučení o výkonu dohledu. Stejnopis poučení si klient ponechá, aby do něj mohl kdykoliv nahlédnout v případě, kdyby nějakou podmínku zapomněl. Klient má určité

---

⁸⁵ ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013, s. 4530.

⁸⁶ Viz § 22 odst. 3 ZSM

povinnosti v souvislosti s dohledem. O těchto povinnostech je poučen úředníkem, který se ujistí, že jejich význam klient plně chápe.⁸⁷

Dle § 50 TrZ patří mezi povinnosti klienta:

- spolupracovat s probačním úředníkem způsobem, který mu probační úředník stanoví, a plnit probační plán dohledu
- dostavovat se k probačnímu úředníkovi ve lhůtách, které mu probační úředník stanoví
- informovat probačního úředníka o svém pobytu, zaměstnání a zdrojích obživy, dodržování soudem uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností a jiných důležitých okolnostech pro výkon dohledu určených probačním úředníkem
- umožnit probačnímu úředníkovi vstup do obydlí, ve kterém se zdržuje

Povinnostem klienta naproti tomu odpovídají povinnosti a oprávnění probačního úředníka, která jsou zmíněna v § 51 TrZ. Povinností probačního úředníka je vykonávat dohled nad klientem dle probačního plánu a být klientovi nápomocen při plnění jeho záležitostí. Probační úředník musí dodržovat pokyny, které mu udělil předseda senátu, které směřují k výkonu dohledu a k tomu, aby žil klient řádným životem. Dále je probační úředník povinen pravidelně aktualizovat probační plán s ohledem na výsledky dohledu a klientovy osobní, rodinné a jiné poměry. V případě, že klient poruší podmínky dohledu, probační plán nebo jiné mu vyplývající povinnosti, je probační úředník povinen tuto skutečnost oznámit předsedovi senátu soudu, který nařídil dohled. U méně závažnějších porušení to probační úředník předsedovi senátu oznamovat nemusí, avšak klienta upozorní, že pokud bude dále porušovat povinnosti nebo učiní závažnější porušení, oznámí to předsedovi senátu soudu. Povinností probačního úředníka je taktéž vypracování zprávy nejméně jednou za 6 měsíců, která je určena předsedovi senátu soudu. Ve zprávě zhodnotí probační úředník průběh výkonu dohledu nad klientem, dále v ní informuje o poměrech klienta a o dodržování podmínek dohledu, probačního plánu, přiměřených omezení a přiměřených povinností, klientem.⁸⁸

---

⁸⁷ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s.74-76.

⁸⁸ Viz § 51 odst. 1, 2, 3 TrZ

Klient se s probačním úředníkem pravidelně schází a po několika setkáních dojde ke zformulování cíle, kterého chce klient s pomocí úředníka dosáhnout. Během setkání motivuje probační úředník klienta, aby převzal za své jednání odpovědnost a snažil se řešit své problémy a vést řádný život. Probační pracovník udělá o klientovi analýzu potřeb a rizik. Analýzu vytváří z dostupných informací o klientovi. Díky této analýze může probační úředník navrhnout klientovi určitá opatření, která by mohla pomoci snížit riziko opakování jeho další trestné činnosti nebo předcházet vzniku újmy poškozenému či jiným osobám. Riziko je zde spatřováno tedy zejména v riziku recidivy a újmy. Probační úředník se proto zabývá rizikovými faktory, z nichž vyhodnocuje určité závěry. Rizikové faktory jsou statické a dynamické. Mezi statické tedy neměnné faktory patří věk klienta, jeho pohlaví nebo typ trestné činnosti, kterou spáchal. Dynamickými faktory se rozumí především zaměstnání klienta, jeho bydlení, vzdělání, závislosti a další faktory.⁸⁹

Probační úředník vypracovává probační plán dohledu, který je zásadním dokumentem v této činnosti. Reflektuje v obsahu již zmiňovanou analýzu rizik a potřeb klienta a jeho součástí je detailní přehled jednotlivých kroků klienta, které vedou k tíženému cíli. Mezi povinnosti probačního úředníka patří také aktualizovat probační plán. Aktualizaci činí v závislosti na tom, jak klient plán plní. V plánu jsou vymezeny jednotlivé úkoly, které musí klient vykonat a jsou zde uvedeny i termíny, do kdy tak musí učinit. Pokud jsou klientovi soudem uložena přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, jsou i tyto součástí plánu. Kromě těchto povinností, jejichž výčet je uveden v § 48 odst. 4 TrZ, musí být v plánu zohledněny i další povinnosti vyplývající ze zákona. Jde o povinnost platit výživné, povinnost nahradit náklady trestního řízení, náklady obhajoby, výkonu vazby a další. Plán zahrnuje také termíny osobních setkání klienta s úředníkem a další důležité informace. Vedle probačního plánu dohledu vypracovává probační úředník také zprávu o průběhu dohledu. Její vzhled a obsah je opět dán metodickým standardem PMS. Zprávu musí vypracovat nejméně jednou za 6 měsíců, pokud nestanoví předseda senátu jinak. Zpráva může být rozčleněna na tři části. V první části jsou uvedeny informace o poměrech klienta. Je zde vymezena jeho aktuální životní situace o jeho zaměstnání, bydlení. O bydlení klienta má probační úředník dobrou

---

⁸⁹ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s.76- 77.

představu, neboť mezi jeho oprávnění patří i vstup do obydlí klienta. Účelem jeho návštěvy je seznámit se s prostředím, ve kterém klient žije. V druhé části probační úředník shrnuje, jak si klient vedl při plnění úkolů a jemu uložených přiměřených opatření a přiměřených povinností či jiných povinností, jinými slovy, jak plnil probační plán. Ve třetí části úředník uvádí skutečnosti týkající se jednotlivých setkání. Ve zprávě popisuje, jak se klient dostavoval na setkání, dále zda se omluvil, pokud nedorazil. V závěrečné části zmiňuje i to, zda klient spolupracoval nebo zda byl pasivní a jen chodil na setkání. Na konci zkušební doby pak probační úředník vyhotoví závěrečnou zprávu, ve které zhodnotí celý průběh vykonaného dohledu. Co se týče obsahu zprávy, je v podstatě totožná se zprávou o průběhu dohledu, liší se pouze sledovaná doba. Ale jen tato zpráva může být podkladem soudu pro rozhodnutí o tom, zda se klient osvědčil či ne.⁹⁰

Výše uvedené platí pro všechny případy, ve kterých se ze zákona může dohled uplatnit. Ovšem specifické jsou dohledy u podmíněného odsouzení a u podmíněného upuštění od potrestání. Tyto dohledy jsou tzv. šité na míru klientovi, neboť jen na něm záleží, jak bude probační plán vypadat a jakým způsobem ho bude plnit.⁹¹

4.3.6 Kontrola výkonu trestů nespojených s odnětím svobody a sledování výkonu ochranných opatření

Tresty nespojené s odnětím svobody jsou vyjmenované v podkapitole 4.3 Činnosti PMS. Tato podkapitola bude věnována pouze kontrole výkonu trestu obecně prospěšných akcí, trestu domácího vězení a trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce. Sledování výkonu ochranných opatření bude tvořit druhou část této podkapitoly.

1) Kontrola výkonu trestu obecně prospěšných prací

Trest obecně prospěšných prací patří k významným alternativním trestům, neboť tvoří většinu agendy PMS v rámci vykonávacího řízení. Obecně prospěšné práce vymezuje TrZ v § 62 a násl. Tento alternativní trest může být uložen pouze za přečin a pokud je to vzhledem k případu dostatečné, může být uložen samostatně.

---

⁹⁰ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s.78- 82.

⁹¹ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s.84.

Soud ho zpravidla neuloží tomu, komu byl uložen v posledních třech letech, ale byl přeměněn na trest odnětí svobody. Je-li tento trest odsouzenému uložen, je povinen provést určité práce, které mají obecně prospěšný charakter. Jedná se o údržbu veřejných prostranství, úklid a údržbu veřejných budov a komunikací a další práce, které jsou vykonávány ve prospěch obcí, státních a jiných obecně prospěšných institucí zabývajících se vzděláním, vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví a dalšími činnostmi uvedených v zákoně.⁹²Odsouzený tyto práce vykonává zcela bezplatně. Rozsah těchto prací stanoví odsouzenému soud. Zákon však obsahuje určitý limit, dle kterého je minimální délka stanovena na 50 hodin a maximální délka na 300 hodin. Odsouzený musí trest vykonat do dvou let od jeho nařízení. Do těchto dvou let se nezapočítává doba, po kterou nemohl odsouzený vykonat práce, neboť zde existovaly zdravotní či jiné zákonné překážky a dále doba, po kterou byl odsouzený ve výkonu trestu odnětí svobody. Jestliže se odsouzený vyhýbá nástupu do výkonu trestu nebo jinak závažně porušuje podmínky tohoto trestu či nežije řádným životem, soud může tento trest odsouzenému přeměnit na trest domácího vězení, peněžitý trest nebo na trest odnětí svobody, přičemž každá i jen započatá hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací bude počítána jako den domácího vězení nebo den odnětí svobody. K této problematice se vyjádřil také Městský soud v Praze, který ve svém rozhodnutí uvedl, že k přeměně trestu obecně prospěšných prací postačí, pokud odsouzený splní jen jeden z těchto předpokladů. Dále městský soud vyjádřil právní názor, že: „kontrola výkonu trestu obecně prospěšných prací Probační a mediační službou proto v sobě musí zahrnovat nejen kontrolu výkonu samotných prací, ale i celkového chování odsouzeného v občanském životě, a kombinovat v sobě sledování jeho chování s potřebným vedením a pomocí.“⁹³ Soud také může místo o přeměně trestu rozhodnout o jeho ponechání za předpokladu, že odsouzenému uloží přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, nebo nad ním stanoví probační dohled. Jedná-li se o mladistvého, může mu soud uložit některé z výchovných opatření dle ZSM.⁹⁴

Předchozí znění v TrŘ umožňovalo soudcům uložit trest obecně prospěšných prací trestním příkazem bez předchozího zjištění, zda jsou pro to vhodné předpoklady. Novelizované znění však zohledňuje předpoklady, kterými

---

⁹² Viz § 62 odst. 2, 3 TrZ

⁹³ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 7 To 311/2001.

⁹⁴ Blíže k tomu § 63 odst. 1-3 TrZ

jsou stanovisko obviněného k tomuto trestu, jeho zdravotní způsobilost k výkonu prací a možnosti uložení trestu.⁹⁵ Tuto skutečnost potvrzuje i ustanovení § 314e odst. 3 TrŘ, dle kterého soud napříště nesmí rozhodnout trestním příkazem o uložení trestu obecně prospěšných prací, aniž by si předtím nevyžádal zprávu probačního úředníka o zjištění možností jeho výkonu a o zdravotní způsobilosti a stanovisku obviněného k uložení tohoto druhu trestu.

Probační úředník dále ve zprávě zhodnotí určité rizikové faktory, které mohou ovlivnit výkon tohoto trestu. Mohou jimi být například časová vytíženost obviněného, pracovní návyky, osobnostní rysy, závislost na návykových látkách. Pokud ve zprávě navrhuje probační úředník uložení obecně prospěšných prací, vyhledá vhodného poskytovatele obecně prospěšných prací (dále jen „poskytovatel“). O těchto poskytovatelích je veden seznam, který je dostupný jak probačním úředníkům, tak také soudcům, stáním zástupcům a vyšším soudním úředníkům. Dále se probační úředník dotáže obviněného na jeho motivaci vykonat tento trest a na otázku vyrovnání, které chce poskytnout poškozenému. Tyto všechny skutečnosti bere probační úředník v úvahu.⁹⁶ PMS je tedy účastna již před rozhodnutím o uložení tohoto trestu, její hlavní úloha však spočívá v kontrole výkonu trestu, jež je součástí vykonávacího řízení.

Po právní moci rozhodnutí o uložení obecně prospěšných prací vydá předseda senátu nebo samosoudce usnesení, ve kterém nařídí výkon trestu v konkrétním místě a blíže upřesní druh práce. Odsouzený je poté povinen dostavit se na určené středisko PMS a do určitého termínu také k poskytovateli. Odsouzený uzavře s poskytovatelem dohodu o provádění obecně prospěšných prací. Jsou zde přesně vymezeny základní podmínky spolupráce, harmonogram prací a doba, po kterou bude odsouzený práce vykonávat. Probační úředník napomáhá stranám dohody k jejich vzájemné komunikaci. K tomuto účelu také pravidelně během výkonu prací navštěvuje poskytovatele. Zároveň dohlíží na vykonávání prací a kontroluje, zda odsouzený plní mu uložená přiměřená opatření a přiměřené povinnosti a také zda žije řádným životem. Role probačního úředníka je při tomto výkonu trestu nezastupitelná. Probační úředník zde působí jako určitý manažer, který zajišťuje celý výkon trestu a zároveň komunikuje s poskytovatelem,

---

⁹⁵ Viz § 64 TrZ

⁹⁶ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 91-92.

odsouzeným, ale také se soudem a s vyššími soudními úředníky. Dále zajišťuje vhodné poskytovatele pro výkon trestu a řeší vzniklé problémy. Probační úředník klade zřetel na vlastnosti odsouzeného při výběru jednotlivých druhů prací. V neposlední řadě poskytuje i pomoc poškozeným zasažených trestným činem. Poskytovatel informuje probačního úředníka o tom, že odsouzený celý trest vykonal. Po vykonání trestu se na odsouzeného hledí jakoby nebyl odsouzen. To platí i v případě pokud bylo od celého trestu nebo jen jeho zbytku upuštěno.⁹⁷

2) Kontrola výkonu trestu domácího vězení

Alternativní trest domácího vězení byl do právní úpravy zaveden až účinností nového TrZ. Tento druh trestu se však v našem trestním zákonodárství objevil již daleko dříve a to konkrétně v ustanovení § 252 zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích. Trest domácího vězení byl ukládán pachateli za přečin nebo přestupek a na dobu od 24 hodin do 6 měsíců. Pachatel musel dát slib, že se nebude vzdalovat ze svého obydlí, pokud zavedl příčinu, že slib nebude postačovat, byla mu před obydlí postavena stráž. Výkon trestu domácího vězení však pachatele neomezoval ve výkonu jeho povolání. Tento druh trestu byl poté převzat recepční normou do československého zákonodárství a platil u nás až do roku 1950.⁹⁸

Trest domácího vězení je ukládán pouze za přečiny. Soud udělí trest na maximální dobu dvou let a to při splnění dvou zákonných podmínek, které jsou uvedeny v § 60 odst. 1 TrZ. Soud tento trest uloží jen za podmínky, lze mít důvodně za to, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k osobě a poměrům obviněného postačí uložit tento trest samostatně či vedle jiného trestu. Druhou podmínkou je písemný slib obviněného, že se bude ve stanovené době zdržovat v určeném obydlí na konkrétní adrese a že poskytne součinnost probačnímu úředníkovi při výkonu kontroly. Trest domácího vězení lze uložit dle § 26 odst. 2 ZSM i mladistvému, avšak horní hranice sazby trestu domácího vězení nesmí převýšit polovinu horní hranice sazby za tento trest, která je uvedena v TrZ. Mladistvému lze uložit kromě tohoto trestu také vhodná výchovná opatření.

---

⁹⁷ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probační úřadnictví: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 92- 93.

⁹⁸ SCHEINOST, Miroslav. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013, s. 16.

Povinností odsouzeného je zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v přesně vymezeném obydlí nebo jeho části a to v časovém období, které mu soud určí. Nezdržuje-li se odsouzený ve stanovenou dobu v obydlí, musí pro to mít důležité zákonné důvody, jako je výkon zaměstnání či povolání nebo zdravotní důvody, které pramení z nemoci nebo úrazu. Poskytovatel zdravotních služeb tuto skutečnost orgánům činným v trestním řízení doloží, je-li jimi vyzván. Soud stanoví časové období domácího vězení i s ohledem na pracovní dobu odsouzeného v zaměstnání a na cestu do tohoto zaměstnání, dále zohlední dny pracovního klidu a pracovního volna a péči o nezletilé děti a vyřizování důležitých osobních a rodinných záležitostí. Odsouzenému je povoleno také navštěvovat bohoslužby nebo náboženská shromáždění ve dnech pracovního klidu a volna. Soud může vedle tohoto alternativního trestu uložit také přiměřená omezení a přiměřené povinnosti směřující k naplnění účelu trestu. Pokud byla trestným činem způsobena škoda nebo došlo k bezdůvodnému obohacení, soud uloží obviněnému i nahrazení vzniklé škody a vydání bezdůvodného obohacení. Je-li obviněný ve věku blízkém věku mladistvého, soud mu může uložit též některé z výchovných opatření dle ZSM.⁹⁹

Uložit trest domácího vězení lze dle zákonné úpravy 6 způsoby:

1. jako samostatný trest domácího vězení dle § 60 TrZ
2. jako „kvazi“ domácí vězení I, které je soudem uložená povinnost při podmíněném propuštění současně s dohledem na začátku zkušební doby dle § 89 odst. 1 TrZ
3. jako „kvazi“ domácí vězení II, které je soudem uložená povinnost podmíněně propuštěnému ve zkušební době dle § 89 odst. 2 TrZ
4. jako přeměna trestu odnětí svobody na trest domácího vězení v případě propuštění z výkonu trestu odnětí svobody po vykonání poloviny trestu dle § 57a TrZ
5. jako přeměna trestu obecně prospěšných prací na trest domácího vězení dle § 65 odst. 2 písm. a) TrZ
6. jako přeměna peněžitého trestu na trest domácího vězení dle § 69 odst. 2 písm. a) TrZ.¹⁰⁰

---

⁹⁹ Viz § 60 odst. 3, 4, 5, 6 TrZ

¹⁰⁰ PMS: *Trest domácího vězení*. [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/> [cit. dne 12. 2. 2016]

Úloha probačních úředníků se v případě domácího vězení uplatňuje již před rozhodnutím o uložení tohoto trestu a pokračuje až do úplného vykonání trestu. Činnost probačního úředníka lze shrnout do 3 fází. V první fázi provádí probační úředník předběžné šetření, v rámci kterého vybírá a vyhodnocuje vhodné případy, ve kterých by mohl být uložen tento druh trestu. Dále zjišťuje postoje obviněného k trestné činnosti a k nápravě narušených vztahů. Poskytuje mu přiměřené informace o trestu a zprostředkovává soudu písemný slib obviněného. Zaměřuje se také na osobní obydlí obviněného, jeho zaměstnání, osobní a rodinné poměry. Probační úředník musí zjistit, zda domácí vězení nebude například rodině obviněného na újmu. Také zda je vůbec možné tento druh trestu uložit. Nebylo by možné ho uložit například v případech, kdy by obviněný neměl trvalé či jiné bydliště, kde by se zdržoval či kdyby pracoval ve směnném provozu, nebo kdyby měl zdravotní potíže, které by vyžadovaly pravidelné návštěvy zdravotního zařízení. V druhé fázi po pravomocném rozhodnutí o trestu domácího vězení vede probační úředník odsouzeného k tomu, aby si zařídil své neodkladné záležitosti týkající se jeho osoby nebo rodiny do té doby, než bude vykonávat tento trest. Účelem vedení je vyhnout se situaci, kdy by musel být výkon trestu odsunut nebo přerušen. Konečně ve 3. fázi vykonává probační úředník kontrolu nad výkonem trestu. Probační úředník dohlíží, zda odsouzený neboli klient zachovává všechny podmínky domácího vězení a dále jestli dodržuje mu uložená přiměřená opatření a plní přiměřené povinnosti a zákonné povinnosti například náhradu škody. Zároveň odborně pomáhá klientovi při řešení jeho problémů a vede ho k řádnému způsobu života. Probační úředník je ve styku také s rodinou a blízkým okolím klienta. To vše činí k dosažení účelu trestu. Probační úředník vykonává samotnou kontrolu podmínek domácího vězení prostřednictvím náhodných kontrol v klientově obydlí. Klient se musí nacházet ve svém obydlí, v soudem stanovenou dobu, pokud není přítomen v obydlí v době kontroly, značí to porušení podmínek trestu a probační úředník o tom musí vyrozumět soud, a popřípadě navrhne změny podmínek trestu či jeho přeměnu na náhradní trest odnětí svobody. Klient je také povinen se dostavovat na pravidelné setkání na středisko PMS. Namátkové kontroly probačního úředníka jsou velice časté, bohužel však nemohou zajistit soustavný

dohled nad klientem. Jeho přesnou lokaci a soustavný dohled by mohl přinést až elektronický monitorovací systém.¹⁰¹

Kontrola výkonu trestu domácího vězení je upravena v § 334b TrŘ. Zákon v tomto ustanovení uvádí, že kontrola je svěřena PMS, která spolupracuje s provozovatelem elektronického kontrolního systému. Ve skutečnosti je zatím kontrola prováděná pouze namátkovými kontrolami probačními úředníky a tento elektronický systém zatím není k dispozici. V roce 2012 však PMS ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ČR zahájila pilotní projekt „Elektronický monitoring odsouzených“ (dále jen „EM“). Cílem EM bylo vyzkoušet systém elektronického monitoringu na menším počtu odsouzených a získat tak potřebné zkušenosti pro přípravu širšího zavedení EM do trestní justice. Společnost 3M Česko, spol. s r.o. vyhrála tuto veřejnou zakázku malého rozsahu a zajistila pro tento experiment 25 monitorovacích zařízení. Do experimentu bylo zařazeno nakonec celkem 47 osob oproti plánovaným 25 osobám. Mezi tyto osoby patřili odsouzení k trestu domácího vězení či k opatření domácího vězení a 4 probační úředníci z pilotních středisek, kteří zde měli vytvářet situace, za kterých by byl porušován režim EM. V průběhu experimentu se ukázalo, že může docházet k výpadkům EM s tím, že je potřeba jeho opětovná instalace. Instalaci prováděli probační úředníci a zvládali to bez větších problémů. Dále experiment prokázal, že může docházet k chybám v monitoringu, pokud se klient nachází ve větší usedlosti či v členitém a rozsáhlém obydlí. Klient se jen přesunul do jiné části usedlosti a EM již hlásil, že se vzdálil z obydlí. Tento problém by se však v praxi vyřešil například zmenšením prostoru v dané usedlosti, kde by se mohl klient pohybovat nebo by dopředu telefonicky hlásil středisku PMS, že se vzdálí do jiné části obydlí. Systém EM využíval RF technologii v podobě radiofrekvenčního systému, kdy byl klientovi nainstalován náramek na kotník, tedy RF vysílač a v obydlí byl nainstalován RF přijímač a ve středisku PMS bylo zřízeno monitoringové centrum. Vysílač vysílal informace o pohybu klienta přímo do centra a byla tak zajištěna kontrola jeho polohy. Prostřednictvím sítě GSM byli schopní probační úředníci volat na RF přijímač klienta, v případě, kdy porušil podmínku trestu. Experiment dále přinesl poznatky o tom, že je důležité předběžné šetření před uložením trestu domácího vězení. Je

---

¹⁰¹ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 156- 157.

třeba náležitě prověřit obydlí budoucího klienta, jeho právní titul k němu, dále zda odebírá legálně elektrickou energii nebo je-li na daném místě signál telefonního operátora. Experiment tedy nakonec dokázal, že zavedení EM přinese spíše klady, než zápory. Zřízení EM však nevylučuje další probační práci jednotlivých probačních úředníků při výkonu tohoto trestu, ba naopak. Co se týká nákladů EM, byly vyčísleny na cca 165,- Kč na den, přičemž vycházejí daleko příznivěji, než náklady připadající na den výkonu trestu odnětí svobody.¹⁰²

I přes všechny své klady se zatím nepodařilo systém monitoringu odsouzených uvést do praxe. V současné době opětovně zadala PMS veřejnou zakázku na elektronický monitoring vězňů. Uvidí se časem, zdali se to povede.

3) Kontrola výkonu trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Trest zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce (dále jen „TZV“) je upraven v § 76 a § 77 TrZ. Dle § 76 odst. 1 TrZ uloží soud TZV tomu, kdo se dopustí úmyslného trestného činu právě v souvislosti s určitou společenskou akcí. Soud může trest uložit samostatně, pokud má za to, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a k osobě a poměrům obviněného je toto řešení dostačující. Dle § 26 odst. 4 ZSM může být TZV uložen mladistvému, ale jen za podmínky, že horní hranice sazby nebude převyšovat 5 let. Vedle TZV může soud pro mládež uložit i vhodné výchovné opatření.

Tento druh alternativního trestu byl po vzoru Velké Británie do našeho českého právního řádu zaveden v roce 2010. Je určen zejména fotbalovým a hokejovým fanouškům, kteří v souvislosti se sportovním utkáním, páchají různé přečiny, kterými ohrožují nejen průběh celé akce, ale i ostatní účastníky utkání. Smyslem trestu je takovým fanouškům zamezit účast na těchto sportovních utkáních, aby nedocházelo k další trestné činnosti. Zákaz se však vztahuje i na jiné společenské a kulturní akce, ale nejčastěji je ukládán v souvislosti se sportovními utkáními. Výkon trestu zajišťuje PMS ve spolupráci s organizátory společenských akcí, které mají být zakázány a s Policií ČR. Úloha PMS se může uplatňovat již při

---

¹⁰² ŠTERN, Pavel. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“*. [online] dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf [cit. dne 12. 2. 2016]

rozhodování o tomto trestu soudem, který může vycházet z podkladů z přípravného řízení vypracované PMS.¹⁰³

Po nabytí právní moci rozhodnutí zašle předseda senátu jeho opis na středisko PMS, které se nachází v obvodu okresního soudu, ve kterém odsouzený bydlí, nemá-li stálé bydliště, v obvodu, kde se odsouzený zdržuje či kde pracuje. Zároveň předseda senátu pověří probačního úředníka, z příslušného střediska, ke kontrole nad výkonem TZV. Pověřený probační úředník, poté vyzve odsouzeného, aby se dostavil na středisko PMS k určitému datu k projednání podmínek TZV a k poučení o následcích porušení těchto podmínek. Pokud považuje probační úředník za potřebné, aby se v čase konání zakázaných akcí dostavoval odsouzený na služebnu Policii ČR, stanoví mu i tuto podmínku, avšak až po předchozím projednání s Policií ČR.¹⁰⁴

Pokud se odsouzený dostaví na výzvu probačního úředníka na konzultaci na středisko PMS, je probačním úředníkem důsledně poučen o všech podmínkách výkonu TZV. Na příští konzultaci sestaví probační úředník probační plán, ve kterém jsou přesně stanoveny povinnosti odsouzeného. Pokud je odsouzenému dále uloženo dostavovat se na služebnu Policie ČR, jsou zde zmíněny přesné podmínky i této povinnosti. V případě, že byla odsouzenému soudem uložena přiměřená omezení a přiměřené povinnosti, je v probačním plánu uveden způsob a kontrola jejich plnění. Při přípravě probačního plánu spolupracuje probační úředník s organizátorem zakázané akce a s pracovníkem Služby kriminální policie a vyšetřování, který je odborníkem zabývajícím se diváckým násilím a který pracuje v oblasti vyšetřování kriminality spojené s extremistickými projevy chování. Probační plán je pro odsouzeného závazný, a pokud poruší podmínky v něm obsažené, značí to i porušení podmínek výkonu TZV. Probační úředník je povinen hlásit předsedovi senátu porušení podmínek odsouzeným. Na konci výkonu TZV vypracuje probační úředník závěrečnou zprávu o průběhu výkonu trestu, ve které zhodnotí plnění povinností TZV odsouzeným.¹⁰⁵

4) Sledování výkonu ochranných opatření

---

¹⁰³ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 160-161.

¹⁰⁴ Viz § 350i odst. 1, 2, 3 TrŘ

¹⁰⁵ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 162-163.

Ochrannými opatřeními jsou dle § 98 odst. 1 TrZ ochranné léčení, zabezpečovací detence, zabránění věci a ochranná výchova, kterou upravuje ZSM. Sledování výkonu ochranných opatření, které vykonává PMS je možné pouze u ochranné výchovy a u ochranného léčení. Z tohoto důvodu se budu více věnovat právě těmto dvěma opatřením.

Ochranné léčení upravuje TrZ v § 99. Toto ochranné opatření soud může uložit obviněnému, který je zmenšeně přičetný, či zcela nepřičetný, nebo trpí duševní poruchou, či je závislý na některé z návykových látek a zároveň je jeho pobyt na svobodě nebezpečný. Soud může uložit ochranné léčení v ambulantní nebo v ústavní formě a to nejdéle na dobu dvou let.

Ochrannou výchovu upravuje v § 22 a § 23 ZSM. Zákonným důvodem pro uložení ochranné výchovy je nedostatečná výchova mladistvého, kdy o něj není ze strany jeho vlastní rodiny náležitě postaráno a tento nedostatek nemůže být touto výchovou odstraněn, důvodem je také dosavadní zanedbávání výchovy a dále nevhodné prostředí, v němž mladistvý žije, které neposkytuje záruku pro náležitou výchovu, a to vše za předpokladu, že ani uložení výchovného opatření nepostačuje. Druhým důvodem uložení tohoto ochranného opatření je dle § 93 odst. 2 případ, kdy dítě mladší 15 let spáchá čin, za nějž TrZ dovoluje uložení výjimečného trestu. To však jen tehdy, pokud je dítě starší 12 let.

Dle § 4 odst. 2 písm. d) ZPMS sleduje PMS výkon těchto ochranných opatření. V odborné literatuře jsem se o této činnosti dozvěděla jen málo informací, proto jsem se obrátila na vedoucího střediska PMS v Děčíně pana Mgr., DiS. Lukáše Hericha, který mi tuto problematiku osvětlil. Dle jeho zkušeností, není PMS často pověřována soudem ke sledování výkonu ochranných opatření. Pokud je nařízeno ochranné léčení, může být tato činnost vykonávána jen u léčby v ambulantní formě. Klient je tak povinen docházet na příslušné středisko PMS, kde probačního úředníka pravidelně informuje o své léčbě. Probační úředník poté jednou za půl roku vypracuje soudu zprávu o průběhu ochranného léčení. Obdobně se postupuje i u mladistvého, kterému je nařízeno ochranné léčení. V případě ochranné výchovy je tato činnost PMS značně omezena s ohledem na skutečnost, že je vykonávána ve výchovném zařízení. Probační úředník nenavštěvuje mladistvého v tomto zařízení. Tyto kontrolní návštěvy v praxi činí spíše orgán sociálně-právní ochrany dětí.

4.3.7 Sledování a kontrola chování podmíněně propuštěného z výkonu trestu odnětí svobody (PAROLE)

Právní institut parole je obsažen v § 88 a § 89 TrZ. Soud může odsouzeného podmíněně propustit na svobodu, pokud odsouzený splní určité podmínky. Podmínkou je řádné chování ve výkonu trestu a dále plnění mu uložených povinností. Zároveň se jeví soudu, že se odsouzený ve výkonu trestu polepšil a že po propuštění bude žít řádným životem. Před podmíněným propuštěním musí odsouzený vykonat alespoň polovinu trestu, pokud však nebyl dosud ve výkonu trestu odnětí svobody a nebyl odsouzen za zvlášť závažný zločin, postačí, když vykoná třetinu uloženého trestu. Zákon v § 88 odst. 2 však stanovuje z této doby výjimku, kdy odsouzenému za přečin, který plní své povinnosti a vzorně se chová ve výkonu a s přihlédnutím ke kladnému vyjádření ředitele věznice, soud uzná za vhodné ho podmíněně propustit na svobodu ještě před uplynutím výše uvedených dob. Soud mu však může uložit, aby se ve zkušební době zdržoval ve stanovenou časovou dobu ve svém obydlí nebo aby vykonal práce ve prospěch obcí a dalších státních a veřejně prospěšných institucí, či mu uloží poslat určitou peněžní částku na účet soudu na pomoc obětem trestné činnosti.¹⁰⁶ Odsouzený za zvlášť závažný zločin, musí vykonat alespoň dvě třetiny uloženého trestu a odsouzený na doživotí je povinen vykonat alespoň dvacet let výkonu trestu. Soud tyto odsouzené podmíněně propustí jen za předpokladu, že nehrozí obava, že by opětovně spáchali zvlášť závažný zločin po svém propuštění s ohledem na okolnosti činu, za kterých byli odsouzeni, a s ohledem na jejich osobnosti.¹⁰⁷ Soud může dle § 89 odst. 1 stanovit podmíněně propuštěnému zkušební dobu v délce 1 až 7 let v závislosti na závažnosti spáchaného trestného činu. Zároveň nad ním může vyslovit dohled probačního úředníka.

Parole pochází z francouzského slova *donn ma parole*, což je překládáno jako držet slovo. Podmíněně odsouzený drží slovo, které vlastně dal soudci, že po propuštění z výkonu trestu bude žít řádným životem a bude plnit mu uložené povinnosti. Tento trestněprávní institut je spojen s tzv. progresivním systémem věznění, jehož podstatou je odstupňovaná příprava odsouzeného na propuštění. Prvním stupněm je izolace vězně, v dalším stupni je vězeň přerazen do práce a

---

¹⁰⁶ Viz § 89 odst. 2 TrZ

¹⁰⁷ Viz § 88 odst. 4, 5 TrZ

přemístěn do přechodného zařízení, kde je i s ostatními vězni a ve třetím stupni se již připravuje na podmíněné propuštění.¹⁰⁸

Role probačního úředníka se u tohoto institutu může uplatňovat ve dvou fázích. V první fázi je odsouzený stále ve výkonu trestu a požádá o spolupráci s probačním úředníkem, aby mu pomohl udělat vše pro to, aby byl soudem podmíněně propuštěn. Ve druhé fázi pak probační úředník sleduje chování podmíněně propuštěného na svobodě a kontroluje, zda dodržuje uložené povinnosti a omezení a žije řádným životem.

V první fázi podmíněného propuštění musí nejprve odsouzený podat podnět k zahájení spolupráce s PMS. Součástí podnětu je dotazník, který odsouzený vyplní. Podnět musí poslat nejpozději do 3 měsíců před podáním žádosti¹⁰⁹ o podmíněné propuštění. Na základě dotazníku poté probační úředník vyhodnotí, zda bude spolupracovat s tímto odsouzeným nebo nebude. Probační úředník má právo si vybrat odsouzeného, se kterým bude spolupracovat, neboť ne každý odsouzený je k tomuto vhodný a ne každý tuto spolupráci potřebuje. Probačních úředníků je s ohledem na vysoký počet vězňů málo a proto si budou vybírat hlavně případy, ve kterých půjde o recidivisty nebo o odsouzené za zvlášť závažné násilné trestné činy, u kterých existuje větší riziko problémového návratu do společnosti a proto jim musí probační úředníci věnovat zvláštní pozornost. Jestliže se rozhodne probační úředník spolupracovat s daným odsouzeným, navštíví ho ve věznici. Při první konzultaci seznámí úředník odsouzeného se základními principy jejich spolupráce a sdělí mu, že bude zpracovávat stanovisko k jeho podmíněnému propuštění, které je klíčové. Při nástupu do věznice je každému odsouzenému nařízen program zacházení, který je hodnocen a měněn v závislosti na potřebách odsouzeného. Stanovisko probačního úředníka je mimo jiné založeno i na vyhodnocení potřeb odsouzeného. Pokud odsouzený přistoupí na spolupráci, probační úředník stanoví plán spolupráce, ve kterém vymeze činnosti, které je nutné provést. Úředník si opatřuje důležité informace o odsouzeném. O chování odsouzeného v průběhu výkonu trestu mu informace sdělí pracovníci věznice. Rodina a další osoby blízké mohou poskytnout probačnímu úředníkovi informace o budoucím bydlišti

---

¹⁰⁸ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probační a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 103- 104.

¹⁰⁹ Žádost opatřenou kladným stanoviskem ředitele věznice podává odsouzený soudu dle § 331 odst. 1 TrŘ

odsouzeného. Probační úředník si dále ověřuje, jaké bude mít odsouzený zaměstnání a zda není potřeba odsouzeného zařadit do specializovaného programu nebo služby kupříkladu do léčebného programu nebo pobytového zařízení. Všechny tyto informace jsou důležité, neboť poskytují úředníkovi určitou představu o tom, jak si povede odsouzený po propuštění z výkonu trestu a zda bude schopen se opět zařadit do společnosti. Probační úředník při dalších konzultacích vede také odsouzeného k tomu, aby kontaktoval poškozeného a snažil se nahradit škodu mu vzniklou a také ho připravuje na realitu života na svobodě. Tato fáze končí vypracováním stanoviska probačního úředníka k podmíněnému propuštění, které je poskytnuto odsouzenému za účelem seznámení se s jeho obsahem a vyjádření se k němu. Poté zašle probační úředník stanovisko soudci, který rozhodne o podmíněném propuštění.¹¹⁰

V druhé fázi je již odsouzený podmíněně propuštěn na svobodu. Byl-li soudem vysloven nad podmíněně propuštěným dohled, je jím pověřena PMS, konkrétně středisko PMS, ve kterém se podmíněně propuštěný zdržuje. Probační úředník, který bude vykonávat dohled, zjistí všechny potřebné informace o daném případě, jak ze soudního spisu, tak z podkladů věznice, které si vyžádá. Výkon dohledu je stejný jako u ostatních typů dohledu, avšak parole má svá specifika. Předně se liší tím, že podmíněně propuštěný, tedy klient vykonal část trestu ve vězení a po propuštění musí dodržovat určité povinnosti a omezení proto, aby mohl být na svobodě. To pro něj nebývá lehké, zvláště pokud strávil delší dobu ve vězení. Návrat do reality mu tak může činit nemalé obtíže. Z této skutečnosti vyplývá, že dohled musí být tomuto klientovi uzpůsoben. Především je dohled u parole trvalejší povahy. Dle statistik PMS bývá nejčastěji vykonáván po dobu 3 až 4 let. Dohled je zahájen v co nejkratší době po propuštění. V prvních 6 měsících je zapotřebí pomoci klientovi s existenčními problémy. Klient si mnohdy musí hledat bydlení a také stálé zaměstnání. Probační úředník tak spolupracuje s různými organizacemi, které mohou klientovi poskytnout například bydlení či mu pomohou najít si stálou práci. Klientovi je také stanoven plán probačního dohledu. Úředník vyhodnocuje tento plán a dle situace stanovuje frekvence osobního kontaktu s klientem. Probační úředník směřuje také klienta k tomu, aby odčinil újmu, kterou poškozenému nebo

---

¹¹⁰ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 105-109.

dalším osobám způsobil. Úředník dále zajišťuje poskytovatele sociálních, zdravotních a dalších služeb, aby mohl klient plnit přiměřené povinnosti a dodržovat přiměřená omezení uložená mu soudem. V této souvislosti spolupracuje s různými organizacemi, které poskytují služby. Úředník PMS využívá při probační práci také spolupráce s policejním orgánem, se kterým si vyměňuje cenné informace. Rodina a další lidé ze sociálního okolí mohou být klientovi nápomocni při plnění jeho povinností v rámci zkušební dony.¹¹¹ Ovšem záleží hlavně na klientovi, zda se osvědčí ve zkušební době nebo se vrátí zpět do vězení. Výše uvedená činnost probačního úředníka sleduje jediný cíl a tím je, znovuzapojení klienta do společnosti, ve které bude žít řádným životem a nebude již opakovat svou trestnou činnost.

S institutem parole souvisí také společný projekt PMS a Vězeňské služby ČR (dále jen „VS ČR“) zvaný „Křehká šance“.¹¹² Projekt byl realizován v letech 2012 - 2015 v 9 českých věznicích. Jednalo se o věznice Heřmanice, Karviná, Opava, Plzeň, Bělušice, Liberec, Příbram, Stráž pod Ralskem a Rýnovice. Projektu Křehké šance předcházela pilotní projekt uskutečněný pouze ve třech věznicích - Praha Ruzyně, Stráž pod Ralskem a Opava, při kterém vznikly první 3 komise pro podmíněně propuštěné (tzv. parolové rady). V těchto komisích zasedalo pět komisařů, z nichž 2 byli z PMS, 2 z VS ČR a 1 byl zástupcem veřejnosti. Parolová slyšení probíhala cca 2 hodiny, členové komise se při nich dotazovali odsouzených na různé informace tykající se jejich propuštění. Při podmíněném propuštění je posuzována připravenost odsouzených na život na svobodě, dále se bere v úvahu plnění náhrady škody a další důležité aspekty. K tomuto slyšení jsou přizvány i další osoby, například vychovatelé odsouzených, asistenti oběti, psychologové, ale také pozůstalí po oběti. Na základě provedeného slyšení vypracovala komise stanovisko, které bylo poskytnuto státním zástupcům a soudům. Stanovisko komise se s následným rozhodnutím soudu shodovalo na 73%.¹¹³

Cílem projektu Křehká šance bylo rozvinout praxi komisí pro podmíněně propuštěné i do dalších českých věznic. V 9 výše zmiňovaných věznicích se konalo

---

¹¹¹ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probační a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 111- 117.

¹¹² Celým názvem – Komise pro podmíněně propuštěné- posílení možnosti sociální integrace propuštěných a prevence kriminality

¹¹³ ROZTOČILOVÁ Dagmar, Andrea MATOUŠKOVÁ, Ondřej DUŠEK. *České vězeňství: Projekt Křehká šance*. Praha: Vězeňská služba ČR, 2014(3), s. 6.

od září roku 2013 jednou za dva měsíce zasedání komise pro podmíněné propuštění, na kterém byly projednávány většinou 3 žádosti odsouzených o podmíněné propuštění. Parolové slyšení bylo zahájeno úvodním slovem odsouzeného, poté následovalo slyšení oběti nebo jejího asistenta, dále byl slyšen vychovatel odsouzeného a další přítomné osoby - psycholog, sociální pracovník, atd. Poté probíhalo slyšení odsouzeného, které bylo zakončeno jeho závěrečným slovem. Po provedeném slyšení komise hlasovala a dospěla k rozhodnutí. Organizaci komisí řídila Rada pro podmíněné propuštění, která zařazovala vhodné případy k projednání před komisí, určovala složení komisí či stanovovala termíny parolových slyšení. Zbylou administrativu zajišťovaly 3 administrátorky věznic, které spolupracovaly s koordinátory. Koordinátorů bylo 9, tedy působili v každé věznici v rámci projektu a jejich úlohou bylo vytipování vhodných adeptů pro podmíněné propuštění a následné předložení návrhu na zařazení těchto adeptů do projektu na schválení řediteli věznice. Odsouzený musel splňovat alespoň jedno z kritérií k zařazení do projektu. Těmito kritérii bylo například závažná násilná trestná činnost, závažná majetková trestná činnost či opakované neúspěšné podání žádosti o podmíněné propuštění. Dále musel splnit podmínky, které jsou třeba i při běžném podmíněném propuštění. Oba uvedené projekty přinesly určité poznatky do praxe parole. Již nyní jsou autoři projektu schopní popsat přínosy projektů do praxe. Přínosem je mimo jiné zvýšení bezpečnosti podmíněného propuštění pro společnost nebo snížení míry pravděpodobnosti návratu podmíněně propuštěného zpět do vězení. Dalším důležitým pozitivem, který projekty přinesly je věnování větší profesní pozornosti pracovníky věznice problematice obětí trestných činů.¹¹⁴

4.4 Podpora a poradenství obětem trestných činů

Mimo výše uvedené činnosti související s trestním řízením, poskytuje také PMS určité poradenství a podporu obětem zasaženým trestným činem. Oběti se rozumí dle zákona č. 45/2013 Sb., fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví či jí byla způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo se na její úkor pachatel trestným činem obohatil. Pokud byla trestným činem způsobena smrt oběti, je za oběť považován také příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel, registrovaný partner a druh, jedná-li se o

---

¹¹⁴ ROZTOČILOVÁ Dagmar, Andrea MATOUŠKOVÁ, Ondřej DUŠEK. České vězeňství: *Projekt Křehká šance*. Praha: Vězeňská služba ČR, 2014(3), s. 6- 9.

osobu blízkou. V případě přítomnosti více těchto uvedených osob, se rozumí oběti každá z nich.¹¹⁵

V roce 2012 odstartoval pilotní projekt PMS s názvem „Proč zrovna já?“, který navazoval již na předešlé programy zabývající se poradenstvím obětem trestných činů. Projekt měl být ukončen v roce 2015. Tento projekt si kladl za cíl poskytnout podporu obětem trestných činů při vyrovnání se s následky trestného činu a usnadnit jim návrat do běžného života, který žili před trestným činem. K tomuto cíli mělo přispět 80 poradců, kteří působili ve 40 městech po celé republice.¹¹⁶

Díky projektu „Proč zrovna já?“ se mohou oběti trestných činů obracet na odborníky pracující ve všech 74 střediscích a 4 pobočkách PMS. Vyškolení probační úředníci poskytují cenné právní informace, kupříkladu jak podat trestní oznámení, jak uplatnit nárok na náhradu škody či újmy. Kromě právních informací poskytují i aktivní pomoc v podobě doprovodu k jednání s orgány činnými v trestním řízení a s dalšími orgány nebo psychologickou podporu, kdy radí obětem, jak mají zvládat průběh trestního řízení. PMS také nabízí obětem trestných činů řešení konfliktu prostřednictvím mediace, na jejíž by se sami podíleli.¹¹⁷

4.5 Rozhovor se soudci, státními zástupci a probačními úředníky

Činnost PMS zasahuje do trestního řízení, ve kterém spolupracuje probační úředník nejen s poškozeným a obviněným či odsouzeným, ale také se státním zástupcem či soudem. Proto jsem se obrátila na všechny tyto odborníky působící v justici, aby mi zodpověděli pár dotazů ohledně činnosti PMS.

Všichni níže dotazovaní soudci, státní zástupci a probační úředníci souhlasili s uveřejněním své totožnosti, včetně svých názorů na vyvíjenou činnost PMS, v této práci.

- **Soudkyně Okresního soudu v Teplicích Mgr. Lenka Duta**

---

¹¹⁵ Viz § 2 odst. 2 a 3 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

¹¹⁶ Blíže viz PMS: *O projektu Proč zrovna já?* [online] dostupné z: <http://www.restorativnijustice.cz/cz/o-projektu/o-nas> [cit. dne 1. 3. 2016]

¹¹⁷ Viz blíže PMS: *Pomáháme obětem trestných činů.* [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-obeti/> [cit. dne 1. 3. 2016]

1) Jaký máte názor na úlohu PMS v trestním řízení?

Ad 1) PMS je nerepresivní složkou trestního řízení, a proto má svou významnou úlohu v tom, že může s klientem (obviněným nebo již odsouzeným) navázat vztah „trochu jiné kvality“, než orgány činné v trestním řízení; navíc PMS může dát v rámci své činnosti větší prostor poškozeným osobám, než je tomu v rámci samotného trestního řízení (v rámci mediace a nápravy škod ještě před samotným rozhodnutím soudu ve věci samé).

2) Jak se Vám spolupracuje s PMS?

Ad 2) Spolupráce byla vždy na dobré úrovni. Nemám k ní výhrady.

3) Myslíte si, že by se měly rozšířit pravomoci PMS v rámci trestního řízení nebo naopak?

Ad 3) Nenarazila jsem na žádný případ, který by mne vedl k takovému závěru, je to spíš otázka přímo na probační úředníky, s jakými problémy se v praxi potýkají a co by jim v práci pomohlo.

4) Jak se stavíte k alternativním trestům?

Ad 4) Podle mého názoru mají alternativní tresty své nezastupitelné místo.

5) Který z alternativních trestů nejčastěji ukládáte?

Ad 5) Jednoznačně to jsou obecně prospěšné práce, v minimu případů šlo o domácí vězení.

• **Soudkyně Okresního soudu v Teplicích JUDr. Zdeňka Horčicová**

1) Jaký máte názor na úlohu PMS v trestním řízení?

Ad 1) PMS vnímám jako potřebnou a mám za to, že za dobu své existence si vydobyla své nezastupitelné místo v systému trestního řízení.

2) Jak se Vám spolupracuje s PMS?

Ad 2) Spolupráci mohu vždy hodnotit jako dobrou, nyní s ní však již spolupracuji pouze v rámci ukládání výchovných opatření podle zákona č. 218/2003 Sb.

3) Myslíte si, že by se měly rozšířit pravomoci PMS v rámci trestního řízení nebo naopak?

Ad 3) Doporučila bych ponechat stávající stav, nemám však aktuální informace z trestního řízení.

4) Jak se stavíte k alternativním trestům?

Ad 4) Vidím je právě jako alternativu k převážně ukládaným trestům odnětí svobody, v našem regionu jsem mírně skeptická k jejich účinnosti.

5) Který z alternativních trestů nejčastěji ukládáte?

Ad 5) Alternativní tresty již neukládám 8 let, v minulosti jsem nejčastěji ukládala tresty obecně prospěšných prací.

• **Státní zástupce působící u Okresního státního zastupitelství v Teplicích JUDr. Karel Jiruška**

1) Jaký máte názor na úlohu PMS v trestním řízení?

Ad 1) Účast PMS v přípravném řízení je v podstatě minimální, zejména z toho důvodu, že ve zkráceném přípravném řízení není časový prostor pro tuto činnost. V klasickém řízení pak tento orgán spíše reaguje na podněty od dílčích účastníků řízení. Celkem nešťastná situace je v oblasti, kdy PMS dabuje činnost poškozených, zejména zdravotních pojišťoven. V tomto směru jako pozitivum je možno hodnotit činnost u věcí, kde dochází k rozhodování podle § 307 či § 309 TrŘ. Činnost PMS pak se spíše dotýká oblasti porozsudkové agendy a výkonu trestu, zejména by se mělo týkat trestu domácího vězení, které se však neukládají, vzhledem k absenci náramků, ustanovených dohledů či omezení lze pak činnost hodnotit pozitivně.

2) Jak se Vám spolupracuje s PMS?

Ad 2) Otázka spolupráce je dána spíše osobními kontakty s jednotlivými pracovníky, kde po změně vedení střediska PMS v Teplicích se kontakty zlepšily.

3) Myslíte si, že se měly rozšířit pravomoci PMS v rámci trestního řízení nebo naopak?

Ad 3) Pravomoci PMS v současné době považuji za dostatečné, spíše je třeba se zamýšlet nad důsledným využíváním všech oprávnění z hlediska technického zajištění a kapacity služby.

4) Jak se stavíte k alternativním trestům?

Ad 4) Alternativní tresty je třeba chápat jako jednu část trestní politiky a lze těžko předpokládat, že u některé kategorie pachatelů budou plnit svůj účel. O tom svědčí i okolnost, že nejen u podmíněně odložených trestů, ale stejně tak při výkonu trestu obecně prospěšných prací či peněžitých trestů dochází zhusta k přeměně těchto trestů na tresty nepodmíněné, ale toto odráží stav společnosti.

5) Který z alternativních trestů nejčastěji navrhuje?

Ad 5) Bylo by ideální posílit tresty obecně prospěšných prací, je zde ale riziko, že tyto tresty těžko napraví kategorii pachatelů, kteří buď nikdy nepracovali, nebo se dlouhodobě vyhýbají práci a v podstatě u těchto pachatelů pak není možno počítat s jinou alternativou, z pravidla proto, že jsou bez vlastních příjmů či příjmů ze sociálních dávek a ohledně trestů domácího vězení pak i otázkou značné kvantitativní pachatelů hlášených na ohlašovacích pobytů.

- **Státní zástupkyně působící u Okresního státního zastupitelství v Teplicích JUDr. Helena Mackalová**

1) Jaký máte názor na úlohu PMS v trestním řízení?

Ad 1) Úloha PMS v trestním řízení je v současné době nezastupitelná, pokud by se zvažovalo do budoucna její zrušení, musely by její pravomoci převzít jiné orgány, což si lze představit u dohledu či při výkonu trestu domácího vězení policejním orgánem, u výkonu trestu obecně prospěšných prací orgány místní samosprávy v rámci přenesené státní správy. Ohledně mediace je převzetí této pravomoci obtížně představitelné, když například advokáti již nevykonávají svou činnost v rámci státem řízených advokátních kanceláří, ale jako soukromoprávní subjekty.

2) Jak se Vám spolupracuje s PMS?

Ad 2) Spolupráce s PMS je za současného stavu bez vážných připomínek.

3) Myslíte si, že se měly rozšířit pravomoci PMS v rámci trestního řízení nebo naopak?

Ad 3) Stávající rozsah pravomocí PMS je zcela postačující.

4) Jak se stavíte k alternativním trestům?

Ad 4) Alternativní tresty mají svůj podstatný význam v případě trestání osob při jejich prvním, nejvýše druhém odsouzení za méně závažnou trestnou

činnost, kdy je předpoklad, že tento druh trestu ještě povede k dosažení účelu trestu, v daném případě především k tomu, aby byl pachatel do budoucna veden k již řádnému způsobu života. S ohledem na stávající znění § 55 odst. 2 TrZ pak má tento druh trestu zvláštní význam v případě odsouzení za přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 TrZ.

5) Který z alternativních trestů nejčastěji navrhuje?

Ad 5) Vzhledem k mé specializaci – násilná trestná činnost se jedná o trest obecně prospěšných prací ukládaný za méně závažné útoky proti zdraví či občanskému soužití (např. přečin výtržnictví podle § 358 TrZ).

- **Probační úředník Mgr. Emil Fleischmann (bývalý vedoucí střediska PMS v Teplicích)**

1) Jak se Vám spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení (OČTŘ)?

Ad 1) Ze začátku byla spolupráce velmi složitá. Policejní orgány ani statní zastupitelství nebyla zvyklá spolupracovat s PMS a proto bylo na vedoucím střediska, aby tuto spolupráci zajistil. Problémem zůstává špatná spolupráce u případů vhodných k mediaci. Z výnosu nejvyšší státní zástupkyně vyplývá, že dozorující státní zástupce má dohlížet, aby policejní orgány vyrozumívali PMS o vhodných případech k mediaci. V praxi se to však nedělá a PMS přichází a mnoho případů, ve kterých by mohla být mediace uskutečněna a celá věc by tak mohla být vyřešena již v přípravném řízení. Otázkou je, které případy jsou vhodné k mediaci. K mediaci jsou vhodné ty případy, ve kterých jsou strany ochotné se spolu setkat a mají zájem vyřešit konflikt tímto mimosoudním způsobem. Protože naše středisko nebylo dostatečně vyrozumíváno o případech vhodných k mediaci, uzavřel jsem spolupráci s právním oddělením Zdravotní pojišťovny, aby naše středisko vyrozumívali o případech ublížení na zdraví. Naše středisko tak poté mohlo kontaktovat poškozené a obviněné v jednotlivých případech.

2) Myslíte si, že by bylo vhodné provést určité změny v právní úpravě ZPMS?

Ad 2) Myslím si, že není potřeba provádět změny. Stačilo by, kdyby policejní orgány a státní zastupitelství opravdu vyrozumívala střediska o vhodných případech k mediaci, jak jim ukládá ZPMS.

- 3) Mohl byste prosím stručně popsat začátky PMS, její vývoj a současný stav? (počet zaměstnanců, vybavení)

Ad 3) Od roku 2001 jsem byl zaměstnancem PMS, kancelář jsem měl ale stále na soudě. Poté byla zřízena na středisku kancelář, kde jsme měli omezené vybavení. Na celé středisko připadal jeden počítač. Neměli jsme žádný program, který by nám umožnil vést spisy. Proto byly zpočátku vedeny jen v listinné podobě, záznamy se tiskly, neukládaly se. V programu Excel jsme si pouze tvořili tabulky se seznamem klientů. Později byl vyvinut speciální software zvaný LOTUS, který již generoval statistiky případů.

Z počátku jsme byli na středisku v Teplicích jen 2 zaměstnanci. Nejprve jsme se museli zaškolit, tak že se střídal týden práce s týdnem školení v oblasti komunikace a právního minima. Následně jsme dělali závěrečné zkoušky, poté nás jmenoval ministr spravedlnosti do funkce probačních úředníků. Dalšími zaměstnanci byli asistenti. Ti měli pouze středoškolské vzdělání, na rozdíl od probačních úředníků, kteří museli mít vysokoškolské vzdělání. Jejich agendou se staly obecně prospěšné práce. Zbytek činnosti vykonávali probační úředníci. Tehdejší ředitel PMS pojal ZPMS trochu jinak a udělal z asistentů plnohodnotné úředníky, avšak měli nižší platy. To začalo dělat problémy, neboť asistenti měli být podřízeni probačním úředníkům, ale na středisku PMS v Mostě byla jmenována vedoucí střediska asistentka.

Na středisku v Teplicích působili 4 probační úředníci a jeden asistent. Po novele TrZ, která zavedla trest domácího vězení, byl rozšířen počet úředníků na střediscích. Nyní pracuje na středisku v Teplicích 1 asistent a 3 probační úředníci včetně vedoucí střediska.

- **Probační úředník Mgr. Jan Odvárka, regionální vedoucí působící u PMS v Ústí nad Labem**

- 1) Jak se Vám spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení (OČTŘ)?

Ad 1) Spolupráce s OČTŘ je na velmi dobré úrovni. V současné době většina jednotlivých reprezentantů OČTŘ rozumí účelu mediace a probace a v tom smyslu dávají OČTŘ průchod činnosti PMS ve všech fázích trestního řízení a velmi často využívají a zohledňují podklady zpracované PMS ve svém rozhodování.

2) Myslíte si, že by bylo vhodné provést určité změny v právní úpravě ZPMS?

Ad 2) Rozhodně. Máme konkrétní představy o změnách, které by pomohly lépe řídit organizaci a máme i představy o určitých kompetencích, kterými bychom mohli disponovat s cílem efektivnějšího zajištění výkonu kontroly alternativních trestů.

3) Mohl byste prosím stručně popsat začátky PMS, její vývoj a současný stav? (počet zaměstnanců, vybavení)

Ad 3) Počátky zrodu Probační a mediační služby se datují hluboko před rok 2001, kdy nabyt účinnosti ZPMS. V průběhu 90. let prostřednictvím dílčích novel trestního zákona a řádu byla přijata a zavedena řada alternativních trestů a postupů v trestním řízení, což byl základ pro budoucí realizaci probace a mediace v české trestní justici.

Jako každá nově vzniklá organizace se i probační služba musela již v počátku vypořádat se spoustou úkolů, ale i překážek. Jednotlivá střediska PMS i samotné ředitelství vznikala na tzv. „zelené louce“. Nově přijatí zaměstnanci PMS se museli dokázat postarat jak o zajištění prostor a technického zázemí pro vlastní činnost, tak o šíření ideových východisek probace a mediace, s jejichž praktickou realizací neměli většinou zcela žádné, případně jen velmi okrajové praktické zkušenosti. Retrospektivním pohledem lze vnímat jednoznačnou linii vývoje organizace od silného entuziasmu všech pracovníků do současné podoby stále mladé, ale již dospělé organizace s jasnými cíli, velmi erudovaným personálem a profesionálním řízením.

V současné době čítá PMS více než 450 pracovníků včetně pracovního ředitelství. PMS jako taková plní úkoly vyplývající ze ZPMS, nad to po celou dobu své existence intenzivně rozvíjí možné způsoby práce s pachateli a s oběťmi trestné činnosti. S podporou evropských peněz PMS realizuje dlouhodobě např. projekt „Křehká šance“, který je zaměřen na problematiku podmíněného propouštění odsouzených z výkonu trestu odnětí svobody takovým způsobem, který bude bezpečný s ohledem na minimalizaci rizik recidivy trestné činnosti propuštěných - PMS prakticky velmi detailně zkoumá informace o tom, jak bude vypadat život odsouzeného v případě jeho předčasného propuštění z výkonu trestu, do procesu hodnocení možných rizik

selhání zapojujeme i oběti trestné činnosti v konkrétních případech. Dalším z významných projektů, kterým PMS v praxi uplatňuje restorativní principy, je projekt „ Proč zrovna já“, v jehož rámci PMS získává kapacitu pro intenzivní podporu obětí trestné činnosti v jejich velmi obtížných životních situacích spojených s dopady trestného činu, jehož se staly obětí. Z hlediska materiální je PMS v současné době vybavena odpovídajícím způsobem, z hlediska personálního však současná kapacita zcela neodpovídá objemu úkolů a kvalitě, ve které chce PMS své úkoly plnit. Základní programové cíle, kterými jsou kontrola a integrace pachatelů do společnosti, podpora obětí trestné činnosti a ochrana společnosti před opakováním trestné činnosti lze jen velmi obtížně plnit v situaci, kdy průměrná zatíženost pracovníků dosahuje 80 odsouzených.

4.4.1 Shrnutí poznatků z rozhovorů

Soudkyně Okresního soudu v Teplicích se ve svých odpovědích na otázku úlohy PMS v trestním řízení jednoznačně shodly na tom, že role PMS je v trestním řízení nezastupitelná a to nejen díky činnosti, kterou vykonává ve prospěch poškozených. Dále k otázce jejich spolupráce s PMS uvedly, že spolupráce probíhala vždy dobře. Rozsah pravomocí PMS by více nerozšiřovaly. K alternativním trestům se staví soudkyně spíše pozitivně, vidí je jako důležitou alternativu k trestu odnětí svobody. Soudkyně JUDr. Hořčicová je však méně přesvědčená o jejich účinnosti v rámci Ústeckého regionu. Z druhů alternativních trestů pak nejčastěji ukládaly trest obecně prospěšných prací.

Státní zástupce JUDr. Jiruška vidí úlohu PMS v rámci trestního řízení jako klíčovou až ve fázi vykonávací. Ovšem důležitá je její činnost i při uplatnění odklonů dle § 307 a § 309 TrZ. Dále nemá výhrady k dohledům a kontrolám omezení, kterými je PMS ustavována. Dle státní zástupkyně JUDr. Mackalové, má PMS nezastupitelnou úlohu. V případě, kdyby musela být tato instituce zrušena, musely by její probační činnost nahradit jiné orgány, přičemž neumí si představit, kdo by nahrazoval mediační činnost, kterou PMS vykonává. K otázce spolupráce uvedli státní zástupci, že je bez větších připomínek a také že dosti záleží na konkrétních probačních úřednících. Pravomoci PMS by také více nerozšiřovali. K alternativním trestům je státní zástupce JUDr. Jiruška spíše skeptický z důvodu jejich časté přeměny na výkon trestu odnětí svobody. A státní zástupkyně JUDr. Mackalová vidí jejich uplatnění spíše u odsouzených, kteří byli poprvé nebo

podruhé trestání za méně závažnou trestnou činnost. Co do druhu alternativních trestů je dle státního zástupce třeba posílit hlavně trest obecně prospěšných prací, ale to je limitováno vhodnými adepty pro tento trest, kdy konstatuje, že je těžké si představit, že odsouzený, který nikdy nepracoval, vykoná obecně prospěšné práce. Státní zástupkyně vzhledem k její specializaci nejčastěji navrhuje trest obecně prospěšných prací.

Probační úředník Mgr. Fleischmann popisuje spolupráci s OČTŘ spíše negativně, kdy policejní orgány a státní zastupitelství málo vyrozumívá PMS o případech vhodných k mediaci. Regionální vedoucí Mgr. Odvárka má opačný názor, kdy hodnotí spolupráci jako kladnou. Uvádí, že OČTŘ rozumí probační a mediační práci, kterou PMS vykonává a že na podklady poskytnuté PMS berou zřetel při svém rozhodování. K rozšíření pravomocí PMS Mgr. Fleischmann uvedl, že by neprováděl větší změny. Mgr. Odvárka naopak již počítá se zavedením určitých změn a to například v rozšíření pravomocí PMS v oblasti kontroly nad výkonem alternativních trestů.

Mgr. Fleischmann stručně popsal začátky PMS. Hovořil o nedostatečném vybavení kanceláře na středisku, o vzdělávání, které podstoupil proto, aby se stal probačním úředníkem. Dále vypověděl, že se počet zaměstnanců na středisku zvýšil kvůli zavedení nového alternativního trestu - domácího vězení. Mgr. Odvárka zmínil nelehký začátek PMS, kdy si zaměstnanci museli zařídit prostory a opatřit technické vybavení pro zahájení své činnosti. Dále uvedl, že nyní pracuje pro PMS více než 450 zaměstnanců, ale že ani tento počet nedostačuje k plnění základních programových cílů PMS. Materiální vybavenost je však v současnosti na dobré úrovni.

5. Probace a mediace v mezinárodním kontextu

Tato kapitola se bude zabývat vznikem probace a mediace ve světě a jejich rozvojem v Evropě. Zvláštní pozornost bude věnována Anglii a Walesu.

5.1 Počátky probace

Za duchovního otce probace považujeme Johna Augusta, bostonského obuvníka ze státu Massachusetts. Od roku 1841 prosazoval určitý systém osobních záruk. John Augustus si vytipoval určité zločince, za které před soudem převzal osobní záruku za jejich napravení a požadoval po soudu, aby uložil danému „klientovi“ zkušební dobu, ve které mu bude poskytována určitá sociální podpora. Možná právě díky činnosti Johna Augusta byl Massachusetts prvním státem, kde byla probace uzákoněna. Druhou zemí, kde se poprvé objevují prvky probační práce, je Anglie. Ve viktoriánské Anglii začali působit dobrovolníci u tzv. Magistrates courts – nižších soudů.¹¹⁸

Vývoj probace byl v našem prostředí poznamenán sociálně-politickou a ekonomickou situací. PMS prodělala svůj rozvoj v relativně krátkém časovém období na rozdíl od jiných zemí. Pro probaci v Evropě měla zásadní vliv Anglie, neboť byla po USA druhým státem, kde byla poprvé využita probace. V následující podkapitole se proto více zaměřím na Anglii a Wales, kde se s uzákoněním probace setkáváme již v roce 1907.

5.2 Probace v Anglii a Walesu

V roce 2007 slavila Anglie a Wales sté výročí probačního zákona *Probation of Offenders Act*. Před sto lety řešily tehdejší soudy hlavně trestné činy spáchané pachateli pod vlivem alkoholu. Frederic Rainer proto věnoval určitou sumu peněz Společnosti umírněných církve anglické, aby financovala jmenování misionářů policejních soudů, kteří by pomáhali těmto pachatelům trestných činů nalézt si zaměstnání a bydlení. Poprvé byli misionáři jmenováni v roce 1876, v roce 1906 působilo již 124 misionářů včetně 19 žen. Přijetím probačního zákona v roce 1907 došlo k institucionalizaci těchto dobrovolníků, kteří se stali průkopníky probační práce. *Probation of Offenders Act* umožnil soudům propouštět pachatele ve zkušební době, zavést probační příkazy a probačním úředníkům byla stanovena

---

¹¹⁸ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 18- 19.

povinnost „radit, pomáhat a přátelit se“. Do roka od účinnosti zákona působilo již na 763 probačních úředníků a bylo vydáno 570 probačních příkazů. Počátky probační služby v Anglii a Walesu byly ovlivněny náboženstvím, díky kterému pomáhali misionáři pachatelům trestných činů žít lepším životem. Během následujících 100 let působily na přístupy k probační práci různé vlivy. Vlivem bylo například přesvědčení, že sami pachatelé se mají ubránit dalšímu pití alkoholu, dále chápání trestné činnosti jako důsledku strukturální nevýhody ve společnosti, která se projevuje chudobou a diskriminací vůči menšinám. Vlivem byl i politický tlak na nalézání alternativ k odnětí svobody za použití tvrdých komunitních trestů. Během těchto let byl vliv vědeckého výzkumu na probační práci velice omezen. Omezen však nebyl vliv médií, která měla na proces rozhodování v trestní politice velký dopad.¹¹⁹

Díky institucionalizaci probačních úředníků přešla kontrola jejich činnosti z církve na *Home Office*, která je určitou podobou Ministerstva spravedlnosti, které máme u nás. Probačním úředníkům se tak rozšířily pravomoci. Jejich náplní probační práce byl dohled nad mladistvými či příprava vyšetřovacích zpráv pro soudy. V roce 1967 byl zaveden do právní úpravy trestněprávní institut parole a probačním úředníkům byla stanovena povinnost dohledu nad podmíněně propuštěnými, kdy se mohlo jednat až o desetiletý dohled, v případech odsouzených na doživotí. Od roku 1973 pak zajišťovala probační služba výkon obecně prospěšných prací a postupně výkon dalších alternativních trestů. Do naší právní úpravy oproti tomu byly zavedeny alternativní tresty až koncem 90. let a parole byla zavedena do naší právní úpravy až novelou trestního zákona č. 265/2001 Sb. Probační služba v Anglii a Walesu pracovala relativně nezávisle, probační úředníci se podrobovali jen supervizím a jednou za tři měsíce Výboru pro probační případy, který byl složen ze smírčích soudců. S nárůstem kriminality a počtu vězňů ve věznicích se však probační služba stala velmi důležitou a vláda tak na ní zaměřila více svou pozornost. V roce 1984 vydala Home Office první tzv. Prohlášení o národních cílech a prioritách – *National Objectives and Priorities*, ve kterém byly stanoveny určité požadavky na výsledky činnosti probační služby. 70. léta minulého století znamenala pro probační službu léta velkých změn, které vedly

---

¹¹⁹ ED. BY ANTON VAN KALMTHOUT .. *Probation in Europe*. Nijmegen: Wolf Legal Publ, 2008, p. 257.

k její profesionalizaci. Důkazem toho bylo zavedení požadavku na vysokoškolské vzdělání probačních pracovníků, které bylo potvrzeno Osvědčením a poté Diplomem z oblasti sociální práce. Požadavek vysokoškolského vzdělání platí pro probační úředníky i u nás. V roce 1991 byly přijaty tzv. Státní normy, které určovaly určité standardy rychlosti a kvality probační práce. Místní probační služby si však na základě těchto standardů tvořily a tvoří své podmínky probační práce a svou vlastní politiku. Dále byl přijat Zákon o trestním soudnictví, který zavedl mnohé legislativní změny. V dnešní době působí v probačních službách v Anglii a Walesu spíše pracovníci, kteří nemají vysokoškolské vzdělání, avšak podstoupí specializované školení v probaci, které jim zajistí potřebnou kvalifikaci. I nadále však zůstávají cílem činnosti probačních služeb ochrana společnosti a hodnocení rizika. Rizika hodnotí služba z hlediska recidivy odsouzených tak z hlediska újmy, které mohou odsouzení očima veřejnosti způsobit.¹²⁰ Ochrana společnosti je hlavním programovým cílem také naší PMS. Určitou podobnost je možné spatřovat i v analýze rizik, kterou probační úředníci zpracovávají také na základě dvou rizik – rizika recidivy a rizika újmy.

Na rozdíl od ČR je probační služba v Anglii a Walesu organizována decentralizovaným způsobem. V roce 2001 byla založena Národní probační služba pro Anglii a Wales – *National Probation Service for England and Wales*. Tato organizace zastřešuje 42 probačních oblastí. Tyto oblasti jsou určitým způsobem nezávislé na této organizaci, ale musí dodržovat národní profesní standardy. V této době byly také snahy propojit vězeňskou a probační službu. Tyto snahy vyvrcholily v letech 2004 - 2006 vznikem organizace *National Offender Management Service* (dále jen NOMS), která obě služby nadále zaštiťuje.¹²¹ Národní probační služba pro Anglii a Wales vyvažuje místní a národní autority. Místní probační rady zaměstnávají všechny úředníky s výjimkou vedoucích probačních úředníků. Členové probačních rad a vedoucí probační úředníci jsou do funkce jmenováni státním tajemníkem. V čele služby stojí ředitel probace, který řídí i vedoucí probační úředníky. V roce 2007 vzniklo Ministerstvo spravedlnosti, které převzalo agendu vězeňské a probační služby od Home Office. Stejně tak je tomu v ČR, kde

---

¹²⁰ DERKS, Jack. *Probace v Evropě*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002, s. 39- 43.

¹²¹ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 21- 22.

Ministerstvo spravedlnosti ČR zaštiťuje PMS a VS ČR. V roce 2007 byly nahrazeny probační rady probačními trusty. Trusty jsou výhodné v tom, že více rozšiřují svou politiku na lokální úroveň a to jim umožní zaměřeni se na konkrétní problematické skupiny v dané oblasti. Zároveň však musí čelit konkurenci, kterou tvoří dobrovolníci ze soukromých organizací, které také poskytují pachatelům své služby.¹²² Probačních trustů vzniklo celkem 35, patří mezi ně například *Essex Probation*, *South Yorkshire Probation Trust* či *London Probation Trust*.¹²³

V Anglii a Walesu existuje celá škála národních a místních organizací, které pracují s pachateli trestných činů. NOMS předpovídá, že v budoucnu se tyto organizace budou stále více prosazovat. Důvodem může být jejich specializace na konkrétní klienty. Příkladem může být organizace *Langley House Trust*, která se specializuje na poskytování ubytování. Probační úředníci by nemohli poskytnout tak velký rozsah služeb, kdyby nebyli účastní v nějaké národní organizaci. První z nich reprezentuje *Národní asociace probačních úředníků*, zvaná NAPO, která má již dlouholetou tradici. Další organizací je *Association of Black Probation Officers*, známá pod zkratkou ABPO. Tato dobře zavedená asociace poskytuje svým jednotlivým členům podporu a reprezentuje jejich názory na vývoj národní politiky a strategie v rámci NOMS a v širším systému trestního soudnictví. Organizace NAAPS – *National Association of Asian Probation Staff* si klade za hlavní cíl podporu asijské perspektivy na všech úrovních práce v rámci NOMS a dále poskytuje podpůrnou síť pro asijské úředníky v rámci NOMS.¹²⁴ S ohledem na výše uvedené je patrné, že v Anglii a Walesu je poskytování probační práce na vysoké úrovni a její propracovanost je dána dlouhodobým vývojem, kterým probace v této zemi prošla.

5.3 Probace v Evropě

Evropská Unie se již v minulosti snažila o určitou harmonizaci jednotlivých právních úprav členských států v oblasti trestní justice. V oblasti probace je však spolupráce členských zemí na malé úrovni. První vlašťovkou tak může být *Rámcové*

---

¹²² ED. BY ANTON VAN KALMTHOUT .. *Probation in Europe*. Nijmegen: Wolf Legal Publ, 2008, p. 261.

¹²³ Probation Association: *About Us- Local Probation Trust websites* [online] dostupný z: <http://www.probationassociation.co.uk/about-us/local-probation-trust-websites.aspx> [cit. dne 24. 2. 2016]

¹²⁴ ED. BY ANTON VAN KALMTHOUT .. *Probation in Europe*. Nijmegen: Wolf Legal Publ, 2008, p. 268.

rozhodnutí Rady o uplatňování zásady vzájemného uznávání na rozsudky a rozhodnutí o probaci za účelem dohledu nad probačními opatřeními a alternativními tresty. Rámcové rozhodnutí upravuje vzájemné uznávání podmíněných trestů, podmíněných propuštění s dohledem a alternativních trestů. Cílem tohoto rozhodnutí je usnadnit odsouzené osobě její opětovné začlenění do společnosti tím, že bude vykonávat uložený trest ve své zemi, ve které má rodinné, kulturní a jazykové vazby. Rámcové rozhodnutí má také přispět k účinnějšímu provádění vhodných probačních opatření a alternativních trestů a k vyšší bezpečnosti obětí a celé veřejnosti.¹²⁵ Kromě EU se přeshraniční spolupráci v oblasti probace věnuje také Rada Evropy, konkrétně Evropský Výbor pro trestní problematiku. Tento výbor vydává doporučení, nyní jsou aktuální tzv. „Evropská probační pravidla.“¹²⁶

Neméně důležitá je aktivita Evropské organizace pro probaci (CEP), již cílem je podpora sociální integrace odsouzených osob prostřednictvím alternativních trestů a opatření. Dále tato organizace usiluje o zvýšení profesionality v oblasti probace na celosvětové i evropské úrovni. K tomuto účelu prosazuje pan-evropské spolupráce a pořádá konference na aktuální témata v probaci. Jejimi členy jsou organizace působící v probaci či zainteresované osoby z evropských zemí, které si navzájem vyměňují zkušenosti z praxe. PMS je také členem této organizace. CEP dále spolupracuje s EU a Radou Evropy.¹²⁷

OSN je další důležitou organizací, která rozvíjí společnou trestní politiku. Její orgán, Úřad pro drogy a kriminalitu (UNODC) vydal *Příručku k programům restorativní justice a doprovodnou Příručku k základním zásadám a slibným postupům v oblasti alternativních řešení k trestu odnětí svobody*. První příručka poskytuje přehled programů a postupů restorativní justice. Druhá příručka pak popisuje alternativní řešení k trestu odnětí svobody v jednotlivých fázích trestního řízení a uvádí systémy, kterým se podařilo omezit ukládání trestu odnětí svobody.¹²⁸

---

¹²⁵ Viz *Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV*, ze dne 27. 11. 2008 [online] dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32008F0947> [cit. dne 24. 2. 2016]

¹²⁶ ŠTERN, Pavel (ed.), Lenka OUŘEDNÍČKOVÁ (ed.) a Dagmar DOUBRAVOVÁ (ed.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010, s. 24- 25.

¹²⁷ Blíže viz Confederation of European Probation: *Organisation*. [online] dostupné z: <http://cep-probation.org/organisation/>

¹²⁸ Evropská komise: *Restorativní justice* [online] dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_criminal_law-255--maximize-cs.do [cit. dne 2. 3. 2016]

5.4 Počátky mediace

Mediace se oproti probaci ve společnosti začala objevovat už daleko dříve. Lidé již od počátku věků řešili spory mezi sebou a právě prostřednictvím určené osoby, spory vyřešili. Určitá mimosoudní řešení sporů probíhala v obchodních věcech již u Fénicičanů a v babylonské říši. Mediáci využívali i v antickém Řecku, kde funkci mediátora zastával rozhodce a později v Římě za vlády východořímského císaře Justiniana se lidé mohli obracet na určenou osobu - mediátora.¹²⁹ K průkopníkům mediace patřili také bývalí obyvatelé Severní Ameriky, Jižní Afriky, Austrálie nebo Nového Zélandu. Určitého rozvoje se mediace dočkala ve 20. století, ve kterém byla využívána především v soukromoprávní oblasti, tj. v pracovně-právních, obchodně-právních a rodinně-právních vztazích. O mediaci mezi obětí a pachatelem trestného činu můžeme mluvit až v druhé polovině 20. století. V roce 1974 byla poprvé užitá mediace mezi pachatelem a obětí trestného činu a to v Kanadě, konkrétně ve státě Ontario, v městečku Elmira. Probační úředník Mark Yantzi byl pověřen případem mladých pachatelů ve věku 18 a 19 let, kteří svým jednáním poškodili majetek nejméně 20 lidem. Probační úředník po zralé úvaze dospěl k závěru, že nejlépe by se mladí pachatelé poučili, kdyby se osobně setkali s lidmi, kterým škodu na majetku způsobili. Osobní setkání by mělo přínos i pro poškozené. Soudce dal probačnímu úředníkovi za pravdu a nařídil setkání pachatelů s poškozenými a prostřednictvím mediace došlo k urovnání narušených vztahů.¹³⁰

5.5 Mediace v Evropě

Mediace v trestních věcech se postupně rozvíjela v evropských zemích od 80. let minulého století. V roce 1981 byl zahájen pilotní projekt mediace mezi obětí a pachatelem trestného činu v Norsku a o dva roky později ve Finsku. Projekt se rozšířil i do dalších zemí – do Rakouska, Anglie a Francie, kde byl spojen od počátku s podporou obětí. Zpočátku se tyto projekty poměrně pomalu rozvíjely. Ačkoliv vykazovaly experimenty kladné výsledky a ze stran obětí i pachatelů byly

---

¹²⁹ HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, s. 13- 14.

¹³⁰ VAN NESS, D. W., HEETDECKERTS STRONG, K. *Restoring Justice: An Introduction to Restorative Justice*. Vyd. 4. New Providence, New Jersey: Matthew Bender & Company Inc, 2010. cit. In: HOFSCHEIDEROVÁ A., MASOPUST- ŠÁCHOVÁ, P. *Restoratívni přístupy k protiprávní činnosti dětí- komparativní analýza*. Brno: Liga lidských práv, 2014, s. 12. [online] dostupné z: <http://llp.cz/publikace/restoratívni-pristupy-k-protipravni-cinnosti-deti/> [cit. dne 21. 2. 2016]

kladné ohlasy, neměla tato mediace širokou podporu. V některých zemích to trvalo až desetiletí, než si tato mediace vytvořila místo v praxi určitého významu. V 90. letech se však počet mediačních programů v jednotlivých evropských zemích zvyšoval a mediace v trestních věcech se stala opodstatněnou praxí a rostl počet případů, kde se uplatnila. Mediace byla vykonávána v některých zemích dobrovolníky, zatímco v jiných profesionály. Tato rozmanitost je důsledkem postavení, které mediační služba zaujímá v trestním soudnictví té dané země. Mediace se neomezila jen na majetkové trestné činy či méně závažné trestné činy, ale začala se využívat i u závažnější trestné činnosti. Mediace zaměřená na mladistvé má však v některých zemích zvláštní místo a je preferována. Mediace mezi obětí a pachatelem trestného činu se stala jedním z modelů restorativní justice. Dalším z modelů je například rodinná skupinová konference, o které bylo pojednáno již ve 4. kapitole.¹³¹

V 90. letech se rapidně rozvíjela mediace v trestních věcech v Evropě, ale komunikace mezi jednotlivými zeměmi nebyla příliš rozvinutá. Odborníci, akademici a další lidé z oboru potřebovali k dalšímu vývoji určitou podporu a výměnu zkušeností z dalších zemí a proto vzniklo v roce 2000 Evropské fórum pro mediaci mezi obětí a pachatelem a restorativní justici. Nyní tato organizace vystupuje pod názvem *Evropské fórum pro restorativní justici* a pořádá evropské konference, které přispívají ke společnému rozvoji mediace mezi obětí a pachatelem a dalších modelů restorativní justice v Evropě.¹³²

Rada Evropy je další organizací věnující se problematice mediace v trestních věcech. Výbor ministrů vydal v roce 1999 *Doporučení č. R (99) 19 týkající se zprostředkování v trestních záležitostech* (dále jen „doporučení“). V příloze doporučení jsou uvedeny principy mediace v trestních věcech. K základním principům této mediace patří dobrovolnost. Mediace bude započata až se souhlasem obou stran, který mohou kdykoliv odvolat. Dalším principem je dostupnost mediace a to ve všech fázích trestního řízení. V doporučení je zmíněn také požadavek na určitou nezávislost organizací, které budou poskytovat mediaci, na ostatních složkách v systému trestního soudnictví. Zároveň však platí, že orgány

---

¹³¹ European Forum for Restorative Justice: *About the Forum- RJ History in Europe* [online] dostupné z: <http://www.euforumrj.org/about-the-forum/rj-history-in-europe/> [cit. dne 4. 3. 2016]

¹³² European Forum for Restorative Justice: *About the Forum - Origins* [online] dostupné z: <http://www.euforumrj.org/about-the-forum/origins/> [cit. dne 4. 3. 2016]

trestního soudnictví mají v kompetenci dávat pokyn k mediaci a je jím svěřeno hodnocení výsledků mediace.¹³³

Další organizací je OSN, zvláště Úřad pro drogy a kriminalitu, který vydal příručku o restorativních programech, o které bylo blíže pojednáno již v podkapitole Probace v Evropě.

---

¹³³ KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 71 -72.

6. Statistiky činnosti PMS v souvislosti s trestním řízením

Tato kapitola bude zaměřena na statistiky činnosti PMS za uplynulých pět let – tj. za uplynulé roky 2011 až 2015. Předmětem statistik, které provedla PMS, bylo vyhodnocení činnosti PMS v přípravném řízení a v řízení před soudem a následně ve vykonávacím řízení. V rámci těchto fází sledovala PMS konkrétní úkony odděleně v 8 soudních krajích. Důležitým faktorem pro tyto statistiky bylo i rozlišení pachatelů trestných činů na dvě věkové kategorie – na kategorii 18+ a na kategorii 0 – 18. PMS dále v těchto krajích vyhodnotila počty podnětů k jednotlivým činnostem. Souhrnné statistiky platící pro celou ČR jsou dostupné jen pro počet nápadů, tedy nově evidovaných případů za uplynulý rok absolutně.¹³⁴

Statistiky činnosti v jednotlivých soudních krajích sledují tyto konkrétní úkony:

Úkony v přípravném řízení a v řízení před soudem u věkové kategorie pachatelů 18+

- zprostředkování řešení konfliktu / příprava podkladů pro možnost uplatnění odklonu, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání
- příprava či stanovisko k nahrazení vazby dohledem
- výkon nahrazení vazby dohledem
- výkon podmíněného zastavení trestního stíhání za současného uložení přiměřených omezení a přiměřených povinností
- stanovisko k uložení trestu obecně prospěšných prací
- stanovisko k uložení trestu domácího vězení
- další blíže nespecifikované činnosti

Úkony ve vykonávacím řízení u věkové kategorie pachatelů 18+

- výkon obecně prospěšných prací
- podmíněné upuštění od potrestání s dohledem

---

¹³⁴ PMS: *Statistika PMS 2011-2014*. [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/statistiky-2/> [cit. dne 11. 3. 2016]

- podmíněné odsouzení za současného uložení přiměřených omezení a přiměřených povinností
- podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem
- podmíněné propuštění z trestu odnětí svobody za současného uložení přiměřených omezení a přiměřených povinností
- podmíněné propuštění z trestu odnětí svobody s dohledem
- příprava podkladů pro možnost podmíněného propuštění z trestu odnětí svobody s dohledem či stanovisko k podmíněnému propuštění za současného uložení dohledu
- stanovisko k propuštění z ochranného léčení
- výchovná omezení
- výkon trestu domácího vězení
- výkon trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- propuštění z ochranného léčení za současného uložení dohledu
- další blíže nespecifikované činnosti

Úkony v přípravném řízení a v řízení před soudem u věkové kategorie pachatelů 0-18

- výchovné opatření v podobě dohledu
- výchovné opatření v podobě probačního programu
- výchovné opatření v podobě výchovných povinností
- výchovná omezení
- odstoupení od trestního stíhání mladistvého
- příprava zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého
- stanovisko k uložení trestního opatření obecně prospěšných prací
- stanovisko k uložení trestního opatření domácího vězení
- propuštění mladistvého z vazby za současného uložení dohledu
- další blíže nespecifikované činnosti

Úkony ve vykonávacím řízení u věkové kategorie pachatelů 0-18

- ochranné opatření v podobě ochranné výchovy nebo podmíněného umístění mimo výchovné zařízení
- podmíněné upuštění od uložení trestního opatření

- podmíněné upuštění od uložení trestního opatření s dohledem
- výkon trestního opatření obecně prospěšných prací
- výkon trestního opatření peněžitého opatření
- trestní opatření - peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu
- výkon trestního opatření podmíněného odsouzení
- výkon trestního opatření domácího vězení
- výkon trestního opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- nahrazení nevykonaného peněžitého opatření společensky prospěšnou činností
- podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody
- propuštění z ochranného léčení za současného uložení dohledu
- stanovisko k propuštění z ochranného léčení
- podmíněné odsouzení s dohledem
- prodloužení zkušební doby podmíněného odsouzení
- odklad výkonu trestního opatření odnětí svobody
- příprava podkladů pro podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody či stanovisko k podmíněnému propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody za současného uložení dohledu
- podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody
- podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody za současného uložení dohledu opatření ve formě dohledu dle § 93 ZSM
- opatření ve formě probačního programu nebo zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče
- ochranná výchova
- další blíže nespecifikované činnosti

S ohledem na skutečnost, že souhrnné statistiky pro celou republiku jsou dostupné pouze pro počet nově evidovaných případů a nikoliv pro konkrétní úkony vykonávané PMS je žádoucí zaměřit se na soudní kraje. Jelikož žiji v Ústeckém kraji, vyberu si severočeský soudní kraj a budu porovnávat statistiky činnosti středisek v Ústeckém kraji za uplynulé roky 2011- 2015.

6. 1 Statistiky činnosti PMS v severočeském soudním kraji

6.1.1 Úkony v přípravném řízení a v řízení před soudem, věková kategorie 18+

V přípravném řízení a v řízení před soudem bylo uskutečněno v roce 2011 celkem 8681 úkonů u pachatelů starších 18 let. Z toho 1496 úkonů, což činí 17,2% ze všech úkonů, provedla střediska PMS v severočeském soudním kraji. Dle statistik bylo nejčastějším úkonem vypracování stanoviska k uložení trestu obecně prospěšných prací. Tento úkon byl proveden celkem v 4 585 případech, tj. v 52,8%. Konkrétní počet jednotlivých úkonů provedených v přípravném řízení a v řízení před soudem je uveden v tabulce č. 1

V roce 2012 se zvýšil počet provedených úkonů na 10 632, z nichž 1892 - 17,8% z celku jsou přičítány severočeskému soudnímu kraji. Nejčastějším úkonem bylo opět stanovisko k uložení trestu obecně prospěšných prací – bylo jich provedeno 5 722, tj. 53,8%.

PMS zaznamenala v roce 2013 pouze 9 562 provedených úkonů, avšak ve sledovaném kraji bylo provedeno 1 676 úkonů, které tvoří 17,5% ze všech úkonů. Stanovisko k uložení obecně prospěšných prací bylo také nejčastějším úkonem a tvořilo 4 904 případů, tedy 51,3% ze všech úkonů.

V roce 2014 došlo k nárůstu počtu úkonů na 11 203, přičemž 2 284 úkonů, tj. 20,4% byly provedeny v severočeském soudním kraji. Stanovisko k uložení trestu obecně prospěšných prací bylo vypracováno pro 6 796 případů a tvořilo 60,7% činnosti PMS.

V uplynulém roce 2015 bylo PMS evidováno celkem 10 309 případů, z nichž 1 964, tedy 19,1% zaznamenal severočeský soudní kraj. V tomto roce však nejvíce převládalo zprostředkování řešení konfliktu či příprava podkladů pro možnost uplatnění odklonu, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, které tvořilo 9 187 případů, tj. 89,1% činnosti. Vývoj jednotlivých úkonů PMS za uplynulých pět let v přípravném řízení a v řízení před soudem je znázorněn na grafu č. 1.¹³⁵

---

¹³⁵ Statistiku činnosti PMS za rok 2015 mi poskytl regionální vedoucí pan Mgr. Jan Odvárka

6.1.2 Úkony ve vykonávacím řízení, věková kategorie 18+

Ve vykonávacím řízení bylo v roce 2011 zaznamenáno celkem 14 556 případů, z nichž 2 380 případů (16,4%) bylo evidováno v severočeském soudním kraji. Nejčastěji evidovaným úkonem byl výkon trestu obecně prospěšných prací celkem v 7 267 případech, které tvořily 49,9% činnosti. Konkrétní počet jednotlivých úkonů ve vykonávacím řízení je uveden v tabulce č. 2.

V roce 2012 stoupl počet případů na 17 004. Z tohoto počtu bylo v severočeském soudním kraji provedeno celkem 2 506 úkonů (14,7%). Nejčastěji prováděným úkonem byly opět obecně prospěšné práce a to v 8 852 případech a tvořily 52,1% činnosti.

PMS zaznamenala v roce 2013 pokles počtu evidovaných případů oproti předchozímu roku na 13 553. V severočeském soudním kraji nebyl pokles tak markantní, jelikož bylo provedeno celkem 2 080 úkonů, tj. 15,3%. Výkon obecně prospěšných prací byl zaznamenán v tomto roce celkem v 6 543 případech, tvořil 48,3% činnosti.

V roce 2014 se počet případů přiblížil roku 2012, neboť bylo v tomto roce evidováno celkem 17 362 případů. V severočeském soudním kraji bylo provedeno 2 895 úkonů (16,7%). Výkon obecně prospěšných prací se stal opět převažující činností, neboť byl zaznamenán v 9 111 případech a tvořil 52,5% činnosti.

V uplynulém roce 2015 bylo evidováno celkem 17 794 případů, z nichž 3 008 případů bylo evidováno v severočeském soudním kraji. Výkon obecně prospěšných prací byl i v tomto roce převažující činností, jelikož byl zaznamenán v 8 985 případech, tj. v 50,3%. Vývoj konkrétních úkonů prováděných ve vykonávacím řízení za uplynulých pět let je znázorněn na grafu č. 2.

6.1.3 Úkony v přípravném řízení a v řízení před soudem, věková kategorie 0 - 18

V přípravném řízení a v řízení před soudem bylo provedeno v roce 2011 absolutně 2 567 úkonů u pachatelů ve věku 0 - 18, nejčastěji u mladistvých. Z tohoto počtu jich bylo 323 (12,5%) provedeno středisky PMS v severočeském soudním kraji. Nejčastějším úkonem bylo zprostředkování řešení konfliktu či příprava podkladů pro možnost uplatnění odklonu, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání. Tato činnost byla vykonána v 1971 případech a tvořila

tak 76,2% činnosti. Konkrétní počet jednotlivých úkonů v přípravném řízení a v řízení před soudem je uveden v tabulce č. 3.

PMS zaznamenala v roce 2012 celkem 2 214 úkonů, což je o něco méně, než bylo v roce 2011. V severočeském soudním kraji však bylo provedeno více úkonů, než v roce 2011, konkrétně 343, tj. 15,5% činnosti. Nejvíce prováděným úkonem bylo opět zprostředkování či příprava podkladů pro možnost uplatnění některého z odklonu, celkem jich bylo provedeno 1696 a tvořily 76,6% činnosti.

V roce 2013 byl zaznamenán PMS pokles počtu úkonů na 1874, z nichž 257 (13,7%) bylo provedeno v severočeském soudním kraji. Převažující činností bylo také zprostředkování a příprava podkladů pro možnost uplatnění odklonu, které bylo využito v 1 435 případech a tvořilo 76,6% činnosti.

Oproti roku 2013 stoupl počet úkonů v roce 2014 na 1 982. V severočeském soudním kraji však počet úkonů klesl na 233, tj. 11,8% činnosti. Zprostředkování a příprava podkladů pro možnost uplatnění odklonu bylo provedeno v 1 526 případech a tvořilo 77% činnosti, tedy opět nad ostatními úkony převládalo.

V těchto sledovaných pěti letech bylo provedeno nejméně úkonů v uplynulém roce 2015, a to pouze 1567. V severočeském soudním kraji se počet provedených úkonů příliš nezměnil, jelikož jich bylo zaznamenáno celkem 236, ale nyní tvořily již 15,1%. Nejvíce zastoupeným úkonem bylo také zprostředkování či příprava podkladů pro možnost uplatnění odklonu, které bylo provedeno celkem v 1 305 případech a tvořilo 83,3% činnosti. Vývoj prováděných úkonů v přípravném řízení a v řízení před soudem je znázorněn na grafu č. 3.

6.1.4 Úkony ve vykonávacím řízení, věková kategorie 0 - 18

Ve vykonávacím řízení bylo provedeno v roce 2011 celkem 1 788. Ve sledovaném kraji bylo uskutečněno celkem 296 úkonů (16,6%). Nejvíce převažující činností PMS bylo trestní opatření obecně prospěšných prací, které bylo vykonáváno v 491 případech a tvořilo 27,5% činnosti. Další více zastoupenou činností bylo opatření dohledu, který byl vykonáván v 383 případech a tvořil 21,4% činnosti. Konkrétní počet jednotlivých činností prováděných ve vykonávacím řízení je uveden v tabulce č. 4.

Mírný pokles počtu úkonů zaznamenala PMS v roce 2012, kdy bylo provedeno celkem 1 708 úkonů. V severočeském soudním kraji se počet úkonů

oproti předchozímu roku navýšil na 340 úkonů (19,9%). Převažujícím úkonem se stalo opět trestní opatření obecně prospěšných prací, kdy bylo vykonáváno v 545 případech (31,9%). Dohled byl vykonáván oproti roku 2011 pouze v 317 případech a tvořil 18,6% činnosti.

Rok 2013 byl spojen s výraznějším poklesem počtu provedených úkonů, bylo totiž provedeno jen 1 423 úkonů, z nichž 238 (16,7%) v severočeském soudním kraji. Nejvíce prováděným úkonem však byl v tomto roce výkon dohledu, který byl uskutečňován v 340 případech, tj. v 23,9%. Výkon trestního opatření obecně prospěšných prací byl zaznamenán jen v 318 případech (22,3%).

Klesající tendence počtu provedených úkonů pokračovala i v roce 2014, neboť PMS zaznamenala v tomto roce jen 1 374 provedených úkonů, z nichž 265 (19,3%) provedla střediska PMS v severočeském soudním kraji. Převažující úkony v tomto roce změnilo pořadí, neboť na prvním místě byl výkon trestního opatření obecně prospěšných prací v 315 případech (22,9%) a výkon dohledu byl uskutečňován v 280 případech, tj. v 20,4% případech.

Uplynulý rok 2015 potvrdil klesající tendenci počtu úkonů, kdy bylo zaznamenáno ve vykonávacím řízení celkem 1 310 úkonů. Z celkového počtu úkonů bylo ve sledovaném kraji provedeno 203 úkonů (15,5%). I v tomto roce převažoval výkon obecně prospěšných prací, neboť byl uskutečňován celkem v 322 případech, tj. v 24,6%, výkon dohledu pak pouze v 232 případech, v 17,7% případech. Vývoj prováděných úkonů v rámci vykonávacího řízení je znázorněn v grafu č. 4.

6.2 Souhrnné statistiky činnosti PMS pro celou ČR

Tato podkapitola se bude věnovat souhrnným statistikám platícím pro celou ČR za uplynulé roky 2011 - 2015. Předmětem těchto statistik bude absolutní počet evidovaných případů v jednotlivých fázích trestního řízení.

V roce 2011 bylo zaevidováno celkem 27 150 spisů. Z tohoto počtu spisů spadalo 11 028 spisů (40,6%) do přípravného řízení a řízení před soudem a zbytek tj. 16 122 spisů (59,4%) spadl do vykonávacího řízení. Z celkového počtu spisů bylo zastoupeno 3 913 případů (14,4%) věkovou kategorií 0 - 18 a 23 237 případů (85,6%) bylo zastoupeno věkovou kategorií 18+.

PMS zaevidovala v roce 2012 celkem 31 129 spisů, z nichž 12 651 (40,6%) připadalo na přípravné řízení a řízení před soudem a 18 478 (59,4%) na vykonávací řízení. Ve věkové kategorii 0 - 18 bylo zaznamenáno celkem 3 493 případů (11,2%) a ve věkové kategorii 18+ celkem 27 636 případů, tj. 88,8%. Z uvedených údajů vyplývá, že PMS evidovala v roce 2012 méně případů trestné činnosti mladistvých pachatelů a pachatelů mladších než 15 let, počet případů trestné činnosti pachatelů starších 18 let se však zvýšil o 4 399 případů, tedy o 3,2%.

V roce 2013 poklesl počet evidovaných spisů na 26 028. Do přípravného řízení a řízení před soudem náleželo celkem 11 265 spisů (43,3%), do vykonávacího řízení 14 763 spisů (56,7%). Ve věkové kategorii 0 - 18 bylo zaevidováno celkem 2 913 případů a ve věkové kategorii 18+ celkem 23 115 případů, přičemž procentní zastoupení zůstalo totožné jako v roce 2012.

V roce 2014 bylo zaevidováno 31 526 nových spisů, z nichž 13 009 (41,3%) spisů náleželo do přípravného řízení a řízení před soudem a 18 517 (58,7%) spisů do vykonávacího řízení. Ve věkové kategorii 0 - 18 bylo zaznamenáno 2 961 případů (9,4%) a ve věkové kategorii 18+ se jednalo o 28 565 případů (90,6%). Tyto údaje poukazují na skutečnost, že počet případů trestné činnosti mladistvých pachatelů a pachatelů mladších 15 let klesá, ale naopak stoupá počet případů trestné činnosti pachatelů starších 18 let.

V uplynulém roce 2015 bylo zaznamenáno celkem 30 736 nových spisů, ze kterých bylo zařazeno 11 752 (38,2%) do přípravného řízení a řízení před soudem a 18 984 (61,8%) do vykonávacího řízení. Opět se potvrdil trend vzrůstajícího počtu případů trestné činnosti pachatelů starších 18 let, kdy bylo evidováno 28 177 případů, které tvořily 91,7% všech případů. Oproti tomu počet případů týkajících se věkové kategorie 0 - 18 poklesl na 2 559, tedy na 8,3%.

Vývoj evidovaných případů v jednotlivých fázích trestního řízení je znázorněn na grafu č. 5. Z výše uvedeného však jednoznačně vyplývá, že činnost PMS je více vyvíjena ve fázi vykonávací.

7. Závěr

Cílem této práce bylo zanalyzovat právní úpravu PMS a zhodnotit ji v praxi. Ve své práci jsem se nejprve zabývala výkladem důležitých pojmů, které souvisí s PMS. Vyložila jsem význam pojmů probace a mediace, které tvoří základy instituce PMS. Dále jsem se zabývala dvěma pojetími trestní spravedlnosti. Retribuční pojetí je starším pojetím a dříve se v naší justici uplatňovalo. Oproti tomu restorativní pojetí je pojetím mladším a do naší trestněprávní úpravy proniklo právě díky ZPMS, který je na tomto pojetí založen.

Následně jsem se zabývala určitým vývojem probace a mediace na našem území, kde byly stěžejním obdobím 90. léta minulého století, ve kterých se tvořila zákonná úprava PMS, a došlo k formování budoucí instituce PMS. V těchto letech prošel trestní zákon významnými novelizacemi, které zavedly do trestněprávní úpravy některé odklony a alternativní tresty. Určité probační činnosti vykonávali pověřeni vyšší soudní úředníci a první probační úředníci působící u okresních soudů. Vyšší soudní úřednice paní Simona Antroupiusová, který byla touto pověřenou úřednicí, mi poskytla určité zkušenosti s kontrolou výkonu alternativního trestu obecně prospěšných prací. Vypověděla, že výkon tohoto trestu byl zpočátku problematický, jelikož odsouzení trest nevykonávali nebo převažoval nedostatek poskytovatelů obecně prospěšných prací. Na příkladu trestu obecně prospěšných prací je tak možné vidět, že se právní úprava zdokonalila. Přijetím ZPMS a novelizací TrŘ došlo ke zvýšení účinnosti výkonu tohoto trestu. Výkon trestu sleduje a kontroluje probační úředník, který dále spolupracuje s poskytovatelem obecně prospěšných prací. Soudce si vyžádá stanovisko probačního úředníka ještě před uložením tohoto trestu a tím se zmenšuje riziko, že by odsouzený trest nevykonal.

Dále jsem se ve své práci věnovala činnostem PMS, které v souvislosti s trestním řízením vykonává. Tato část práce je stěžejní, neboť úzce souvisí s cílem této práce. V této části jsem se pokusila o analýzu právní úpravy PMS. Právní úpravu tvoří primárně ZPMS. Určité instituty související s činností PMS jsou však obsaženy dále v TrZ, TrŘ a v případě mladistvých pachatelů v ZSM. Cílem práce bylo dále zhodnotit právní úpravu v praxi, konkrétně zjistit, jak PMS naplňuje úkoly dané právní úpravou, zdali jsou tyto úkoly realizovatelné nebo s jakými problémy se může PMS v praxi potýkat. Na základě odborné literatury, odborných

článků a také ze statistik činnosti PMS jsem došla k závěru, že zaměstnanci PMS si při plnění úkolů vedou velice dobře, přesto existují oblasti v jejich činnosti, které nemohou sami osobně na 100% zvládat, například návštěvy klientů nejen v rodinách, ve školách i na pracovišti, častější kontroly klientů v rámci dohledu. Pokud by se PMS navýšily finanční prostředky na mzdové fondy, mohla by zaměstnat více probačních úředníků a asistentů, zejména v nejvíce krizových oblastech (Ústí nad Labem, Kladno, Praha, Ostrava, ...). Určitým rozparem mezi právní úpravou a její aplikací v praxi je kontrola výkonu alternativního trestu domácího vězení. V právní úpravě je kontrola výkonu tohoto trestu spojena s elektronickým sledováním odsouzeného. V praxi je však kontrola výkonu trestu domácího vězení uskutečňována namátkovými kontrolami probačních úředníků a elektronický monitoring odsouzených do praxe zaveden stále není.

PMS se v praxi potýkala s problémy spíše na počátku své existence, kdy si pracovníci museli zajistit prostory a materiální vybavení ke své činnosti. Spolupráce s orgány činnými v trestním řízení nebyla na počátku také jednoduchá, ale v současné době se situace zlepšila. Dále jsem se zajímala o otázku úlohy PMS v jednotlivých fázích trestního řízení. Probační a mediační činnosti jsou velice různorodé a jsou zastoupeny ve všech fázích trestního řízení. PMS si klade za cíl směřovat svou činnost zejména do přípravného řízení, aby včasně působila na pachatele trestného činu, ale ve skutečnosti, je její činnost nejvíce zastoupena ve vykonávacím řízení, čemuž odpovídají i statistiky činnosti. Na grafu č. 5 je znázorněn počet evidovaných spisů v přípravném řízení a v řízení před soudem a počet evidovaných spisů ve vykonávacím řízení za posledních pět let.

Soudci, státní zástupci a probační úředníci, kterých jsem se v rozhovoru dotazovala na činnost PMS, se shodli na tom, že její úloha je v trestním řízení nezastupitelná. Právní úpravu PMS hodnotili jako dostatečnou a neprováděli by změny. Jen regionální vedoucí působící u PMS v Ústí nad Labem Mgr. Jan Odvárka mi prozradil, že již o určitých změnách s kolegy přemýšlí. Chtěli by upravit organizaci PMS a dále zvýšit kompetence v oblasti výkonu kontroly alternativních trestů za účelem efektivnějšího zajištění jejího výkonu. Já se přikláním k názoru, že platná právní úprava je dostačující, ale do budoucna by se mohl probačním úředníkům dát prostor k návrhům na změny.

Dále jsem se ve své práci věnovala vzniku a vývoji probace a mediace v Evropě a více jsem se zaměřila na probaci v Anglii a Walesu, kde byla probace uzákoněna před více než sto lety. Pokusila jsem se stručně pospat historický vývoj probace v Anglii a Walesu a porovnat některé instituty s právní úpravou probační služby u nás.

V závěrečné části práce jsem se zabývala statistikami činnosti PMS za uplynulých pět let. Jelikož bydlím v Ústeckém kraji, zvolila jsem si severočeský soudní kraj a porovнала jsem údaje o provedených úkonech v rámci přípravného řízení a řízení před soudem a v rámci vykonávacího řízení za léta 2011 – 2015. V těchto fázích trestního řízení jsem dále ještě rozlišila prováděné úkony u pachatelů věkové kategorie 18+ a u pachatelů věkové kategorie 0 – 18. V přípravném řízení a v řízení před soudem bylo převažující činnosti u věkové kategorie 18+ vyhotovení stanoviska k trestu obecně prospěšných prací. Ve vykonávacím řízení se jednalo o výkon obecně prospěšných prací. V přípravném řízení a řízení před soudem bylo převažující činností u věkové kategorie 0 – 18 zprostředkování řešení konfliktu či příprava podkladů pro možnost uplatnění odklonu, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání. Ve vykonávacím řízení se také jednalo o výkon trestního opatření obecně prospěšných prací. Souhrnné statistiky pro celou ČR sledovaly počet evidovaných případů a jejich poměr ve dvou fázích trestního řízení.

Závěrem bych chtěla znovu vyzdvihnout právní úpravu PMS. Využívání činnosti PMS v trestním řízení v ČR je zatím v počátcích, ale dovolím si tvrdit, že má významné postavení, které bude muset i nadále prokazovat a zdokonalovat.

8. Resumé

The diploma thesis is dealing with the role of Probation and Mediation Service (PMS) in criminal proceedings. The Probation and Mediation Service of the Czech Republic is a relatively new institution working in the field of criminal law. This non-repressive body in the system of criminal justice carries out probation and mediation acts in issues that are heard in criminal proceedings. The Czech PMS focuses on victims and perpetrators of crimes and cooperates with authorities participating in criminal proceedings.

The aim of this thesis has been an analysis of valid legislation and its assessment in practice. Specifically how the Czech PMS fulfils tasks set by the legislation in practice if those tasks are feasible or with which problems can the PMS deal in practice. Attention is also paid to the issue of the role of the Czech PMS in particular phases of criminal proceedings. Comparison with foreign legislation, interviews with experts and statistics of activities of the Czech PMS in past five years are methods utilized to fulfil the aim of the presented diploma thesis.

The introductory chapter focuses on definition of basic terms related to PMS - probation and mediation which represent cornerstones of PMS and proceed from the concept of a restorative approach of criminal justice. Attention is therefore paid to an explanation of these terms and to a restorative approach of criminal justice as well as to a retributive justice which used to dominate in our justice.

The next part of the thesis is constituted by history of probation and mediation in our country, especially its development in 1990s when the law č. 257/2000 Sb. about probation and mediation service was elaborated and formation of the future PMS institution was taking place.

The crucial part of this thesis discusses probation and mediation activities and the valid legislation of PMS and its organizational structure. This chapter also involves the analysis of particular activities that PMS carries out in connection with criminal proceedings.

The next chapter is dealing with the formation of probation and mediation in the world and its development in Europe, especially in England and Wales since those countries inspired the establishment and development of The Czech Probation and Mediation.

The final chapter is a description of statistics activities of the Czech PMS from which it is evident which activity of probation and mediation dominates in criminal proceedings and also in which phase of criminal proceedings the activity of the Czech PMS is most employed.

The conclusion is a summary of findings and also certain changes in the PMS legislation are proposed.

9. Seznam použitých zdrojů

Knižní literatura

1. ANTON M. VAN KALMTHOUT .. *Probation and probation services in the EU accession countries*. Nijmegen: WLP, 2003. ISBN 9058500500.
2. DERKS, Jack. *Probace v Evropě*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2002. Prameny (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-007-2.
3. ED. BY ANTON VAN KALMTHOUT .. *Probation in Europe*. Nijmegen: Wolf Legal Publ, 2008. ISBN 9789058504500.
4. HENDRYCH, Dušan. *Právníký slovník*. 2. rozš. vyd. Praha: C.H. Beck, 2003. Beckovy odborné slovníky. ISBN 80-7179-740-5.
5. HOLÁ, Lenka. *Mediace v teorii a praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3134-6.
6. JARKOVSKÁ, Lucie a Petr KOTULAN, ROZUM, Jan (ed.). *Institut dohledu u podmíněného propuštění: závěrečná zpráva z výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2004. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-026-9.
7. KARABEC, Zdeněk. *Restorativní justice: sborník příspěvků dokumentů*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-7338-021-8.
8. NEČADA, Václav. *Přehled novel trestních kodexů v období od listopadu 1989 do konce roku 1999*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 80-86008-79-7.
9. ROZUM, Jan. *Uplatnění mediace v systému trestní justice II*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-097-7.
10. SCHEINOST, Miroslav. *Teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2013. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-135-6.

11. SOTOLÁŘ, Alexander, Pavel ŠÁMAL a František PÚRY. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2000. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-350-7.
12. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
13. ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
14. ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka a Dagmar DOUBRAVOVÁ (eds.). *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.
15. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-350-9.

Odborné články

1. BAJER, Pavel. Sociální práce / Sociálna práca: *Zrod Probační a mediační služby souvisí se zaváděním alternativních postupů*. Brno: Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2005(4). ISSN 1213-6204.
2. MASOPUST ŠÁCHOVÁ, Petra. *Trestněprávní revue: Restorativní potenciál trestního práva hmotného*, Praha: C.H. Beck, 2014(10). ISSN 1213-5313.
3. ROZTOČILOVÁ Dagmar, Andrea MATOUŠKOVÁ, Ondřej DUŠEK. *České vězeňství: Projekt Křehká šance*. Praha: Vězeňská služba ČR, 2014(3). ISSN 1213-9297.
4. ŠTEFUNKOVÁ Michaela, ZEMAN Petr. *Trestněprávní revue: Zkrácené řízení – statistiky a realita*. Praha: C. H. Beck, 2014 (7-8). ISSN 1213-5313.

Soudní judikatura

1. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 8. července 1971, sp. zn. 1 Tz 16/71.
2. Rozhodnutí Nejvyššího soudu SSR ze dne 8. 1. 1975, sp. zn. 2 To 51/74.
3. Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 14. 8. 2001, sp. zn. 7 To 311/2001.
4. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2004, sp. zn. 11 Tdo 509/2004.

Právní předpisy

1. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon
2. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů
4. Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku ČR a jejím vystupování v právních vztazích
5. Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
6. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

Internetové zdroje

1. *50 let IKSP*. [online] dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/50let.html>
2. Confederation of European Probation: *Organisation*. [online] dostupné z: <http://cep-probation.org/organisation/>
3. DOUBRAVOVÁ Dagmar, *Výroční zpráva 2014*. [online] dostupné z: http://www.rubikoncentrum.cz/download/vyrocní_zprava_2014-pdf.pdf
4. DOUBRAVOVÁ Dagmar, *Výroční zpráva SPJ 2001*. [online] dostupné z: http://www.rubikoncentrum.cz/download/vyrocní_zprava_2001-pdf.pdf
5. European Forum for Restorative Justice: *About the Forum - Origins* [online] dostupné z: <http://www.euforumrj.org/about-the-forum/origins/>
6. European Forum for Restorative Justice: *About the Forum- RJ History in Europe* [online] dostupné z: <http://www.euforumrj.org/about-the-forum/rj-history-in-europe/>
7. Evropská komise: *Restorativní justice* [online] dostupné z: https://e-justice.europa.eu/content_criminal_law-255--maximize-cs.do
8. IKSP: *Historie Institutu pro kriminologii a sociální prevenci*. [online] dostupné z: www.ok.cz/iksp/historie_iksp.html

9. PMS: *Metodický standard činnosti PMS v oblasti přípravného řízení a řízení před soudem.* [online] dostupné z: http://tmp1.webget.cz/pmscr/download/MEDIACE_metodika_textova_cas_t_bez_priloh.pdf
10. PMS: *O projektu Proč zrovna já?* [online] dostupné z: <http://www.restorativnijustice.cz/cz/o-projektu/o-nas>
11. PMS: *Organizační struktura PMS.* [online] dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/03_ORG_RAD_PMSCR_struktura_2105_2010.pdf
12. PMS: *Parole- podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.* [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/parole-dohled-nad-podminene-propustenymi/>
13. PMS: *Pomáháme obětem trestných činů.* [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/pro-obeti/>
14. PMS: *Poslání a cíle PMS.* [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/poslani-a-cile/>
15. PMS: *Statistika PMS 2011-2014.* [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/statistiky-2/>
16. PMS: *Statut PMS ČR.* [online] dostupné z: https://www.pmscr.cz/download/02_STATUT_PMSCR_aktual_2008.pdf
17. PMS: *Trest domácího vězení.* [online] dostupné z: <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/>
18. *Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně o trestním řízení, č. 8/2009, ze dne 21. 9. 2009* [online] dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqga4v6oc7obxxaljz>
19. Probation Association: *About Us- Local Probation Trust websites* [online] dostupný z: <http://www.probationassociation.co.uk/about-us/local-probation-trust-websites.aspx>
20. *Rámcové rozhodnutí Rady 2008/947/SVV, ze dne 27. 11. 2008* [online] dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex:32008F0947>
21. ŠTERN, Pavel. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“.* [online] dostupné z:

https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring odsouzenych.pdf

22. VAN NESS, D. W., HEETDECKERTS STRONG, K. *Restoring Justice: An Introduction to Restorative Justice*. Vyd. 4. New Providence, New Jersey: Matthew Bender & Company Inc, 2010. cit. In: HOFSCHEIDEROVÁ A., MASOPUST-ŠÁCHOVÁ, P. *Restorativní přístupy k protiprávní činnosti dětí- komparativní analýza*. Brno: Liga lidských práv, 2014, s. 12. [online] dostupné z: <http://llp.cz/publikace/restorativni-pristupy-k-protipravni-cinnosti-deti/>

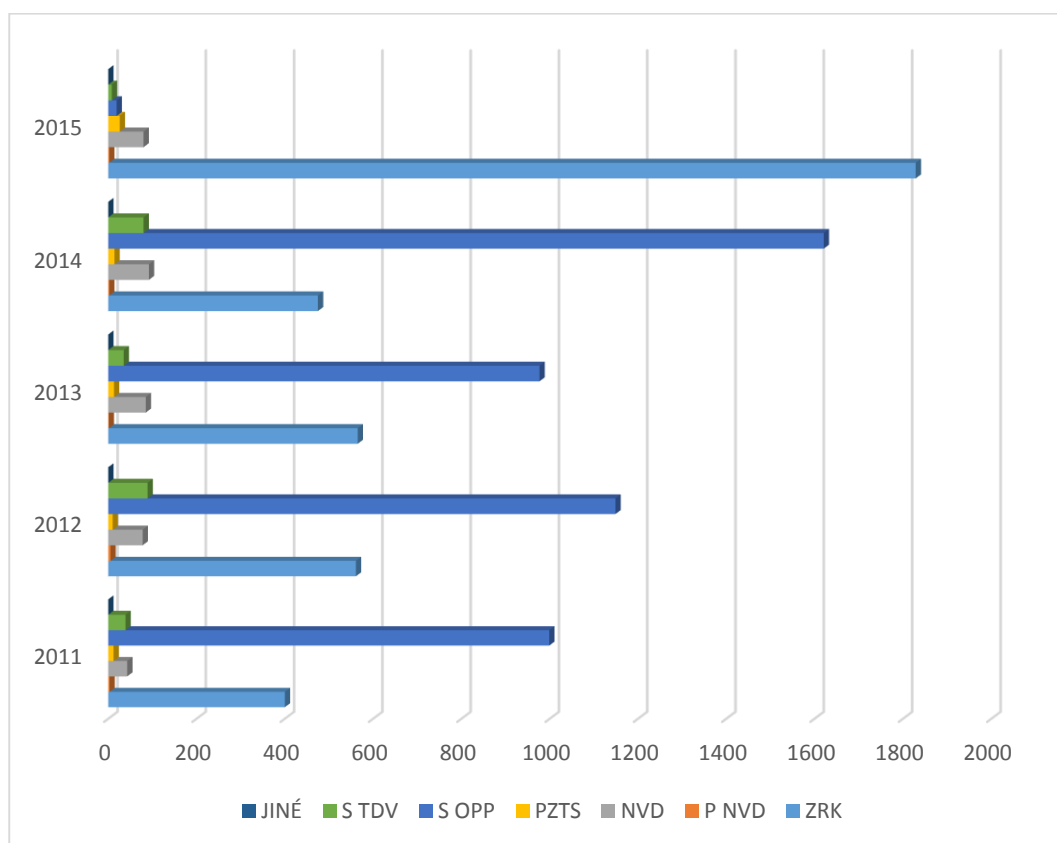
10. Seznam příloh

Tabulka č. 1	98
Tabulka č. 2	99
Tabulka č. 3	101
Tabulka č. 4	103
Tabulka č. 5	106
Graf č. 1	98
Graf č. 2	100
Graf č. 3	102
Graf č. 4	104
Graf č. 5	106

Úkony v přípravném řízení a řízení před soudem pro věk 18+ v severočeském soudním kraji

	2011	2012	2013	2014	2015
ZRK	400	561	565	475	1829
P NVD	3	5	1	2	2
NVD	43	78	85	92	80
PZTS	12	10	13	14	26
S OPP	999	1149	977	1621	19
S TDV	39	89	35	80	8
JINÉ	0	0	0	0	0

Tabulka č. 1

Graf č. 1

ZRK - zprostředkování řešení konfliktu / příprava podkladů pro možnost uplatnění odklonu, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání

P NVD - příprava či stanovisko k nahrazení vazby dohledem

NVD - výkon nahrazení vazby dohledem

PZTS - výkon podmíněného zastavení trestního stíhání za současného uložení přiměřených omezení a přiměřených povinností

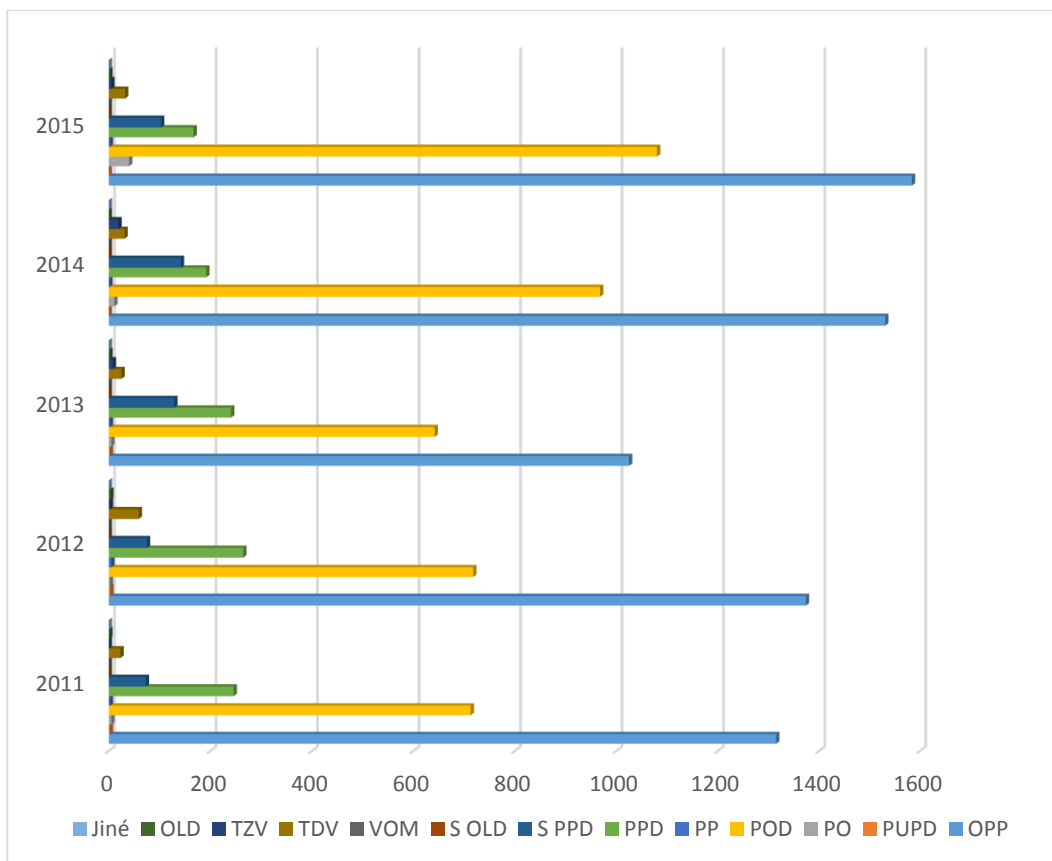
S OPP - stanovisko k uložení trestu obecně prospěšných prací

S TDV- stanovisko k uložení trestu domácího vězení

Úkony ve vykonávacím řízení pro věk 18+ v severočeském soudním kraji

	2011	2012	2013	2014	2015
OPP	1315	1374	1025	1531	1584
PUPD	2	3	2	0	0
PO	5	2	5	11	40
POD	713	718	642	968	1080
PP	2	5	2	1	2
PPD	246	265	241	192	167
S PPD	73	75	129	142	103
S OLD	0	0	0	0	0
VOM	0	0	0	0	0
TDV	23	59	25	31	32
TZV	0	2	8	19	5
OLD	1	3	1	0	1
Jiné	0	0	0	0	0

Tabulka č. 2

Graf č. 2

OPP - výkon obecně prospěšných prací

PUPD - podmíněné upuštění od potrestání s dohledem

PO - podmíněné odsouzení za současného uložení přiměřených omezení a přiměřených povinností

POD - podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem

PP - podmíněné propuštění z trestu odnětí svobody za současného uložení přiměřených omezení a přiměřených povinností

PPD - podmíněné propuštění z trestu odnětí svobody s dohledem

S PPD - příprava podkladů pro možnost podmíněného propuštění z trestu odnětí svobody s dohledem či stanovisko k podmíněnému propuštění za současného uložení dohledu

S OLD - stanovisko k propuštění z ochranného léčení

VOM - výchovná omezení

TDV - výkon trestu domácího vězení

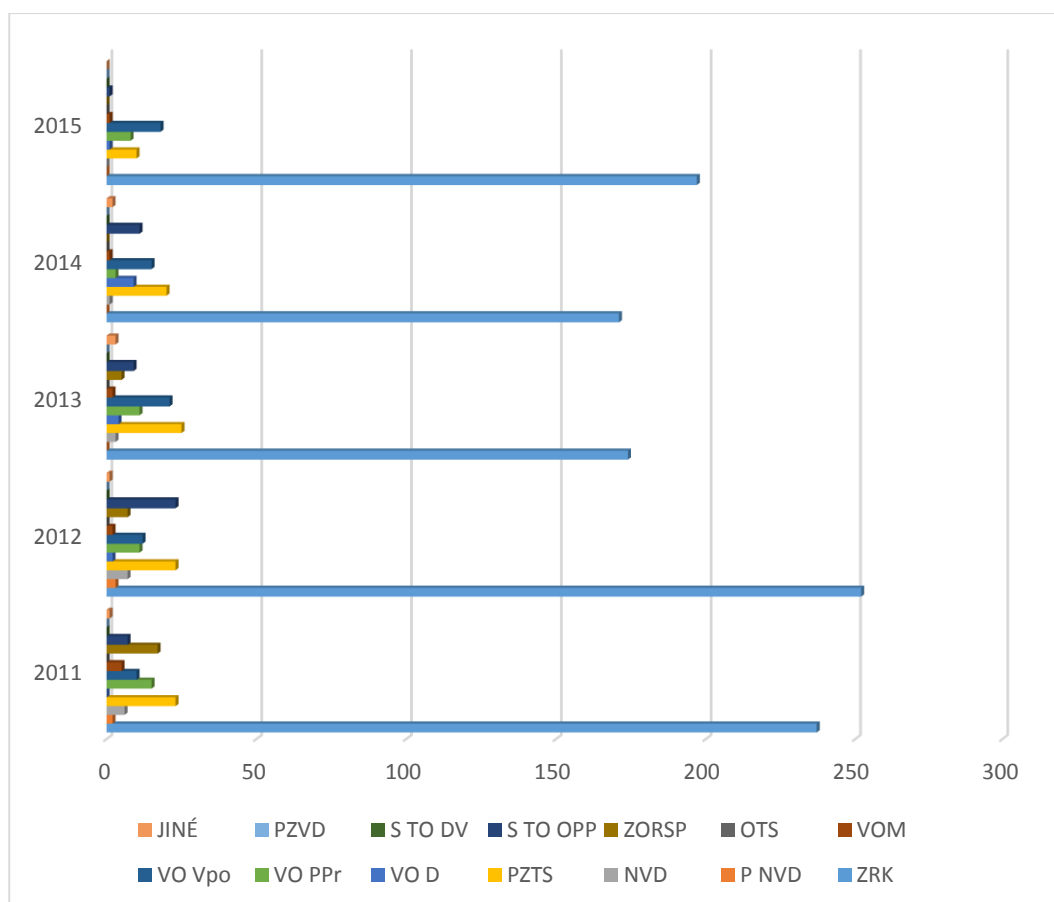
TZV - výkon trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

OLD - propuštění z ochranného léčení za současného uložení dohledu

Úkony v přípravném řízení a řízení před soudem pro věk 0 - 18 v severočeském soudním kraji

	2011	2012	2013	2014	2015
ZRK	237	252	174	171	197
P NVD	2	3	0	0	0
NVD	6	7	3	1	0
PZTS	23	23	25	20	10
VO D	0	2	4	9	1
VO PPr	15	11	11	3	8
VO Vpo	10	12	21	15	18
VOM	5	2	2	1	1
OTS	0	0	0	0	0
ZORSP	17	7	5	0	0
S TO OPP	7	23	9	11	1
S TO DV	0	0	0	0	0
PZVD	0	0	0	0	0
JINÉ	1	1	3	2	0

Tabulka č. 3

Graf č. 3

VOM - výchovná omezení

ZRK - zprostředkování řešení konfliktu / příprava podkladů pro možnost uplatnění odklonu, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání

OTS - odstoupení od trestního stíhání mladistvého

P NVD – příprava, stanovisko k nahrazení vazby dohledem

ZORSP - příprava zprávy o osobních, rodinných a sociálních poměrech a aktuální životní situaci mladistvého

NVD – výkon nahrazení vazby dohledem

S TO OPP - stanovisko k uložení trestního opatření obecně prospěšných prací

PZTS – výkon podmíněného zastavení trestního stíhání s uloženými přiměřenými povinnostmi

S TO DV - stanovisko k uložení trestního opatření domácího vězení

VO D - výchovné opatření v podobě dohledu

PZVD - propuštění mladistvého z vazby za současného uložení dohledu

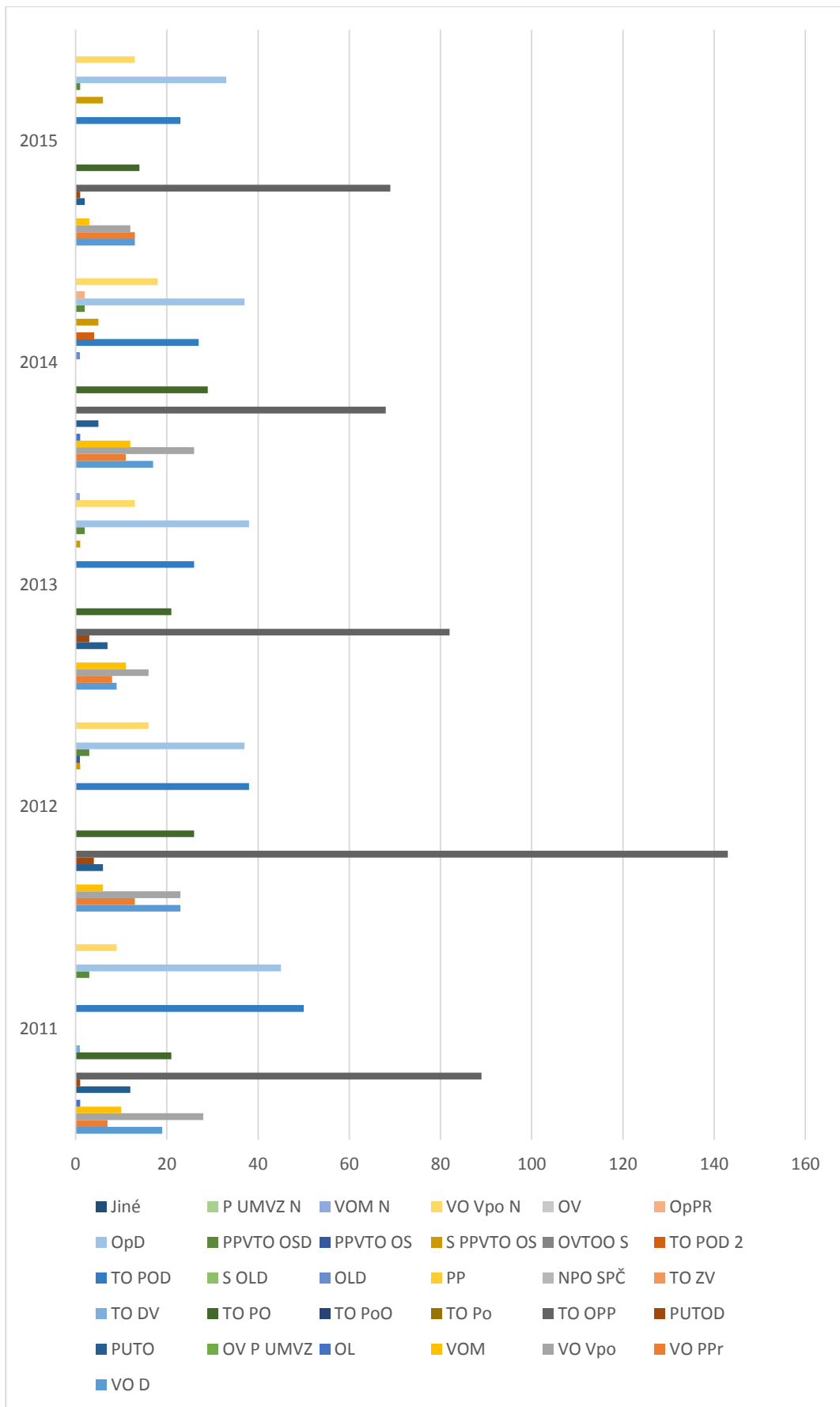
VO PPr - výchovné opatření v podobě probačního programu

VO Vpo - výchovné opatření v podobě výchovných povinností

Úkony ve vykonávacím řízení pro věk 0 - 18 v severočeském soudním kraji

	2011	2012	2013	2014	2015
VO D	19	23	9	17	13
VO PPr	7	13	8	11	13
VO Vpo	28	23	16	26	12
VOM	10	6	11	12	3
OL	1	0	0	1	0
OV P UMVZ	0	0	0	0	0
PUTO	12	6	7	5	2
PUTOD	1	4	3	0	1
TO OPP	89	143	82	68	69
TO Po	0	0	0	0	0
TO PoO	0	0	0	0	0
TO PO	21	26	21	29	14
TO DV	1	0	0	0	0
TO ZV	0	0	0	0	0
NPO SPČ	0	0	0	0	0
PP	0	0	0	0	0
OLD	0	0	0	1	0
S OLD	0	0	0	0	0
TO POD	50	38	26	27	23
TO POD 2	0	0	0	4	0
OVTOO S	0	0	0	0	0
S PPVTO OS	0	1	1	5	6
PPVTO OS	0	1	0	0	0
PPVTO OSD	3	3	2	2	1
OpD	45	37	38	37	33
OpPR	0	0	0	2	0
OV	0	0	0	0	0
VO Vpo N	9	16	13	18	13
VOM N	0	0	1	0	0
P UMVZ N	0	0	0	0	0
Jiné	0	0	0	0	0

Tabulka č. 4

Graf č. 4

OpPR- opatření ve formě probačního programu nebo zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve středisku výchovné péče

TOPOD 2 - prodloužení zkušební doby podmíněného odsouzení

TO ZV - výkon trestního opatření zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce OV P UMVZ - ochranné opatření v podobě ochranné výchovy nebo podmíněného umístění mimo výchovné zařízení

PUTOD - podmíněné upuštění od uložení trestního opatření s dohledem

VO PPr – výchovné opatření ve formě probačního programu

OV - ochranná výchova

OVTOO S - odklad výkonu trestního opatření odnětí svobody PUTO - podmíněné upuštění od uložení trestního opatření

NPO SPČ – náhrada nevykonaného peněžitého opatření společensky prospěšnou činností

TO OPP - výkon trestního opatření obecně prospěšných prací

VO Vpo – výchovné opatření ve formě výchovných povinností

S PPVTO OS - příprava podkladů pro podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody či stanovisko k podmíněnému propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody za současného uložení dohledu

PP - podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody

TO Po - výkon trestního opatření peněžitého opatření

VOM – výchovná omezení

PPVTO OS - podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody

OLD - propuštění z ochranného léčení za současného uložení dohledu

TO PoO – trestní opatření – peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu

OL – ochranné léčení

PPVTO OSD - podmíněné propuštění z výkonu trestního opatření odnětí svobody za současného uložení dohledu opatření ve formě dohledu dle § 93 ZSM

S OLD - stanovisko k propuštění z ochranného léčení

TO PO - výkon trestního opatření podmíněného odsouzení

OV P UMVZ - nahrazení nevykonaného peněžitého opatření společensky prospěšnou činností

OpD – opatření dohled

TO POD - podmíněné odsouzení s dohledem

TO DV- výkon trestního opatření domácího vězení

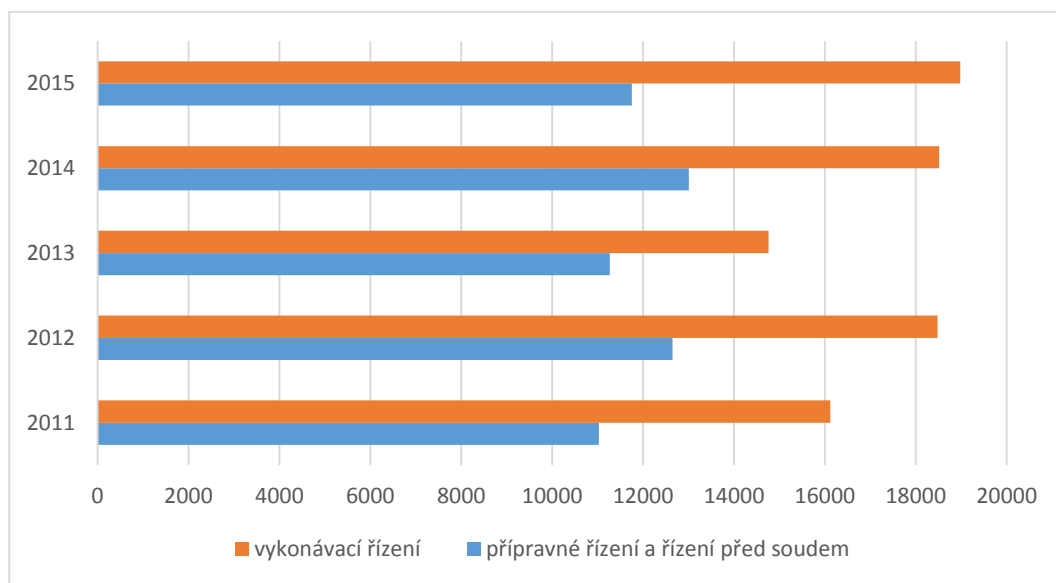
PUTO – podmíněné upuštění od uložení trestního opatření

VOD – výchovné opatření dohled

Celkový počet evidovaných spisů pro všechny věkové kategorie v ČR

	2011	2012	2013	2014	2015
přípravné řízení a řízení před soudem	11028	12651	11265	13009	11752
vykonávací řízení	16122	18478	14763	18517	18984

Tabulka č. 5

Graf č. 5